ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ

1997-98

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಶ್ರೀ ದೇವಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಮಂಡ್ಯ

ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ

ಶ್ರೀದೇವಿ
ಯಾದವಾದ್ರಿ
ಮಂಡ್ಯ

ಶ್ರೀದೇವಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ಮಂಡ್ಯ

1997

PRASTANA THRAYA
(UPANISHAD. BRAHMA SUTRA. GITA)
Eritical analysis published by
Sridevi Prakashana, 3018, 100 feet
Rood, Nehru Nagar, Mandya-571401

First Edition : 1997

ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರತಿಗಳು : 1000

ಮುದ್ರಣ : 1997

ಬೆಲೆ : 60-00

ಪುಸ್ತಕ ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳ : ಶ್ರೀದೇವಿ ಪ್ರಕಾಶನ
3018, ನೂರಡಿರಸ್ತೆ, ನೆಹರುನಗರ
ಮಂಡ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ
ದೂರವಾಣಿ : 74897

ಮುದ್ರಣ : ಐಡಿಯಲ್ ಆಫ್‌ಸೆಟ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್,
ಮಂಡ್ಯ.
ದೂರವಾಣಿ : 23178

ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ	ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ
ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರಸ್ಥಾನ	
1) ಮುನ್ನುಡಿ	3-11
2) ಶಾಂತಿ ಪಾಠ	1-4
3) ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಜೀವನದ ವಿವರಣೆ	5-36
ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಾನ	
1) ಸಂಸ್ಕೃತ ವೇದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನವೇದ	1-4
2) ಸೂತ್ರಯುಗ	5-10
3) ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತತತ್ವ	11-17
4) ಪ್ರಥಮ ಅಧ್ಯಾಯ	18-25
5) ದ್ವಿತೀಯ ಅಧ್ಯಾಯ	26-33
6) ತೃತೀಯ ಅಧ್ಯಾಯ	34-62
7) ಚತುರ್ಥ ಅಧ್ಯಾಯ	63-77
8) [illegible]	78-82
ಗೀತಾಪ್ರಸ್ಥಾನ	1-3
1) ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ	4-6
2) ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಿಮೆ	4-6
3) ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆ	7-12
4) ಗೋವಿಂದ [illegible]	13-16

5)	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಮೊದಲು ಏನೇನು ಮಾಡಿದನು?	17-24
6)	ಗೀತೆಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳು	25-29
7)	ಭಗವದ್ಗೀತೆ	30-31
8)	ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆ	32-35
9)	ಗೀತೆಯ ವಿಶೇಷತೆ	36
10)	ಗೀತೆಯ ಮಹಿಮೆ	37-38
11)	ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗದರ್ಶನ	37-38
12)	ಗೀತೆಯ ಸಾರತತ್ತ್ವ	39-40
13)	ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗ	41-43
14)	ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ	44-48
15)	ಗೀತೆಯಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಷಯ	49-50
16)	ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇರಬಹುದು	51-55

* * * *

ಪ್ರಸ್ಥಾನ ತ್ರಯ
(ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗೀತೆ)

ವೇದಗಳು ನಾಲ್ಕು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಹಿತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಂಬ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ವೇದಾಂತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವೇದದ ರಹಸ್ಯ ಜಗದ್ರಹಸ್ಯ. ಈ ರಹಸ್ಯ ಯಾವುದೆಂದರೆ:- ಜೀವ, ಜಗತ್ತು, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಜಗದೀಶ! ಈ ರೀತಿ ವೇದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಟ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ " ಈಶಾವಾಸ್ಯ" ಉಪನಿಷತ್ತು ವೇದಾಂತದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು.

ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು, ಗಾರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಮೈತ್ರೇಯಿ ಮುಂತಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಾದ ವಿವಾದದಿಂದ ಮಂಥನ ಮಾಡಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಇದು ಆಧಾರವೆಂದೂ, ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನರಾಶಿ ಎಂದೂ ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಶನು ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನವನು ಕರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕಗಳಾದ ಜ್ಞಾನವಿವೇಕವನ್ನು ಪ್ರಣವ ಮಂತ್ರದ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಜೀವ ಸ್ವರೂಪಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅಪರತತ್ತ್ವಕ್ಕೂ- ಜೀವಕ್ಕೂ ಇರುವ ಏಕತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ರತ್ನ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ!

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಾನ:-

ಭಾರತೀಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತ್ವಪೂರ್ಣಸ್ಥಾನ ಇದೆ. ಇದು ಇತರ ದರ್ಶನ ಸೂತ್ರಗಳ ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರಗಳ ಹಾಗೆ ಶ್ರುತಿ ಮೀಮಾಂಸೆಯಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರಕಾರರು ಪ್ರಥಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೇ- "ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. "ಅಥಾತೋಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ" ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜಗತ್ಕಾರಣ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಆದಿಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ" ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

ಅನಂತರ "ರಾಮಾನುಜರು" ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ " ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ" ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ-ಅದಕ್ಕೆ "ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ" ವೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೂ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. "ಇವರುಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ". ಆದರೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ತ್ರಿಮತಾಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿವೆ.

ಗೀತಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನ :-

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಜಗದಾಚಾರ್ಯನಾಗಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಯುದ್ಧಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಗೀತೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು. " ಗೀತೆಯ ಗೋವಿಂದ" ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆಶೋತ್ತರ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಬಾಲಕರ ಆಶೋತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ- ಎಂದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯದ ಲೀಲೆಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂತ ಆಳ್ವಾರ್‌ರುಗಳ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿದೇಶೀಯರಾದ - ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ " ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್" ಮುತ್ತಿತರರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಂತ ವೈಷ್ಣವರುಗಳಾದ ಆಳ್ವಾರ್‌ರುಗಳ ಉದಾಹರಣೆ ನೀಡಿರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಸರಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಹಾಗೆನ್ನಿಸಿದರೂ ಬಾಲಕ- ಬಾಲೆಯರಿಗೆ ಬೇಕಲ್ಲವೆ! ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಗೀತೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದನೇ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಯಾರಾದರೂ ಮಾಡಿರುವರೇ ಎಂದು ಕುತೂಹಲ ಬರಲಾಗಿ ಗೀತೆಯ- ಗೋವಿಂದನಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತೇನೆ.

ಈ "ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ" ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪಂಡಿತರೂ ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯ ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀ|| "ಬಾಗೂ" ರವರು ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದು ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಪ್ರಿಂಟ್‌ನ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರ ಪ್ರೆಸ್ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಗ್ರಂಥವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ನನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಬಂಧುಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಶ್ರೀ ದೇವಿ
ಮಹಾದೇವಪ್ಪ
ಮಂಡ್ಯ

ಮುನ್ನುಡಿ

ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರಸ್ತಾವ

ಸಮಗ್ರವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳು ಹೀಗಿವೆ. ಅಪೌರುಷೇಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರುಷೇಯ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಈ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಅಪೌರುಷೇಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೇ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಆರಣ್ಯಕ, ಉಪನಿಷತ್ತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ನಾಲ್ಕು ಉಪವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಪುರುಷನೂ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವೇದಗಳೂ ಭಗವಂತನ ಬುದ್ಧಿಸ್ಥವಾಗಿದ್ದುವು. ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾಲವು ಆರಂಭವಾದಾಗ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ವೇದಗಳನ್ನು (ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಂತೆಯೇ) ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಚತುರ್ಮುಖನು ಸನಕಾದಿಮುನಿಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಹೀಗೆಯೇ ಉಪದೇಶವು ಮುಂದುವರೆದು ನಮ್ಮವರೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗೆ ವೇದಗಳು ಅಥವಾ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಂದಲೂ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುರುಷನ ದೋಷಗಳು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವು ಅಪೌರುಷೇಯವಾಗಿವೆ. ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.

ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಉಪವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತು ಒಂದು ವಿಭಾಗವಾಗಿದೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನೇ ವೇದಾಂತ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು. "ವೇದಾನಾಂ ಅಂತ್ಯಃ ಭಾಗಃ" ವೇದಗಳ ಕಡೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಸಮಗ್ರವಾದ ವೇದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಾರವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದಾಂತ ಎನ್ನುವ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಸಾಧಕನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಸಾಧನಗಳೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕುರಿತ ಮಾತು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸಾಧಕನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಉಪನಿಷತ್ತು ಗುರುಶಿಷ್ಯರ ಸಂಬಂಧ ರೂಪವಾಗಿದೆ. ಗುರು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಬಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಾವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

[illegible] ಪ್ರಧಾನ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ೧೦ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ದಶೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಆ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

ಈಶ, ಕೇನ, ಕಠ, ಪ್ರಶ್ನ, ಮುಂಡಕ, ಮಾಂಡೂಕ್ಯ, ತೈತ್ತಿರೀಯ, ಐತರೇಯ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ, ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಎಂಬುದಾಗಿ.

ಈ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಎಂಬ ಮೂರು ಮತಗಳ ಪರಂಪರೆಯವರೂ ಭಾಷ್ಯ, ಟೀಕಾ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು, ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಹತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಹಾನುಭಾವರು ಬರೆದ ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರು ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ರೂಪವಾಗಿ ಹರಿದಿರುವ ಮಹಾಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ ಉಪನಿಷತ್ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸೂತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಾನ

ಸೂತ್ರಗಳು ಎಂದರೆ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳು. ವೇದಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಲು ಅವತರಿಸಿದ ವೇದವ್ಯಾಸರು. ಋಗ್ವೇದ ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ, ಅಥರ್ವಣವೇದ, ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗವಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿ, ವೇದ ವ್ಯಾಸ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. "ತದರ್ಥನಿರ್ಣಯಾಯ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಾಣಿ ಚಕಾರ" ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ, ವೇದಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತರಾಗದ, ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ವೇದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು "ವೇದಾಂತ" ಎಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಬಂದಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮನ್ವಯ ಅಧ್ಯಾಯ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು ಇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಧವಿಧವಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆರು ವಿಧವಾದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿದ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸಕಲ ಶಬ್ದಗಳ ಸಮನ್ವಯದಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಕಲಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗುಣ ಪೂರ್ಣನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ದೋಷನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ದೋಷ ರಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವ ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಿರ್ದೋಷನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ, ಮತ್ತು ದೋಷರಹಿತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಲು ವೈರಾಗ್ಯ, ಭಕ್ತಿ, ಉಪಾಸನೆ. (ಧ್ಯಾನ) ಮತ್ತು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದೇ ಮೂರನೆಯದಾದ ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯ. ಸಾಧಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನೂ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಾಧನೆಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಫಲ ಮೋಕ್ಷ. ಆ ಮೋಕ್ಷದ ವಿವರಣೆಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾಯವೇ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ಫಲದ ವಿವರಣೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಫಲಾಧ್ಯಾಯ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಾದ ಪುರುಷನು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊರಟು ಲಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ವಿವರಣೆ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಮಹಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ಟೀಕೆಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರಟಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ- ಉಪವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ "ಸೂತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಾನ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಗೀತಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನ

ಶಿವಗೀತೆ, ವಿಷ್ಣುಗೀತೆ, ಭ್ರಮರಗೀತೆ, ಉದ್ಧವಗೀತೆ, ಗೋಪಿಗೀತೆ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ 'ಗೀತಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಾಗ ನಮಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದ ಆರಂಭದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಗೀತೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲ.

ವೇದವ್ಯಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥ ಮಹಾಭಾರತ. ಇದು ಒಂದು ಇತಿಹಾಸ

ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹೃದಯಭಾಗವೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆ. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶವಾಣಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ.

18 ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು 'ಕರ್ಮಯೋಗ' ಎರಡನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು "ಭಕ್ತಿಯೋಗ" ಕೊನೆಯ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು 'ಜ್ಞಾನಯೋಗ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಹಾಗೂ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಸಾರವನ್ನು ನಾವು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆನ್ನುವ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದವನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು. ಆ ಹಸುಗಳ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಗೀತೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಮೃತದ ಪಾನಕ್ಕೆ ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅವರವರ ಆದ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮ ಇದೆ. ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಲು ಯಾರಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ "ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ" ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು ಕರ್ಮ ಫಲದ ಮರೆಯಬೇಕು. ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಭಗವದರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಸಾಧಕನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಗೀತೆಯ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾರಿದಾನೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ.

ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತರಾಗಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ. ನಿಷ್ಕಾಮ ಭಕ್ತಿಯು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಸಾಧಕ ಭಕ್ತರು ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ತಭಕ್ತ, ಜಿಜ್ಞಾಸುಭಕ್ತ, ಅರ್ಥಾರ್ಥಿಭಕ್ತ, ಜ್ಞಾನಿಭಕ್ತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಈ ನಾಲ್ವರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದವರೇ. ಅದರೂ ನಾಲ್ಕನೆಯವನಾದ ಜ್ಞಾನಿಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗೀತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತನೇ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮರೆತು ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಂಡ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚವು ನಿಸ್ಸಾರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಶಂಕರರು, ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು, ಶ್ರೀ ಮಧ್ವರು ಈ ಮೂರು ಮಹಾಚಾರ್ಯರು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರು ಭಾಷ್ಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಉಪವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ-ಉಪವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೇ "ಗೀತಾ ಪ್ರಸ್ಥಾನ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವೇದಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವೇದಗಳ ಸಾರವನ್ನೇ ನಾವು ಈ ಮೂರು ಪ್ರಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮಾನವನು ಮಾನವನಾಗಿ ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವನಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಾ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದಾಗ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಸಾಧನೆಯ ನಂತರ, ಸಾಧನೆಯ ಫಲವಾದ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಅವನು 'ಜ್ಞಾನಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಾಧಕನು ಹೊಂದುವ ಪರಮಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಮೋಕ್ಷ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಉತ್ತಮವಾದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಾಧಕನ ಗುರಿ ಆಗಿರಬೇಕು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ, ಭಗವದ್ ಭಕ್ತಿ, ಹಾಗೂ ನಿರಂತರ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮೆಗಳ ಚಿಂತನೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಎಸ್. ಶ್ರೀದೇವಿ (ಸಿಂಗಾರಮ್ಮ) ಅವರು "ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರತರುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಶ್ರೀಮದ್ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ವಿವರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಗೀತೆಯ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ತೆಲುಗು, ಹಿಂದಿ, ತಮಿಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ, ಸುಮಾರು 80ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು 20 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಅನೇಕ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿದಿರುವ,

ಪ್ರಸ್ಥಾನ ತ್ರಯ
(ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗೀತೆ)

ವೇದಗಳು ನಾಲ್ಕು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಹಿತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಂಬ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ, ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ವೇದಾಂತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವೇದದ ರಹಸ್ಯ ಜಗದ್ರಹಸ್ಯ. ಈ ರಹಸ್ಯ ಯಾವುವೆಂದರೆ:- ಜೀವ, ಜಗತ್ತು ಅವಕ್ಕೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಜಗದೀಶ! ಈ ರೀತಿ ವೇದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಟ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ " ಈಶಾವಾಸ್ಯ" ಉಪನಿಷತ್ತು ವೇದಾಂತದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ. ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು.

ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು, ಗಾರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಮೈತ್ರೇಯಿ ಮುಂತಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವಾದ ವಿವಾದದಿಂದ ಮಂಥನ ಮಾಡಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ತತ್ವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವ ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಇದು ಆಧಾರವೆಂದೂ, ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನರಾಶಿ ಎಂದೂ ನಂಬುತ್ತಾರೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಶನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವನೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾನವನು ಕರ್ಮ, ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಉಪನಿಷತ್ತು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕಗಳಾದ ಜ್ಞಾನವಿಶೇಷವನ್ನು ಪ್ರಣವ ಮಂತ್ರದ ಉಪಾಸನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪಿ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತು ಪರತತ್ವಕ್ಕೂ- ಜೀವನಿಗೂ ಇರುವ ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ರತ್ನ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ!

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಸ್ಥಾನ:-

ಭಾರತೀಯ ದಾರ್ಶನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಾನ ಇದೆ. ಇದು ಇತರ ದರ್ಶನ ಸೂತ್ರಗಳ ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರಗಳ ಹಾಗೆ ಶ್ರುತಿ ಮೀಮಾಂಸೆಯಾಗಿದೆ.

ಸೂತ್ರಕಾರರು ಪ್ರಥಮ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೇ:- "ಅಥಾತೋ ಧರ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. "ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸಾ" ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದಿತ ಜಗತ್ಕಾರಣ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಆದಿಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ" ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

Ph: 08262-20201

Agama Sahitya Bhushana, Pancharatra Agama Vidan, Agama Chakrasvarthi Ramanuja Agna Palaka, Abhinava Ramanuja

SAVYASACHI

[Asthana Vidvan Shiva Vishnu Temple, Mery Land, U.S.A.]
'ANANTHA' HIREMAGALUR-577 102, Chikmagalur.

ಗೀತೆಯ ಗೋವಿಂದ

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ 15 ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಲೇಖನಗಳು ಬೇರೆಯಾದರೂ ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ. ಅದೇ ಗೋವಿಂದ ಸಂಕೀರ್ತನ.

ಹಿರಿಯ ಸಂತರು ಗೋವಿಂದ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಗೋವುಗಳ ಪಾಲ್ಯನಕ" ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೆನಿಸದು. ಅದು 'ಗೋಪಾಲಕ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ 'ಗೋ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಗಾವೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಮಾತರಃ" ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಿ ವಿಶ್ವವನ್ನೇ ಕಾಪಾಡುವವನು "ಗೋವಿಂದ" ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ.

ಗೀತೆಯ ಗೋವಿಂದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಮಿಳುನಾಡಿನ [illegible] ಆಳ್ವಾರರು ಹಿಂದೆ [illegible] ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು ಜಯದೇವ ಕವಿ, ಇನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಅಷ್ಟೇಕೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗೀತಾಚಾರ್ಯ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇದು ವಿಸ್ತರಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಚಯ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಮೊದಲೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜ್ಞಾನ. ಇಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೆ ಸಾಲದು. ಭಕ್ತಿಯೂ ಬೇಕಾಗೆ ಬೇಕಲ್ಲವೇ. [illegible] ಗೀತೆಯ ಗೋವಿಂದ ಓದಿದಾಗ ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. [illegible] ಕೃತಿ ಕರ್ತೃ [illegible] ತಮಿಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದು ತಮಿಳು ಕಲಿತು, ಆಂಧ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಗಡಿಭಾಗದ [illegible] ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅರಿತವರು. ಇನ್ನು ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ! ವೈದಿಕ ವರ್ಗದವರೇ ಅರಿಯದ [illegible] ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಆಗಮ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಓದಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಉತ್ತರಭಾಗ ಗೋವಿಂದನ ಹಿಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಮುಕ್ತಿ [illegible] "[illegible] ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಸಾರವೇ ಇಲ್ಲಿದೆ. [illegible] "4 [illegible] 64 [illegible]" ಭಾಗವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಈ ಗೋವಿಂದನ ಕೃತಿ - [illegible] ಎಂದು [illegible] ಓದುಗರಿಗೆ [illegible] ಸ್ವರೂಪದ ತಿಳುವಳಿಕೆ [illegible] ಖಂಡಿತ.

[illegible]

[illegible]

ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು

(ವಾಜಸನೇಯಸಂಹಿತೋಪನಿಷತ್)

ಶಾಂತಿ ಪಾಠ

ಹರಿಃ ಓಂ

ಪೂರ್ಣಮದಃ ಪೂರ್ಣಮಿದಂ
ಪೂರ್ಣಾತ್ ಪೂರ್ಣಮುದಚ್ಯತೇ|
ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ
ಪೂರ್ಣಮೇವಾವಶಿಷ್ಯತೇ||

ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ

ಈಶಾ ವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ
ಯತ್ಕಿಂಚ ಜಗತ್ಯಾಂ ಜಗತ್|
ತೇನ ತ್ಯಕ್ತೇನ ಭುಂಜೀಥಾ
ಮಾ ಗೃಧಃ ಕಸ್ಯಸ್ವಿದ್ಧನಮ್ ||೧||

ಕುರ್ವನ್ನೇವೇಹ ಕರ್ಮಾಣಿ
ಜಿಜೀವಿಷೇಚ್ಛತಂ ಸಮಾಃ|
ಏವಂ ತ್ವಯಿ ನಾನ್ಯಥೇತೋಽಸ್ತಿ
ನ ಕರ್ಮ ಲಿಪ್ಯತೇ ನರೇ ||೨||

ಅಸುರ್ಯಾ ನಾಮ ತೇ ಲೋಕಾ
ಅಂಧೇನ ತಮಸಾವೃತಾಃ|
ತಾಂಸ್ತೇ ಪ್ರೇತ್ಯಾಭಿಗಚ್ಛಂತಿ
ಯೇ ಕೇ ಚಾತ್ಮಹನೋ ಜನಾಃ ||೩||

ಅನೇಜದೇಕಂ ಮನಸೋ ಜವೀಯೋ
ನೈನದ್ದೇವಾ ಆಪ್ನುವನ್ ಪೂರ್ವಮರ್ಷತ್।
ತದ್ಧಾವತೋಽನ್ಯಾನತ್ಯೇತಿ ತಿಷ್ಠತ್
ತಸ್ಮಿನ್ನಪೋ ಮಾತರಿಶ್ವಾ ದಧಾತಿ ॥೪॥

ತದೇಜತಿ ತನ್ನೈಜತಿ ತದ್ದೂರೇ ತದ್ವಂತಿಕೇ।
ತದಂತರಸ್ಯ ಸರ್ವಸ್ಯ ತದು ಸರ್ವಸ್ಯಾಸ್ಯ ಬಾಹ್ಯತಃ ॥೫॥

ಯಸ್ತು ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾ-
ನ್ಯಾತ್ಮನ್ಯೇವಾನುಪಶ್ಯತಿ
ಸರ್ವಭೂತೇಷು ಚಾತ್ಮಾನಂ
ತತೋ ನ ವಿಜುಗುಪ್ಸತೇ ॥೬॥

ಯಸ್ಮಿನ್ ಸರ್ವಾಣಿ ಭೂತಾ-
ನ್ಯಾತ್ಮೈವಾಭೂದ್ವಿಜಾನತಃ।
ತತ್ರ ಕೋ ಮೋಹಃ ಕಃ ಶೋಕ
ಏಕತ್ವಮನುಪಶ್ಯತಃ ॥೭॥

ಸ ಪರ್ಯಗಾಚ್ಛುಕ್ರಮಕಾಯಮವ್ರಣ-
ಮಸ್ನಾವಿರಂ ಶುದ್ಧಮಪಾಪವಿದ್ಧಮ್।
ಕವಿರ್ಮನೀಷೀ ಪರಿಭೂಃ ಸ್ವಯಂಭೂರ್ಯಾಥಾತಥ್ಯ-
ತೋಽರ್ಥಾನ್ ವ್ಯದಧಾಚ್ಛಾಶ್ವತೀಭ್ಯಃ ಸಮಾಭ್ಯಃ ॥೮॥

ಅಂಧಂ ತಮಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ
ಯೇಽವಿದ್ಯಾಮುಪಾಸತೇ।
ತತೋ ಭೂಯ ಇವ ತೇ ತಮೋ
ಯ ಉ ವಿದ್ಯಾಯಾಂ ರತಾಃ ||೯||

ಅನ್ಯದೇವಾಹುರ್ವಿದ್ಯಯಾ-
ನ್ಯದಾಹುರವಿದ್ಯಯಾ।
ಇತಿ ಶುಶ್ರುಮ ಧೀರಾಣಾಂ
ಯೇ ನಸ್ತದ್ವಿಚಚಕ್ಷಿರೇ ||೧೦||

ವಿದ್ಯಾಂ ಚಾವಿದ್ಯಾಂ ಚ
ಯಸ್ತದ್ವೇದೋಭಯಂ ಸಹ।
ಅವಿದ್ಯಯಾ ಮೃತ್ಯುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ
ವಿದ್ಯಯಾಮೃತಮಶ್ನುತೇ ||೧೧||

ಅಂಧಂ ತಮಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ
ಯೇಽಸಂಭೂತಿಮುಪಾಸತೇ।
ತತೋ ಭೂಯ ಇವ ತೇ ತಮೋ
ಯ ಉ ಸಂಭೂತ್ಯಾಂ ರತಾಃ ||೧೨||

ಅನ್ಯದೇವಾಹುಃ ಸಂಭವಾ-
ದನ್ಯದಾಹುರಸಂಭವಾತ್।
ಇತಿ ಶುಶ್ರುಮ ಧೀರಾಣಾಂ
ಯೇ ನಸ್ತದ್ವಿಚಚಕ್ಷಿರೇ ||೧೩||

ಸಂಭೂತಿಂ ಚ ವಿನಾಶಂ ಚ
ಯಸ್ತದ್ವೇದೋಭಯಂ ಸಹ।
ವಿನಾಶೇನ ಮೃತ್ಯುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ
ಸಂಭೂತ್ಯಾಮೃತಮಶ್ನುತೇ ॥೧೪॥

ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ
ಸತ್ಯಸ್ಯಾಪಿಹಿತಂ ಮುಖಮ್।
ತತ್ತ್ವಂ ಪೂಷನ್ನಪಾವೃಣು
ಸತ್ಯಧರ್ಮಾಯ ದೃಷ್ಟಯೇ ॥೧೫॥

ಪೂಷನ್ನೇಕರ್ಷೇ ಯಮ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ
ವ್ಯೂಹ ರಶ್ಮೀನ್ ಸಮೂಹ ತೇಜೋ।
ಯತ್ತೇ ರೂಪಂ ಕಲ್ಯಾಣತಮಂ ತತ್ತೇ
ಪಶ್ಯಾಮಿ ಯೋಽಸಾವಸೌ ಪುರುಷಃ ಸೋಽಹಮಸ್ಮಿ ॥೧೬॥

ವಾಯುರನಿಲಮಮೃತ
ಮಥೇದಂ ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಶರೀರಮ್।
ಓಂ ಕ್ರತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ
ಕ್ರತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ ॥೧೭॥

ಅಗ್ನೇ ನಯ ಸುಪಥಾ ರಾಯೇ ಅಸ್ಮಾನ್
ವಿಶ್ವಾನಿ ದೇವ ವಯುನಾನಿ ವಿದ್ವಾನ್।
ಯುಯೋಧ್ಯಸ್ಮಜ್ಜುಹುರಾಣಮೇನೋ
ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ ತೇ ನಮಉಕ್ತಿಂ ವಿಧೇಮ।

ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಮಾನವ ಜೀವನ

"ಅಖಿಲ ಶ್ರುತಿಮತಂ ರಾಮಾನುಜೀಯ ಮತಂ"

ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು ವೇದದ ಅತ್ಯಂತ ಸಾರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೂ, ಆನಂದ ತೀರ್ಥರೂ, ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕ; ಕೂರ ನಾರಾಯಣರೂ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಉವಟಭಟ್ಟ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ, ಶಂಕರಾನಂದ ರಾಮಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ, ಆನಂದ ಭಟ್ಟ, ಅನಂತಾಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಜಗತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತುಚ್ಛವೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅದರಿಂದ ದೊರೆಯಬೇಕಾದ ಸಹಾಯವೂ ಇದೆ. ಯಾವಾಗ ನಾವು ಜಗತ್ತು -ಈಶ್ವರನೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆಯೋ ಆಗ ಅದು ಬಂಧನವಾಗದೆ ತಾರಕವಾದೀತು.

ಈ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಉಪದೇಶವು ವೇದ ಮತಸ್ಥರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ದೇಶಗಳ, ಎಲ್ಲಾ ಮತಗಳ ಜನರಿಗೂ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗತಕ್ಕದೆಂದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ದೃಷ್ಟಿ.

"ಉಪನಿಷತ್ತು" ಜೀವನ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಅತ್ಯಂತ ಗಹನವಾದ ಗ್ರಂಥ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದರ ಸಾಧನೆಗೆ ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯಾಸಂಗ ಅತಿಮುಖ್ಯ.

'ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತ' ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ವೇದವೆಂಬ ಶ್ರುತಿಯ ಭಾಗಗಳು. ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಪೀಠಿಕಾ ರೂಪ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸೂಕ್ತಗಳನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಿ ಪರಿಚಯ ಪಡೆದವರಿಗೆ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ವಿಚಾರ ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯ.

ವೇದದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾದ ಜೀವ ದೈವ ತತ್ತ್ವ, ಆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ನಮಗುಂಟಾಗಲು ಎಂತೆಂಥಹ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ "ಪುರುಷಸೂಕ್ತ" ಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣ, ತರ್ಕ, ಚಮತ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾರೆವು. ತತ್ತ್ವದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವಾದ ಜೀವದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವೆಂಬುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ, ಭಾಷೆಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಜನ ಪರಂಪರೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕರ್ತರುಗಳ ವಿವರಣೆ ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮೇಲ್ನೋಟದಿಂದ

"ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ವಾ"

ಎಂದು ತತ್ತ್ವತ್ರಯ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ವೇದದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಟ ರಹಸ್ಯ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಲು ಬಯಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ವೇದದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹತ್ವ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ವಸ್ತು ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯ. ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಏನು? ಅದರ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ಈ ತತ್ತ್ವತ್ರಯ ದೊಂದಿಗಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಮಹತ್ವವನ್ನು ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ.

ವೇದ ವಾಙ್ಮಯಗಳ ಮೂರು ಭಾಗಗಳು :

(1) ಸಂಹಿತೆ (2) ಬ್ರಾಹ್ಮಣ (3) ಉಪನಿಷತ್ತು

(A) ಸಂಹಿತೆ

ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬಾಹ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅದ್ಭುತಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿರುವ ಭಾಗವೇ ಸಂಹಿತೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ, ವರುಣ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು ಇವರ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

(B) ಬ್ರಾಹ್ಮಣ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡುವ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನಗಳ ವಿವರಣೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗ ಹೋಮ-ಹವನ ಮುಂತಾದ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳ ಮಂತ್ರಗಳ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.

(C) ಉಪನಿಷತ್ತು

ಮೊದಲ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಉಪನಿಷತ್ತು ತಿಳಿಸುವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇನೆಂದರೆ ಆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯೇ ಜಗದೇಕ ಮೂಲವೆಂದೂ, ಅದು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಆ ಪರ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೂ-ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಬಂಧುತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಮತ್ತು ತ್ರಿಮತಸ್ಥ ಆಚಾರ್ಯತ್ರಯರೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಉಪನಿಷತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು-ನಮ್ಮ ಆತ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುವ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ.

ಸಂಹಿತೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಅಂಕುರವಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವವೇ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾವೃಕ್ಷವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ತ್ರಿಕೂಟ ರಹಸ್ಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಬಂಧವಲ್ಲ. ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಬಂಧದ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಇದರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯಬಹುದು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈಶೋಪನಿಷತ್ತಿನ 9ನೆಯ ಮಂತ್ರ ಅವಿದ್ಯೆ-ವಿದ್ಯೆ, ಸಂಭೂತಿ-ಅಸಂಭೂತಿ, ಮಂತ್ರ-14ಈ ಎರಡು ಮಂತ್ರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವಿವರಣೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಅನೇಕವಿದ್ದರೂ ದಶೋಪನಿಷತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಮೊದಲ ಉಪನಿಷತ್ತೇ "ಈಶೋಪನಿಷತ್ತು" ಅಥವಾ "ಈಶಾವಾಸ್ಯ" ಇದು ಯಜುರ್ವೇದದ ವಾಜಸನೇಯ ಶಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾರಣ ವಾಜಸನೇಯೋಪನಿಷತ್ತು "ಮತ್ತು ಸಂಹಿತಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರು "ಸಂಹಿತೋಪನಿಷತ್ತು" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಪನಿಷತ್ತನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮತಸ್ಥರೂ ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಯಾವ ಮಾನವನು ಜಗದ್ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿರುವನೋ ಅವನಿಗೆ ಇದು ನಂದಾದೀಪವಾಗಿದೆ! ಕರ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಜ್ಞಾನ ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ವಿರಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಲೋಕ ಜೀವನವೇ ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರ!

ಈಶೋಪನಿಷತ್ತಿನ ವಿಶೇಷತೆ ಏನೆಂದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ನಿವೃತ್ತಿಗಳೆರಡರ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈಶ್ವರ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು. ಅಂತರಂಗ ಶೋಧನೆಯಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಲೋಕಾಸಕ್ತಿ, ಸ್ವಾರ್ಥ ವಿರಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಬಾಳುವವನೇ ಯೋಗಿ. ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುವ ಆತ್ಮ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೇ ಈಶೋಪನಿಷತ್ತು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಈಶಾವಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ಕಾರಣ ವಸ್ತುವಿನ ಮತ್ತು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯ ಒಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೂರಕ. ಅವನೇ ನಿಯಾಮಕ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ. ಜೀವನವನ್ನು ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಎಣಿಸದೆ ಈಶ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಎಂದು ಎಣಿಸಬೇಕು. ಕರ್ತವ್ಯ ತತ್ಪರನಾಗಿ ನೂರುವರ್ಷ ಬಾಳಬೇಕೆಂದು ಸರ್ವದಾ ಸತ್ಕರ್ಮ ನಿರತನಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ಮಾನವ ಜೀವನದ ಗುರಿ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ "ಜಿಜೀವಿಷೇತ್" ಎಂದು ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಅನೇಕ ಕಡೆ ಸಾರಿವೆ. ಆತ್ಮದ

ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಈಶ್ವರ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಆತ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ಸದುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಬೇಕು, ಎಂದರೆ "ಪರಮಾಣುಪರಮಾಣುವಿನಲ್ಲೂ" ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಆ ಚೈತನ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈಶ್ವರನು ನಿಯಾಮಕ, ಈಶ್ವರನನ್ನು ಅವನ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮರೆತು "ಅಹಂ" ಎಂದಿರುವವರು ಅಸುರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಲು ದುಸ್ತರ. ಯಾವನು ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕನ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಜ್ಞಾನಿ!

11ನೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ-

"ವಿದ್ಯಾಂ ಚಾ ವಿದ್ಯಾಂ-"

ಯಾರು ಕರ್ಮ ಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾರ್ಗಾನುಸಾರವಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೇ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮೋಕ್ಷವು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮದಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿ. ಈ ರೀತಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವಾದವನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

"ತಪಸಾ ಕಲ್ಮಷಂ ಹಂತಿ ವಿದ್ಯಯಾಮೃತಮಶ್ನುತೇ !
ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೇಷಾ ಭೂತಾನಾಮ್ ನಿವೃತ್ತಿಸ್ತು ಮಹಾಫಲಂ

ಜ್ಞಾನ-ಕರ್ಮ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ-ನಿವೃತ್ತಿಗಳ ಅನಂತರ ,ಸಂಭೂತಿ-ಅಸಂಭೂತಿ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಮತ ಭೇದವಿದೆ.

"ಕುರ್ವನ್ನೇವೇಹ ಕರ್ಮಾಣಿ! ಜಿಜೀವಿಷೇತ್-ಶತಗಂ ಸಮಾಃ!. ಸಂಭೂತಿ, ಸಂಭವ;ಅಸಂಭೂತಿ - " ಅಸಂಭವ ವಿನಾಶ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತು. ಅಸಂಭೂತಿ ಎಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಬೇರೆ ಎನಿಸುವ ಈ ಜಗತ್ತು-

ವಿನಾಶೇನ ಮೃತ್ಯುಂ ತೀರ್ತ್ವಾ ಸಂಭೂತ್ಯಾ ಮೃತಮಶ್ನುತೇ"
ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ-
ಸಂಭೂತಿ - ಸಮಾಧಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನು ಭೂತಿಮ್ ;
ವಿನಾಶಂ - ಯೋಗಿ ವಿದೇಹಭಾವಂ ವರ್ಜನಮ್"

ಯಾರು ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮರೆತು, ಜಗತ್ತಿನ ಸತ್ಯದ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರು ಪುನಃ ಪುನಃ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳಿ ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಅರಿತು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಆತ್ಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಮಹಾಪ್ರಯಾಸ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ಕಾರರು ಜ್ಞಾನಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ನಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಸತ್ಯವೂ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮ ಚೈತನ್ಯವೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ.

"ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಾಯ" ಎಂಬ ವಿವೇಕವಿರಲಿ. ವಿವೇಕವನ್ನು ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯಾಗ್ನಿಗಳು ನಮಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ. ನಾವು ಜೀವಿಸಿರುವವರೆಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ನಮಗೆ ವಿವೇಕ ಉಂಟಾಗಲಿ.

ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರ

ಓಂ ಪೂರ್ಣಮದಃ ಪೂರ್ಣಮಿದಂ ಪೂರ್ಣಾತ್ ಪೂರ್ಣಮುದಚ್ಯತೇ
ಪೂರ್ಣಸ್ಯ ಪೂರ್ಣಮಾದಾಯ ಪೂರ್ಣಮೇವಾವಶಿಷ್ಯತೇ
ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಓಂ ಶಾಂತಿಃ ಶಾಂತಿಃ

ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಮೊದಲು ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಬೇಕು. ಮೊದಲು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೂ ಪಠಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪಾಠ ಶ್ರವಣದಿಂದಲೇ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾಗಲು.

ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಾರಿ ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರ ಪಠಿಸುವುದು-ಏಕೆಂದರೆ (1) ವೈಯಕ್ತಿಕ (2) ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು (3) ವಿಶ್ವಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ a. ಕಾಯಿಕ b. ವಾಚಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ಣಮದಃ ಪೂರ್ಣಮಿದಂ ಮುಂತಾಗಿ ಪೂರ್ಣದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಭಾವಾರ್ಥ ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಂದು ದೀಪದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ದೀಪ. ಆದರಿಂದ ಸಹಸ್ರಾರು ದೀಪಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಭಗವಂತನು ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಿಂದುಗಳಿವೆ- "ಪ್ರ" ಮತ್ತು "ನವ"

ಇದರ ಅರ್ಥ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಣವ-ಓಂ, ನೂತನ, ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥ- "ನ" ಮೋಕ್ಷವು, ನವ-ನವೀನ್ಯ [ಸ್ವ-ಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರಣವ] ಪ್ರಣವ ಎಂದರೆ ಓಂ ಇದನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ (9) ಒಂಬತ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆ.

"ಈ 9ರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಹತ್ವ"

(1)	ಗೀತೋಕ್ತ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮ	9
(2)	ಭಕ್ತಿಯ ವಿಭಾಗ	9
(3)	ಯಜ್ಞಸೂತ್ರದ ತಂತು (ಎಳೆ)	9
(5)	ಸಾಂಖ್ಯೋಕ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯಲಕ್ಷಣ	9
(7)	ತ್ರಿವೃತ್ತ	9
(1)	ಪುರಾಣ	18
(2)	ಉಪಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಗಳು	18
(3)	ಗೀತೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ	18
(4	ಪಾಂಡವ ಸೈನ್ಯದ ವೀರರ ಹೆಸರು	18
(5)	ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರ ಲಕ್ಷಣ ಶ್ಲೋಕ	18

ಇವೆಲ್ಲವೂ 18 ಇವೆ

ಭಾಗವತದ ಶ್ಲೋಕ 18 ಸಾವಿರ ಮಹಾಭಾರತದ ಪರ್ವ 18
ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧ 18 ದಿನಗಳು, 18 ಅಕ್ಷೋಹಿಣೀ ಸೈನ್ಯ
ಈಶಾವಾಸ್ಯದ ಮಂತ್ರವೂ 18 ಇವೆ
8+1 = 9 ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇರುವುದು ಆದರೆ 18 ಏಕೆ?

ಗೀತೆಯ ಏಳನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು 8 ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಕೃತಿ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಪರಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ್ದು. ಅದು ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅಪರಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಪರಾ ಪ್ರಕೃತಿ ಒಂದು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಿನ್ನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮೇಲೆ ಅನಂತರ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಹಾಗೆಯೇ 1+8=9 ಸಂಖ್ಯೆಯ ಗುಣವನ್ನು ತೆಗೆದರೆ

18 ಆಗುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ಣದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಹೀಗೆಯೇ ಭಾರತೀಯರ ಮತ್ತೊಂದು ರಹಸ್ಯ-

ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ನವಮಿಯ ದಿನ ಹುಟ್ಟಿ ನಮಗೆ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು- ನನ್ನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ನಿನಗೇನೂ ಕೇಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ರಾಮಚರಣ ಅವಲಂಬಿಗಳು, ಭೂತಿ ಸಕಲ ಉಪಕಾರ
ಜೈಸೆ ಘಾಟಕ ಅಂಕ ನವ : ನಮಗೆ ಲಿಖಿ ಪ್ರಕಾರ !

ಹಾಗಾದರೆ ಕೃಷ್ಣನು ನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸದೆ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನಲ್ಲ? ಇದರ ರಹಸ್ಯವೇನೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು 8ವಿಧ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಅಧೀನನಾದರೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಪತನವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಮತ್ತು ಸರ್ವಶಕ್ತಿಯುತನು. ಅವನು ಮಹತತ್ತ್ವ ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭೂತ-ಮಹಾಭೂತದವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಪಂಚಭೂತ, ಪಂಚಗುಣ ಮತ್ತು ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಪಂಗು, ಕೇವಲ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿಯ ಹೊರತು ಕುರುಡು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಮಾನವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಆ ಬುದ್ಧಿಯು ಜಡ ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಯಂತಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲದರ ಮೇಲೂ ಅವನ ಅಧಿಕಾರ ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದ ಈ ಜಗತ್ತು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಜೀವಿಸಲಾರದು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ-

"ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್" "ವಾಸುದೇವ ಸರ್ವಮ್"
"ಸರ್ವಃ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ" "ಹರಿರೇವ ಜಗತ್"
"ಸಿಯಾ-ರಾಮಮಯ ಸಬ್ ಜಗತ್"
"ಇಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಮನೋಬುದ್ಧಿ - ಸತ್ವಂ ತೇಜೋ ಬಲಂಧೃತಿ"
"ವಾಸುದೇವಾತ್ಮಕಾನ್ಯಾಹುಃ - ಕ್ಷೇತ್ರಂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಮೇವಚ."

"ಈಶಾವಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಜೀವನ" ಭಗವಂತನು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಾನವನು ಈರ್ಷ್ಯ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ಮದ ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ.

ಅನ್ಯಾಯದ ಅನ್ನದಿಂದ ಶರೀರವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.ಮನಸ್ಸು ದುಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಆತ್ಮ ಅಸಂತುಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನು ರುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

[ಕ] "ಮಯಿ ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ-ಸನ್ನ್ಯಸ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮ ಚೇತಸಾ

[ಖ] ತ್ಯಾಗೋಹಿ ಪುರುಷ ವ್ಯಾಘ್ರ-ತ್ರಿವಿಧ ಸ್ಸಂಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈಶಾವಾಸ್ಯವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ-

[ಗ] "ತ್ಯಕ್ತೇನ ಭುಂಜೀಥಾಃ

ಹಾಗಾದರೆ ತ್ಯಾಗದ ಹೆಸರೇ ಭೋಗ, ಹಾಗಿಲ್ಲದ ಭೋಗ ರೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ "ಭುಂಜೀಥಾಃ"ದ ಅರ್ಥ ಭೋಗವಲ್ಲ. ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತವೆ.

"ಪ್ರವೃತ್ತಿ ರೇಷಾ ಭೂತಾನಾಮ್"
ಆದ್ದರಿಂದ "ಭುಂಜೀಥಾಃ"ದ ಅರ್ಥ "ಭುಜ್" ಧಾತುವಿಗೆ ಎರಡು ಅರ್ಥವಿದೆ.
"ಭುಜ್-ಪಾಲನಾ ಭ್ಯವಹಾರ ಯೋಃ"

ಪಾಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಭೋಗಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಸುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಏನೆಂದರೆ -ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕೈ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾನವನಿಗೆ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ಏಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ?ಎಂದರೆ-ಅವನು ಹತ್ತು ಜನರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೇ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಎಂದೇ ತಾನು ಸುಖಿಸುವುದು ಭೋಗ! "ಮಾಗೃಧಃ" ಗೃಧ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಬಿಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಭೋಗ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಅ. ಭುಜ್ಯಮಾನಾವಸ್ಥಾ (B) ಚಿಂತ್ಯಮಾನಾವಸ್ಥಾ (C)ಸಂಸ್ಕಾರಾವಸ್ಥಾ

A ಒಂದನೆಯದು ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ

ಎರಡನೆಯದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ

ಕ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಪಂಥಾಚಾರವೆಂದಿರುತ್ತಾನೆ

ಬಿ. ಯಾವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತನಾಗುತ್ತಾನೋ ಆಗ ಅದೇ

ಗ. ಸಂಸ್ಕಾರಾವಸ್ಥೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇದನ್ನೇ ವಾಸನಾ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಶರೀರದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ "ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿ" ವಾಸನಾ ಶೂನ್ಯನಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಂತ್ರವು ಸಮಸ್ತ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಸಾರವಾಗಿದೆ-

1) ಈಶ್ವರನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

2) ಸ್ವಯಂ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಜೀವಿಸುವುದು.

3) ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಭೋಗವಸ್ತುವನ್ನು ಕಂಡು ಈರ್ಷೆ ಪಡದ ಇರುವುದು. ಎಂದರೆ ಸ್ವಾತ್ಮಾ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಬೇಕು?

ಮಾನವನು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ-

ಅ. ನೀತಿಯಿಂದ ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಆ. ರೀತಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು.

ಇ. ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

"ಕುರ್ವನ್ನೇ ನೇಹ ಕರ್ಮಾಣಿ ಜಿಜೀವಿಷೇತ್ ಶತಗಂ
ಸಮಾಃ ಏವಂ ತ್ವಯಿ ನಾನ್ಯಥೇತೋಽಸ್ತಿ-
ನ ಕರ್ಮ ಲಿಪ್ಯತೇ ನರೇ॥
ಕರ್ಮಯೋಗವೇ ಜೀವನ, ಆಲಸ್ಯವೇ ಮರಣ,
ಕರ್ಮ ನಿರತನೇ ಮಾನವನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನು.
ಕಪಿಲ ಋಷಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ "ದೇವಹೂತಿ"ಗೆ

ತಿಳಿಸಿದರು- ನಾವು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತೇವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಎಂದರೆ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಾನುಸಾರವಾದ ಫಲವೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂತಹ ಮನಸ್ಸೋ ಅಂತಹ ಶರೀರ. ಎಂತಹ ಶರೀರವೋ ಅಂತಹ ಜನರು ಸಿಗುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಉನ್ನತಿ-ಅವನತಿ.

[illegible]

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಯಾವನು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದೊಡನೆ ಶತ್ರುತ್ವವನ್ನು ಮಾಡುವನೋ ಅವನು ಆತ್ಮಘಾತುಕನು. ಅವನು ಶರೀರಾವಸಾನದ ಅನಂತರ ಅಂಧಕಾರಾವೃತ ಅಸುರೀ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಉದ್ದೇಶವಾದರೋ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ. ಅದರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರು ಬುದ್ಧಿ ನಾಶವನ್ನೇ ಆತ್ಮ ಘಾತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರುಗಳು ಜಡ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗೀತೆಯು ಇವರನ್ನು ಮೂಢಯೋನಿ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಪುರಾಣ ಪಾಪಯೋನಿ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಿತಿ. ಅಂತಹ ಯೋನಿ. ಪಶು. ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಚೈತನ್ಯ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಚಾರವು ಗೀತೆಯ 16ನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

"ಅಭಿಗಚ್ಛಂತಿ" ಎಂದರೆ ಅವನು ಭಗವಂತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವನು ಮೊದಲ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಮಂತ್ರದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಬುದ್ಧಿಹೀನನು, ಅಂತಹವರು ಕೇವಲ ನರನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯ ಜನ್ಮದ ಉದ್ದೇಶ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಭಗವಂತನು ಜೀವನವನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅವನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಬಂದರೆ ನಾನು ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ, ಅವನು ನನ್ನ ಬೆರಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರೆ ನಾನು ಅವನ ಭುಜವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾವನು ನನ್ನ ಭುಜವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಯಾವನು ಕೆಟ್ಟದ್ದರಲ್ಲೇ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ನನ್ನ ಕಡೆಗೇ ತಿರುಗದೆಯೆ ಇರುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಕೀಳು ಯೋನಿಯಲ್ಲೇ ಪುನಃ ಜನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈತ್ರಿಕ.

ಎಂದರೆ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ-ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಜೀವನ "ದರ್ಶನ" ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರ ನಿಷ್ಠೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ದ್ವಿತೀಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗನಿಷ್ಠೆ; ಮೂರನೆಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ರೀತಿಯ ನಿಷ್ಠಾರಹಿತನಾಗಿ, ಆತ್ಮನಾಶಯುತನಾಗಿ ಅಸುರೀ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ತ್ರಿಗುಣವಾದ ಜಗತ್ತು!

ಜೀವನವು ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ತ್ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಇದೆ. ಭೋಗ ಎಂದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಾವು ಸುಖವಾಗಿ ಇರಬೇಕು, ಇದರಿಂದಲೇ ಶರೀರದ ಸಾರ್ಥಕತೆ. ಇದೇ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳುತ್ತದೆ-

ಹೇ ಮಾನವ ಜ್ಞಾನದ ಇಚ್ಛೆನಂ-

"[illegible]"

[illegible] ಅನ್ನ, ಅನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನವಲ್ಲ [illegible] ಪ್ರತಿದಿನ ನಮ್ಮ ಆಹಾರ [illegible] ಆದರೆ [illegible]

ಆಗ ನಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ [illegible] ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯ [illegible] ಆಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ [illegible] ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ-

"[illegible]"

ಇಂದು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ ಆಹಾರವನ್ನು [illegible] ಹಾಗೆ ನಾವು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರ [illegible] ಇದು [illegible] ಪಾಪ. ಆದರೆ ಮಾನವನು ವ್ಯಾಮೋಹ ಮತ್ತು ಲೋಭದಿಂದ ಅಂತರಾತ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ರೀತಿಯ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ. ಇದರ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತು-

"[illegible]"

ಒಂದು ಮಾತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯ ನಮ್ಮ [illegible] ಆಗ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು [illegible]

4) ಆತ್ಮತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು [illegible] ಒಂದೇ [illegible] ಕಣ್ಣು, ಮೂಗು, ಕಿವಿ, [illegible] ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನು [illegible] ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳ [illegible] ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು [illegible] ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು [illegible] ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮನಸ್ಸು, ಆತ್ಮದ [illegible] ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಆತ್ಮ ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲನಾಗಿದ್ದಾನೆ. [illegible] ಅವನಿಗೆ.

"ನ ಕರ್ಮ ಲಿಪ್ಯತೇ ನರೇ"

ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯುತನ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ-

"ತದ್ದೂರೇ ತದ್ವಂತಿಕೇ-

ಅಣುರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠ ಪರ್ಯಂತ ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪರ್ಯಂತ ಚೇತನಾ-ಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ-ಬಹಿರ್ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿರುವುದೇ-

"ತದೇಜತಿ ತನ್ನೈಜತಿ"

ಮಂತ್ರದ ಭಾವಾರ್ಥ. ಇತರ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ-

"ಅಣೋರಣೀಯಾನ್ ಮಹತೋ ಮಹೀಯಾನ್"

"ಯಃ ಆತ್ಮನಿ ತಿಷ್ಠನ್, ಆತ್ಮನಃ ಅಂತರಃ ಯಮಾತ್ಮಾ ನ ವೇದ,

ಆತ್ಮಾ ಯಸ್ಯ ಶರೀರಂ"

ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ ಮಾನವ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರ್ಬಹಿರ್ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿ, ಹಾಸು-ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ-

"ವಿಷ್ಟಭ್ಯಾ ಅಹಮಿದಮ್ ಕೃತ್ಸ್ನಮ್ ಏಕಾಂಶೇನ ಸ್ಥಿತೋ ಜಗತ್

ಇಹೈಕಸ್ಥಂ ಜಗತ್ ಕೃತ್ಸ್ನಮ್ ಪಶ್ಯಾದ್ಯ ಸಚರಾಚರಮ್"

ಈ ರೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ.

6. 6ನೇಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವ ಪ್ರಕಾರ, ಆತ್ಮನಲ್ಲೇ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲೇ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವವರಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ-

"ಸರ್ವ ಭೂತಸ್ಥ ಮಾತ್ಮಾನಂ" ಮತ್ತು

"ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶನಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತು ಗೀತೆಯ ಜನನಿ.

ಮಾನವನಿಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ವ್ಯಥಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ವಾರ್ಥವೇ. ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ರಾಗ, ಆಸೆ, ಆಸೆ ಮೊದಲಾದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ. ಈ ಸ್ವಾರ್ಥ

ನಿವೃತ್ತಿಯಾದ ಅನಂತರ ''ಆತ್ಮೋಪಮ್ಯ''ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಗೀತೆಯ 6ನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದ 32ನೇಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಅರ್ಥ.

"ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಮ್"

ಭಕ್ತಿಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೆಂದರೆ- ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಜ್ಞಾನ, ಅದನ್ನೇ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದು, ವಿಜ್ಞಾನ ಜ್ಞಾನದ ಅನಂತರ ಆಚರಣೆಯಿಂದ, ಕೃತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಸಾತ್‌ಗೊಳಿಸುವುದೇ ವಿಜ್ಞಾನ. ಇದಕ್ಕೆ ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ-

"ಬೋದ್ಧಾ ಜ್ಞಾತಾ ಭವತಿ, ಕರ್ತಾ ಭವತಿ, ವಿಜ್ಞಾತಾ ಭವತಿ" [7-6-1]

7. 7ನೇಯ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ತ್ರಿಮತಸ್ಥ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಮತಾನುಸಾರ ಜಗದ್ಬ್ರಹ್ಮಗಳಿಗೆ ಅವಿನಾಭಾವರೂಪವಾಗಿ "ಶರೀರಾತ್ಮ ಸಂಬಂಧ" ವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವ ಏಕತ್ವ ಪದವು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನೇ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಇದೇ ಲೋಕವ್ಯವಹಾರ-ಶಾಸ್ತ್ರ ವ್ಯವಹಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿ ಸರ್ವವಸ್ತುವಿನಲ್ಲೂ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ.

ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ-

"ಸರ್ವ ಭೂತಸ್ಥಮಾತ್ಮಾನಂ" ಮತ್ತು
"ಸರ್ವತ್ರ ಸಮದರ್ಶನ" ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತು ಗೀತೆಯ ಜನನಿ.

"ಮಯಾ ತತಮಿದಂ ಸರ್ವಂ" ಇತ್ಯಾದಿ
ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸಹ ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ-
"ಸರ್ವಂ ಸಮಾಪ್ನೋಷಿ ತತೋಽಸಿ ಸರ್ವಃ"

ಇದೇ ಪ್ರಮಾಣ.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮೋಹ-ಶೋಕವು ಏಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ? ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆತು ಇತರರ ವಸ್ತುವನ್ನು ತನ್ನದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮೋಹ. ಅನಂತರ ಇಷ್ಟ ವಸ್ತು ವಿಯೋಗ

ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಶೋಕ. ಸಂಕುಚಿತ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಮೋಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಯೋಗವು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

8. 8ನೆಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ-ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ.

"ಅಪಾಪವಿದ್ಧಮ್"

ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ, ಆತ್ಮನ ಮೇಲೆ ಪಾಪ ಲೇಶವೂ ಅಂಟುವುದಿಲ್ಲ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಉಪನಿಷತ್ತು ಈಶಾವಾಸ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆಗಿದೆ.

[ಮಂತ್ರ-1-3-2-]

ಆ ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತವ ಕವಿ ಅಥವಾ ಕ್ರಾಂತಿದರ್ಶಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವನು ಈ ದೇಹದ ಪರದೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಆ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ, ಅವನೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು.

9-10.

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ

"ಮನಸಃ ಕಷ್ಟೇ ಃ ಷಿಮನೀಷಿ!"

ಪರಿಭೂ, ಕವಿ-ಮನೀಷಿ, ಶರಸ್ವದ ಪೂರಕ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನೂ 6ಮಂತ್ರ, ಅಂದರೆ 9ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.

ಗೀತೆಯು ಬುದ್ಧಿ-ಧೈರ್ಯ ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಾಧನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮನ್ವಯವು ಮುಕ್ತಿಯ ಹಾದಿಗೋಲು. ಕೇವಲ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಜಗದ್ ವಿಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಸೇರಿದರೆ ಜ್ಞಾನಲಾಭ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಈಶ್ವರ ಭಕ್ತಿ- ಈಶ್ವರ ಸೇವೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ.

ಶೂರ್ಪಣಖಿಯು (ರಾವಣ) ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಲಂಗೋಟಿಯಾದಳು. ಅವಳ ಸೋದರ ರಾವಣ-ಪ್ರಕೃತಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ದುರಂತವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಹತ್ತು

ಮೆದುಳಿನ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಎರಡನ್ನೂ ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷರನ್ನು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ವಿಭಜಿಸಲು ಬಂಕೇಶನಾದನು. ಈ ಸುಂದರ ಶರೀರದ ಆತ್ಮನಾದ ಈಶನನ್ನು ಅರಿತ ಆತ್ಮಜ್ಞನು -

ಯಜುರ್ವೇದದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ದಧ್ಯಙ್ಙಾ ಅಥರ್ವಣ" ಶಾಂತಿಪಾಠವಿದೆ.

"ಋಚಂ ವಾಚಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ"

ಅನಂತರ ಮೂರನೇ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ "ಪ್ರವರ್ಗ್ಯ" ವಿದ್ಯೆಯ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ "ಈಶಾವಾಸ್ಯ" ಇದನ್ನೇ "ಮಧುವಿದ್ಯೆ" ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಇದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಜುರ್ವೇದದ ಟೀಕೆ ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ಅಂತಿಮ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲೂ ಈಶಾವಾಸ್ಯದ ಮಂತ್ರಗಳ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಧನ-ಚತುಷ್ಟಯ ಸಂಪನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವೇದಾಂತ ಶ್ರವಣದಿಂದ, ಆ ವೇದಾಂತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ "ಮಧುವಿದ್ಯೆ"ಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೂ - "ಪ್ರವರ್ಗ್ಯ" ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ. ಸಾಧಾರಣ ವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಹೃದಯದ ಭಾವನೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮೆದುಳಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಕರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಲವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ "ಪ್ರವರ್ಗ್ಯ ವಿದ್ಯೆ"ಯ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ.

ಶಿರಸ್ಸು-ಶರೀರ (ಮೆದುಳು-ಹೃದಯ) ಸೇರಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಥರ್ವ ಋಷಿಯು ಹೃದಯವನ್ನು, ಪ್ರಾಣತತ್ವವನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಮಧುವಿದ್ಯೆ-

ಇದೇ ಆತ್ಮವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಾಗಿದೆ.
ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ಗಾರ್ಗಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.-
ಹೇ ಗಾರ್ಗಿ!
ನೀನು ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ತಲೆ ಉರುಳಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ, ಬುದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಹೃದಯದ ಸಹಕಾರ ಅತ್ಯಂತ ಆವಶ್ಯಕ. ಯಾರು ಆ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅಂತಹವರು ಘೋರ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತು ಯಾರು (ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯವಲ್ಲಿ) ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರೂ ಸಹ ಘೋರ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲೇ ವಿಲೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ ಉಳ್ಳವರು

ಅನ್ಯಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹೃದಯಹೀನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರೋ ಪರಮಾಣು ಬಾಂಬನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಸರ್ವನಾಶದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಒಬ್ಬ ಸಹೃದಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ-

"ಸರ್ವೇಸುಖಿನಃ ಸಂತು ಸರ್ವೇಸಂತು ನಿರಾಮಯಾಃ"

ಆಗುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮತತ್ತ್ವವು ವಿದ್ಯೆ-ಅವಿದ್ಯೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ಅದನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುವವರೇ ಧೀರ ಪುರುಷರು!

11. 11ನೇಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ -ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ

"ಅತ್ರ-ವಿದ್ಯಾ ಶಬ್ದಾಭಿಹಿತಂ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಹಿತಂ ಕರ್ಮ"
"ಅವಿದ್ಯಯಾ-ಕರ್ಮಣಾ, ಮೃತ್ಯುಂ - ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ವಿರೋಧಿ ಪ್ರಾಚೀನಂ ಕರ್ಮ|

ತೀರ್ತ್ವಾ-ಅಪೋಹ್ಯ, ವಿದ್ಯಯಾ-ಜ್ಞಾನೇನ, ಅಮೃತಂ-ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ನೋತೀತ್ಯರ್ಥಃ| ಮೃತ್ಯುತರಣೋಪಾಯತಯಾ ಪ್ರತೀತಾ ಅವಿದ್ಯಾ ವಿದ್ಯೇತರ ವಿಹಿತಂ ತದೇವ||"

ಅವಿದ್ಯಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವಿಹಿತ ಕರ್ಮವೆಂದೂ, ಜ್ಞಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯು ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯವೇ. ಈ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಲು ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಭಗವತ್ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ-

"ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾನ ಪ್ಲವೇನೈವ ವೃಜಿನಂ ಸಂತರಿಷ್ಯಸಿ
ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ಕುರುತೇ ತಥಾ
ಉಪಾಸನ ರೂಪ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವೇ ಸರ್ವ ಪಾಪ ನಿವರ್ತಕ|

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರುತಿಯು-

"ತಮೇವ ವಿದಿತ್ವಾ ಅತಿಮೃತ್ಯುಮೇತಿ ನಾನ್ಯಃ ಪಂಥಾ-
ಅಯನಾಯವಿದ್ಯತೇ".

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾನವನ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಪಾಪವೂ ಸಹ ನಶಿಸಿ ಭಗವತ್ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

[illegible]

> [illegible]
> [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

> [illegible]
> [illegible]

[illegible]

[illegible]

> [illegible]
> [illegible]

[illegible]

"ಸಮೇಗಾಃ ಪಾಪಮಪಹತಃ"

ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

"ವೇದಾನ್ತೇ ಪರಮಂಗುಹ್ಯಂ ಪುರಾಕಲ್ಪೇ ಪ್ರಚೋದಿತಂ
ನ ಪ್ರಶಾಂತಾಯ ದಾತವ್ಯಂ ನಪುತ್ರಾಯಾ ಶಿಷ್ಯಾಯ ವಾಪುನಃ"

ಗೃಹಸ್ಥರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಈ ಮಂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅರ್ಹರು.

ಉದಾಹರಣೆ

"ಕುಟುಂಬೇ ಶುಚೌ ದೇಶೇ"

ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ಮೈತ್ರೇಯಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಜನಕ ರಾಜನು ಇವರಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ ಆಗಿದ್ದನು.

"ಕೃತ್ಸ್ನ ಭಾವಾತ್ತು ಗೃಹಿಣೋಪ ಸಂಹಾರಃ|

ಎಂದು, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಲೀ, ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಲೀ ಆಶ್ರಮ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಶ್ವೇತಾಶ್ವ-

"ತಪಃ ಪ್ರಭಾವಾತ್ ದೇವ ಪ್ರಸಾದಾಚ್ಚ ಬ್ರಹ್ಮಹಶ್ವೇತಾಶ್ವ ತರೋಥ ವಿದ್ವಾನ್ ಅತ್ಯಾಶ್ರಮಿಭ್ಯಃ ಪರಮಂ"

ಮನುಸ್ಮೃತಿ ಶ್ಲೋಕ-

"ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾ ಮಧಿಷ್ಠಾಯ"

ನಿಶ್ರೇಯಸಕರಂ-ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಗೆ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನವೇ ಅಂಗ ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿದೆ.

12. "ಸಂಭೂತಿ-ಅಸಂಭೂತಿ"

ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ವಿಶಾಲ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈವರೆವಿಗೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಶೋಧನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೃದಯ-ಶೋಧನೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಸತ್ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಸತ್ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಈ ವಿಕಾಸ ಹೇಗೆಂದರೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತಿನ್ನುವುದು, ಉಡುವುದು, ತೊಡುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹ ಬಿಟ್ಟು ಶರೀರವನ್ನು [illegible], ಆಹಾರವು ಶರೀರದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಎಂದು ಜೀವನ ನಡೆಸಿದರೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಶರೀರದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ವಚನದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಿಚಾರವೆಂಬ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಗವೆಂಬ ಬೀಜವನ್ನು ನೆಟ್ಟು, ವಿಷಯ ಚಿಂತನದ ನೀರನ್ನೆರೆಯುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಲಾಸವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರ ಫಲವೇ ಸುಖ-ದುಃಖ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾನವನು ಸಂಯಮದಿಂದ ವಿಚಾರವೆಂಬ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವೆಂಬ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ತ್ಯಾಗವೆಂಬ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರೆ ಅದರ ಫಲವು ಆನಂದ. ಉಪಯುಕ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

[illegible] "ಅಸಂಭೂತಿ"ಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಉನ್ನತಿ ಮತ್ತು "ಸಂಭೂತಿ"ಯ ಅರ್ಥ ಸಂಘ ಶಕ್ತಿ ಎಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ಸಂಘ ಸಹಕಾರದ ಹೊರತು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಉನ್ನತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೋ, ಅವರು ಘೋರ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧಕರು ವಿಕಾಸ ಬಲದಿಂದ ವಿಶ್ವ-ಪ್ರೇಮದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಅಮೃತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮಂತ್ರ ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಗತ ಅಂಧಕಾರ-ಆತ್ಮಘಾತುಕ.

12 ಆಸುರೀ ಆಚರಣೆ, ಮಂತ್ರ 9ರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಗತ ಅಂಧಕಾರ

12ನೆಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅವಿದ್ಯೆ-ಕೇವಲ ವಿದ್ಯೆ, ವ್ಯಕ್ತಗತ ಅಂಧಕಾರ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ತತ್ತ್ವವೇ ಉಪಯೋಗಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

"ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ ಸತ್ಯಸ್ಯಾಪಿಹಿತಂ ಮುಖಮ್ |
ತತ್ತ್ವಂ ಪೂಷನ್ನಪಾವೃಣು ಸತ್ಯಧರ್ಮಾಯ ದೃಷ್ಟಯೇ ||

ಮಾನವನು ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಧಾನ ಸಾಧನ ಅವನ ಮನಸ್ಸು. ಅದು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ದರ್ಶನವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಸುವರ್ಣ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಸತ್ಯದ ಮುಖವು ಮುಚ್ಚಿದೆ. ಹೇ ವಿಷ್ಣು ಪೂಷನ್

ಪ್ರಭೋ! ಪೂಷನ್! ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯ ಎಂದು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

"ಏತಸ್ಯ ವಾ ಅಕ್ಷರಸ್ಯ ಪ್ರಶಾಸನೇ ಗಾರ್ಗಿ
ಸೂರ್ಯಾ ಚಂದ್ರಮಸೌ ವಿಧೃತೌ ತಿಷ್ಠತಃ
ಭೀಷಾ ಸ್ಮಾದ್ವಾತಃ ಪವತೇ-ಭೀಷೋದೇತಿ ಸೂರ್ಯಃ|
ಪೂಷನ್| ಏಕರ್ಷೇ ಯಮಃ ಸೂರ್ಯಃ| ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ| ಅಗ್ನೇ|
ಹೀಗೆ ತತ್ ತತ್ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.
"ಯಸ್ಯಾದಿತ್ಯ ಶ್ಶರೀರಂ, ಯಸ್ಯಾಗ್ನಿಶ್ಶರೀರಮ್|"

ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಶರೀರ ರೂಪವಾದ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದವರು ಅವರಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ.

ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ-

"ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟ್ಯಾ ತೂಪದೇಶೋ ವಾಮ ದೇವವತ್"

ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರ ವಿವರಿಸಿದೆ-

"ಪ್ರೀಣಯತಿ ಇತಿ ಪೂಷಾ- ಅಗ್ರಂ ನಯತೀತಿ ಅಗ್ನಿಃ"

ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಬಲದ ಮುಖಾಂತರ ಶರೀರಾಂತರ್ಯಾಮಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಛಾಂದಸದಲ್ಲಿ

"ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯ ವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ" ಎಂದು.

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತದೆ. "ಪೂಷನ್" "ಅಗ್ನೇ" ಶಬ್ದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಾಚಕವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಪೂಜ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ "ಸತ್ಯ" ಶಬ್ದವು ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಕವೆಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವನು ಈ ಸತ್ಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡದಿರಲು ಆ ಸ್ವರ್ಣದ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತನಾಗಿರುವುದೇ ಕಾರಣ. "ಭಾಗ್ಯದಃ" ವಿತ್ತ ಮೋಹದಿಂದ ಸತ್ಯದರ್ಶನ ಲೋಪವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಠವಲ್ಲಿ-2-6-ರಲ್ಲಿ-

"ಪ್ರಾಮಾದ್ಯಂತಂ ವಿತ್ತ ಮೋಹೇನ ಮೂಢಮ್"

ಈ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆಸೆಯು ಪೋಷಕವಾಗದೆ ಶೋಷಕವಾಗಿದೆ. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿರಣ್ಮಯ ಪಾತ್ರ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ "ಯೋಗಮಾಯಾ"ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಯೋಗಮಾಯೆ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಆವರಣ ರೂಪವಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವನ ದರ್ಶನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೀತೆಯ 7-25ರಲ್ಲಿ-

"ನಾಹಂ ಪ್ರಕಾಶಃ ಸರ್ವಸ್ಯ ಯೋಗಮಾಯಾ ಸಮಾವೃತಃ|"

ಆ ಮಾಯೆಯನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸುವುದೂ ಅವನ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಗೀತೆಯ -7-14

"ಮಾಮೇವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ಮಾಯಾ ಮೇತಾಂ ತರಂತಿ ತೇ "

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ದರ್ಶಿಸಲು ಅವನನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು.

"ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮ್ ಅನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ "

ಸತ್ಯವೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರ, ನಾರಾಯಣನೇ ಸತ್ಯ, ಭಕ್ತನಿಗೆ ಸತ್ಯ-ನಾರಾಯಣ ಎರಡೂ ಒಂದೇ. ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನ ಬುದ್ಧಿ ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದೆ. 'ಸತ್ಯಜ್ಞಾನದ ಅತಿರಿಕ್ತ ಬಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಅವನು ಸಹಿಸಲಾರನು. ಉಪಾಸನೆಯ ಹೊರತು ದರ್ಶನವಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಸನೆಗೆ "ಪ್ರಿಯಂ ಬ್ರಹ್ಮ" ಪ್ರೇಮಮಯ ಸ್ವರೂಪದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡು.

ಸತ್ಯವನ್ನು "ಪೂಷನ್" ಎಂದರೆ ವಿಶ್ವ ಪೋಷಕದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಈ ಮಂತ್ರವು ಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಮದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಸತ್ಯದಲ್ಲೇ ವಿಶ್ವ ನೀತಿ ಧರ್ಮಗಳ ಸಾರವಿದೆ ಸತ್ಯವೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ.

"ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಾಯ"

ಈ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಸಾರ್ವಭೌಮದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿದೆ.

"ಧ್ಯೇಯಃ ಸ್ವದಾ ಸವಿತೃಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ನಾರಾಯಣಃ
ಸರಸಿ ಜಾಸನ ಸನ್ನಿವಿಷ್ಟಃ |

ಕೇಯೂರವಾನ್ ಮಕರಕುಂಡಲವಾನ್ ಕಿರೀಟಿಹಾರಿ ಹಿರಣ್ಮಯ ವಪುಃ ಧೃತ ಶಂಖ ಚಕ್ರಃ"

ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಾಂತರ್ವರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಆ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಸೂರ್ಯಕಿರಣವು ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕವಾಗಿಯೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಸೂರ್ಯನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರೇರಕನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾನವ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಪ್ರೇರಕನು. ಸತ್ತ್ವ ಎಂದರೆ ಸಂಜ್ಞೆ, ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿ.

14. "ವ್ಯಾಪಕತ್ವ" ಶಬ್ದವು

"ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ" ಇತ್ಯಾದಿ ಜಗತ್ ಪತಿತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. "ವಿಕರ್ಷ" ಈ ಸಂಬೋಧನೆ-ಋಷಿ, ಕ್ರಾಂತದರ್ಶಿ, ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಭೂತ-ಭವಿಷ್ಯಾದಿ ವಸ್ತು ದರ್ಶನ ಸಮರ್ಥರು, ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಅಪಹತಪಾಪ್ಮಾ ವಿಜರೋ ವಿಮೃತ್ಯುಃ + ವಿಶೋಕಃ ಮುಂತಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಹೇಯಗುಣರಹಿತ. ಅಪ್ರಾಕೃತ ತೇಜೋಮಯವಾದ ದಿವ್ಯ ಶರೀರ ಭಗವಂತನದು.

ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜರು -

ಶರೀರ-ಶರೀರಿ ಭಾವವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

"ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ, ಯಸ್ಯ ......ಆತ್ಮಾ ಶರೀರಂ

ಹೀಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಅತಿ ನಿಕಟ ಬಂಧುತ್ವವಿದೆ. ಶರೀರವಾಚಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥನಿಗೂ, ಶರೀರಿ ರೂಪ ಆತ್ಮ-ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಜನಕ-ಪುರಾಣದವರೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಬಂಧವಿದೆ.

ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತಗಳು-

"ವೇದ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತ ವಿಷ್ಣು ಭೂತಾನಾಂ ವಿಷ್ಣು ಸ್ವರೂಪಂ

ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರೂ ಸಹ "ವಿಷ್ಣು" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ "ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಪದೇಶಾತ್" ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ ಚಾಪಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ"

ವಿಸ್ತೃತ. ಗೀತಾಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ "ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ" "ಶಬ್ದ" "ಜೀವ ಶರೀರ" ಎಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ತೈತ್ತರೀಯ 2-5 "ತೇನ ಏಷ ಪೂರ್ಣಃ

ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷ (ಬೃಹದಾರಣ್ಯ 5-1-4-1) ಮೊದಲೇ ಈ ದೇಹವನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ "ಪುರುಷ" ಎಂದು.

3. ಬೃಹ-ಉ- 2-1-19. ಪುರೀತತಿ ಶೇತೆ ಮತ್ತು
4. 2-5-18 "ಪುರಿಶಯ" ಶರೀರದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ
5. ಬೃ 2-6-18ಪುರಃ ಆವಿಶತ್
   ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ "ಪುರುಷ" ಎಂದು.
6. ಎಂದರೆ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಶಾಸನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ "ಪುರುಷ"

ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಭೂತಿ ಮಾತ್ರ ಸರಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ವಾದ-ವಿವಾದ ಮಾತ್ರ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಬೋಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮೂಕಾಸ್ವಾದದಂತೆ.

15. "ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ"

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆದಿತ್ಯ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ. ಇದೇ ವಿಚಾರ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ -

"ಯಃ ಆದಿತ್ಯೇ ತಿಷ್ಠನ್, ಆದಿತ್ಯಾದ್ ಅಂತರಃ,
ಸೋಽ ಹಂಽಸ್ಮಿ !

ಅನಂತರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಅಸೌ" ಪದಕ್ಕೆ "ಪರಮಾತ್ಮಕಂ ಏವ", ಎಂದು ಅರ್ಥ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯದ ಮುಖಾಂತರ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತದ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ.

"ಸಃ ಪುರುಷಃ" ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯವು ನೇರ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಾಚಕವೇ ಆಗಿದೆ. "ಅಹಂ" ಎಂಬುದು ಜೀವ ವಾಚಕ ತತ್-ತ್ವಂ-ಅಸಿ "ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಮಮ", "ಸರ್ವಂ-ಖಲ್ವಿದಂ-ಸ ಆತ್ಮಾ" ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವದಾತ್ಮಕವೇ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

17ನೆಯ ಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅಚೇತನ ಶರೀರ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಸಂಘಾತ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು

ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಧ್ಯಾನ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಿರಬೇಕು-

1) ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
2) ದರ್ಶನ
3) ಪ್ರತೀತಿ

ಧ್ಯಾತಾ, ಧ್ಯಾನ, ಧ್ಯೇಯ, ಈ ಮೂರು ಒಂದಾಗುವುದೇ ಪೂರ್ಣ ಧ್ಯಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಭಗವಂತ ಏಕಮಾತ್ರ ನಿರೀಕ್ಷಕ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಹೆಸರು "ಏಕರ್ಷಿ" ಉಪಾಸನೆಗೆ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಆಕಾಶಸ್ಥ ಸೂರ್ಯನ ಸ್ಥಿಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಗುರುವಾಗಿ, ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಪಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಈಶ್ವರನು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆವಶ್ಯಕತಾನುಸಾರ ಅವನನ್ನು ನಿಯಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಈಶ್ವರನ "ರಾಜ್ಯ" "ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ" ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಈಶ್ವರೀ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಾದರೋ ಧರ್ಮವಾಚಕಶಬ್ದ ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಿಗೆ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ವ್ಯಾಸ-ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಸಮೂಹ-ಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದರ್ಶನವೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣ-ಮತ್ತು ಸಂಶ್ಲೇಷಣದ ಜೋಡಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಭೌತಿಕ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಸಂಶ್ಲೇಷಣಾ-

16 "ವಾಯು ಅನಿಲ ಮಮೃತ
ಮಥೇದಂ ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಶರೀರಮ್ |
ಓಂ ಕ್ರತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ
ಕ್ರತೋ ಸ್ಮರ ಕೃತಂ ಸ್ಮರ ||

ಎಂದು ಎರಡು ಸಾರಿ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶರೀರವು ಬೂದಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಣ ಮುಂತಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತತ್ತ್ವಗಳು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಲಿ, ಜೀವವು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿ.

ಹೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ಪ್ರಭು, ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲಾ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಆ ಪರಮ ಆನಂದದ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ಹಾಗೂ ಪಾಪದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಈ ರೀತಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿ ವಿನಯದಿಂದ ನಾವು ಪುನಃ-ಪುನಃ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ವೇದದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಇವರೆಗೆ ಚುಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆನೆಗೆ ಅಂಕುಶವಿದ್ದಂತೆ. ಮತ್ತು ಇದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅಡಚಣೆಯಿಂದ ಆತ್ಮನ ಅವನತಿ ಆಗುವ ಸಂಭವವುಂಟು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಅಂಕುಶವಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮನ ಉನ್ನತಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅನುಭವವೇ ಶಾಸ್ತ್ರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಂಕುಶ ಉನ್ನತಿದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೊನೆಯ ಮಂತ್ರ ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಏಕೆಂದರೆ "ಅಸ್ಮಾನ್" ಎಂಬುದು ಸಮುದಾಯ ಸೂಚಕ. ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಮುಖ್ಯ, ಕೆಲವರು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ, ಸಮುದಾಯವಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಹೇಳಿದೆ-

"ನಿಷ್ಟ್ರ ಗುಣ್ಯೇ ಪಥಿ ವಿಪರೀತಾಂ ಕರ್ಮ ವಿಧಿಃ ದೇವ ನಿಷೇಧಃ ||

'ರೈ' ನ ಅರ್ಥ ಪರಮ ಆನಂದ ಎಂದು. ವೇದದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧಿ ಎಂದೂ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಸ ಪರ್ಯಗಾತ್" ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯವು ನೇರ ಪರಮಾತ್ಮ ವಾಚಕವೇ ಆಗಿದೆ.

"ಏಜತ್" ಎಂಬುದು ಜೀವ ವಾಚಕ, ತತ್-ತ್ವಂ ಅಸಿ-

"ಏತದಾತ್ಮ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ-ತತ್ಸತ್ಯಂ-ಸ ಆತ್ಮಾ".

ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲಾ ಭಗವದಾತ್ಮಕವೇ;: ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. 17ನೇ ಮಂತ್ರದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಅಚೇತನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿವೆ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣವಾನುಸಂಧಾನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮಾನವನು ಕರ್ಮ-ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಇರುವವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪ್ರಾಣಸಂಚಾರ ಜೀವೋತ್ಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ-

"ಪ್ರಾಣಾದ್ವೈ ಸತಃ" ಎಂದಿದೆ

"ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಶರೀರಂ" ಈ ನಶ್ವರವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿನ-

"ವಾಯುರನಿಲಮಮೃತಂ"

ಆ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂದು ಜೀವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದೆ.

"ಅನಿಲಂ" ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಅನೇಕ ಶರೀರ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಅನಂತರ ಸ್ಥಿರ ನಿವಾಸ (ಅಮೃತಂ) "ಮೃತ" ಎಂದರೆ ನಾಶ. ಜೀವ ಎಂದರೆ ಅಮೃತ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರದಲ್ಲಿ-

"ಕ್ಷರಂ ಪ್ರಧಾನಂ ಅಮೃತಾಕ್ಷರಂ ಹರಃ
ಕ್ಷರಾತ್ಮಾನಾವೀಶತೇ ದೇವ ಏಕಃ"

ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮೃತ ಶಬ್ದವನ್ನು ಜೀವನಿಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ. (ಅಥೇದಂ ಭಸ್ಮಾಂತಂ ಶರೀರಂ) ಈ ಭೌತಿಕ ಶರೀರವು ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ.

"ವಿಶೀರ್ಯತೇ ಇತಿ ಶರೀರಂ"

ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಗಿಡ-ಪಿಪೀಲಿಕಾದಿಯವರೆಗೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣವು ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟ ನಂತರ ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸುಖದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ ಜೀವನು.

(ಓಂ) ಪ್ರಣವವು ಭಗವದ್ವಾಚಕವು.
"ಯಃ ಪುನರೇತಂ ತ್ರಿಮಾತ್ರೇಣ ಓಂ ಇತ್ಯೇತೇನೈವಾಕ್ಷರೇಣ
ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

"ತಸ್ಯ ವಾಚಕಃ ಪ್ರಣವಃ"

ಪ್ರಣವವು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣವು.

"ಓ ಮಿತ್ಯಾತ್ಮಾನಂ ಯುಂಜೀತ

ಪ್ರಣವೋ ಧನುಃ ಶರೋ ಹ್ಯಾತ್ಮಾ-ಬ್ರಹ್ಮ ತಲ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಮುಚ್ಯತೇ-
ಮುಂತಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ, ಮಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಜೀವನು ತನಗೆ ಆತ್ಮನಾದ ಅಕಾರ ವಾಚ್ಯನಾದ ಭಗವಂತನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಮಾಡುವುದೇ ಆಗಿದೆ.

ಪ್ರತೀಕ! [illegible] ಮಾಡಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು

"ಅಹಮಾತ್ಮಾ ಗುಡಾಕೇಶ"

ಗೀತಾ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಅಹಂ ಸ್ಮರಾಮಿ ಮದ್ಭಕ್ತಂ ನಯಾಮಿ ಪರಮಾಂ ಗತಿಂ "

ಎಂದು ವರಾಹ ಚರಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ.

16ನೆಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಈಶ್ವರ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು 17ನೆಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಈಶ್ವರ ಪ್ರವೇಶವೇ ಪರಮ ಆನಂದವಾಗಿದೆ. ಇದೇ "ರಯಿ"ಎಂದು

ಋಗ್ವೇದ-ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ-

"ಏಷಃ ಅಸ್ಯ ಪರಮಃ ಆನಂದಃ"

ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ, ಭಗವಂತನ ಧಾಮವು ಪರಮ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ "ರೈ" ಶಬ್ದವು ಹಣದ ವಿರೋಧ ರೂಪವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಉಚಿತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹಣವೂ ಸಹ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಬಂಧು ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೋಮಾಂತನದಿಂದ ಅಥವಾ ಕಳ್ಳತನ ದರೋಡೆ ಮುಂತಾದ ದುಷ್ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆನಂದವನ್ನೇ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಸಂಪತ್ತು ವಿನಾಶಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ "ವಿತ್ತೇಷಣಾ ತ್ಯಾಗ"ಮತ್ತು ಮನುವಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ "ಅರ್ಥಶುಚಿತಾ"ಎಂದು ಇದೆ. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಥಮ ದ್ವಿತೀಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. 8 ಮತ್ತು 15ನೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಈ ಕೊನೆಯ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ದೃಢೀಕರಿಸಿದೆ.

ಯಾಮುನರು-

ಅಚ್ಯುತನ ಸ್ವರ್ಣಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

"ಧನಂ ಮದೀಯಂ ತವ ಪಾದ ಪಂಕಜಂ|

ದೇಶಿಕರು-ವೈರಾಗ್ಯ ಪಂಚಕದಲ್ಲಿ

"ಅಸ್ತಿ ಮೇ ಹಸ್ತಿ ಶೈಲಾಗ್ರೆ ವಸ್ತು ಪೈತಾಮಹಂ ಧನಂ
ನಾಸ್ತಿ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತಂ ಕಿಂಚಿತ್ ನಮಯಾ ಕಿಂಚ ದಾರ್ಜಿತಂ| "

ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಂತಹ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸಿರಿಸಂಪತ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ!ನೀನು ಕ್ರೀಡಾ ರಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತೀಯೆ-

"ಮಮ ಮಾಯಾ ದುರತ್ಯಯಾ ಮಾಮೇವ ಯೇ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ
ಮಾಯಾ ಮೇತಾಂ ತರಂತಿ ತೇ ||

ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ

"ಮಾಯಾ ವಯುನಂ ಜ್ಞಾನಂ"

ಎಂದು ನೀನೇ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ನಿನ್ನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೋ ಭಗವಂತನ ಪೂರ್ವ ಸಂಚಿತ ನನ್ನ ಪಾಪ ಪುಂಜಗಳನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸಿ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿ ಸೇರಲು ಇರುವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವನ್ನು ದೂರಗೊಳಿಸು ಎಂದರೆ ನನ್ನ ಪಾಪ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸು.

ಈಶ್ವರ ದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ ಪ್ರವೇಶ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಅ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಂತಹವರು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಪ್ರಪಂಚ ನಷ್ಟವಾದರೂ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಪ್ರಪಂಚ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಯೋಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ- [2-22]

" ಕೃತಾರ್ಥಂ ಪ್ರತಿ ನಷ್ಟಮಪಿ ಅನಷ್ಟಂತದ್ ಅನ್ಯ ಸಾಧಾರಣತ್ವಾತ್ | "

ಅದರ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಆದಾದರೋ ಸಾಮುದಾಯಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದನ್ನೇ 15ನೇ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಧರ್ಮದ ಆಚರಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.

ಮಂತ್ರ-16,17,18 ವ್ಯಾಸತ್ರಯ ಸೇರಿ ಒಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಿಂತನವಾಗಿದೆ.

ಓಂ ಕಾರದ ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಗಳು-ಭೂಃ, ಭುವಃ, ಸ್ವಃ ಇದಕ್ಕೆ ಆದಿಭೌತಿಕ ಅರ್ಥ - ಪೃಥಿವೀ, ಅಂತರಿಕ್ಷ, ಸ್ವರ್ಗ

ಆದಿ ದೈವಿಕ-ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಸೂರ್ಯ

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅರ್ಥ-ಶರೀರ, ಪ್ರಾಣ, ಬುದ್ಧಿ,

ವೇದ ಹೇಳುತ್ತದೆ- "ಏಕಂ ಸದ್ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾವದಂತಿ

ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಉಪಾಸಕರು ಅನೇಕ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ.

"ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂ ತೇ ನಮ ಉಕ್ತಿಂ ವಿಧೇಮ "

ಮೋಕ್ಷ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಿಯ ಸ್ವೀಕಾರವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಉಂಟಾದ ಬನ್ನನಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು- "ನಮಃ ಶರಣ"ಎಂದು

"ಸಿದ್ಧಾ ಸಂತಿ ಶುಭಾ ವೃತ್ತಾಃ ಸಿದ್ಧ ಅನ್ನದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ "

ಎನ್ನುವ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿದೆ.

"ಹೇ ಜನಾರ್ದನ-" ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ! ಇನ್ನು ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆಂದ ಶರಣಾಗತನೂ ಪ್ರಪನ್ನನೂ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಅಂಜಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಅವನು ಸಾಗರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರೀತನಾದ ಈ ರೀತಿ ಕನ್ನಿಕ್ಕ ಅಕ್ರೂರನು ಕ್ರಮವಹಾಕ್ಷಿ ರಕ್ಷಿಸಲು, ಎಂದು ಅವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ನೀಡಿ, ಅನ್ನ ಬಟ್ಟೆ-ಹೊತ್ತು ಅತುಲದಿಂದ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ನೆಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಡುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿಯು ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಪಾಂಡವರಿಗೂ ಸರ್ವವಿಧ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೂ-ದ್ರೌಪದಿ-ಋಣವಿದ್ದಂತಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತೀರಿಸಲು ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮರುಗಿದನು.

ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಗಜೇಂದ್ರನ ಕರೆಗೆ ಮತ್ತೂ ತ್ವರಿತ ವೇಗವಾಗಿ ಧಾವಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಕಾಮಾಕ್ಷ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು - "ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಚರಣೌ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ|

ಇಂದು ದ್ವಯಮಂತ್ರಾರ್ಥದ ಸಾರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ಪಾವಕನೆಂದು ಆಹುತಿಯ ಹೋಮಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೆ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕೃಪಾಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ. ಇತ್ಯತ್ತ ಯೋಧರ ಪ್ರಸಾದ ಮುಕ್ತನೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮ ಪದವೆಂದು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಸಮುಚಿತ.

ಈ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ-ನಾರಾಯಣಮಂತ್ರದಿಂದ "ಶ್ರೀಯಃ ಪತಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮ-ಕಾರ ಅನಿಲ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಾಯಾ ಪರಮೇಶ್ವರ-ಇತಿ!

ಅಷ್ಟ-ಕ್ಷರಾ ಕ್ಷರದಿಂದ "ದೇಹಿಪ್ರಧಾನ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ-ಪರಮೇಶ್ವರ-ಇತಿ

ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಸಮನ್ವಯ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

"ಧರ್ಮಮಾರ್ಗತೇ ನಮಃ ಉಕ್ತಃ ನಿಧೇಯಃ"ಈ ವಾಕ್ಯ ಗ್ರಂಥದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂತ್ರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ದೂರವಾದ ಸಂಸಾರ!

ಹರಿಃ ಓಂ ..

ಶ್ರೀ--ಶ್ರೀ

ಮುಕ್ತ ಜೀವರು ಶ್ರೀವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಅಂಜಲಿ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಕುರಿತು- "ನಮಃ ನಮಃ" ಎಂದು

"ಬದ್ಧಾಂಜಲಿ ಪುಟಾಃ ಹೃಷ್ಟಾಃ ನಮ ಇತ್ಯೇವ ವಾದಿನಃ "

ಎಂಬ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

"ಹೇ ಗೋವಿಂದಾ- ! ದ್ವಾರಕಾವಾಸಿ! ನಿನ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು [illegible] [illegible] ಧರ್ಮವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಚೇತನರು ಈ ರೀತಿ ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ನೀಡಿ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು-ಹೆಚ್ಚು ಆತುರದಿಂದ ಮಾಡಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಪ್ರಭೆ ಹರಡುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಮಾಡಿದ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ದ್ರೌಪದಿಗೂ ಪಾಂಡವರಿಗೂ ಸರ್ವವಿಧ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೂ-ದ್ರೌಪದೀ-ಅಪಮಾನದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ನಾನೇ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ದುಃಖಿಸಿದನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗಜೇಂದ್ರನ ಕರೆಗೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಿ ವೇಗವಾಗಿ ಧಾವಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಈ ರೀತಿ ಶರಣಾಗತರಿಗೆ- "ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ಚರಣೌ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ|

ಎಂದು ದ್ವಯಮಂತ್ರಾರ್ಥದ ಸಾರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗೆ ಪಾವಕನೆಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಹರಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಬೋಧಕ ಪ್ರವರ್ತಕನೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬುದು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸ.

ಈ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ-ನಮಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಿಂದ "ಪ್ರೇಯ" ಎನ್ನುವುದರ ಈಶ ಉಪಾ-ಸೇವನ ಮಾಡು ಪರಮಾತ್ಮನ-ಈಶ!

ಅಗ್ನಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥದಿಂದ "ಜೀವಾತ್ಮರ-ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ-ಪರಮಾತ್ಮರ-ಈಶ

ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಅನೇಕ ಸಾರಾಂಶದ ವರ್ಣನವಾಗಿದೆ.

"ಭೂಯಿಷ್ಠಾಂತೇ ನಮ ಉಕ್ತಿಂ ವಿಧೇಮ" ಈ ವಾಕ್ಯ ಗ್ರಂಥದ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂರೂ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತನಗೆ ತಾನೇ ಹೊರತಾದ ಉದ್ಧಾರ!

ಹರಿಃ ಓಂ

|| ಶ್ರೀ ||

ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ

ಸಂಸ್ಕೃತ ವೇದ ಮತ್ತು ದ್ರಾವಿಡ ವೇದ.

ಭಗವಂತನ ನಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ವೇದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅದು ಕೇವಲ ಶಬ್ದಧಾರೆಯು., ಅದನ್ನು ಚತುರ್ಮುಖನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ (ವೇದ) ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಚತುರ್ದಶ ಭುವನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟ ಪಶು ಪಕ್ಷಿ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗ್ರಹಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರುಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಧು, ಕೈಟಭ ದೈತ್ಯರಿಂದ ಉಪದ್ರವವು ಬಂದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೂ ವೇದದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವ ಗುಣಗಳು ವೇದದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದು ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಯಿತು.

ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನ, ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಕಾಲಾನಂತರ ಆ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆಳ್ವಾರಾಚಾರ್ಯರುಗಳು, ಮಹಾಪುರುಷರು ಅವತರಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪುರಾಣಾದಿ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವುದೇನೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಭರತ ಖಂಡದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೆಲವು ಮಹಾತ್ಮರ ಗುರುತುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಂತ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಆಳ್ವಾರುಗಳು ವಿವಿಧ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಭಗವಂತನ ಗುಣ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಗೇಯ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ದ್ರಾವಿಡ ವೇದವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಬಂಧವು ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪವಾಗಿ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಗೃಹ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪವಾಗಿ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದು ಮುಖ್ಯ.

"ದ್ರಾವಿಡ ವೇದಾನಾಂ ವೇದತ್ವೇ ಪ್ರಮಾಣಂ"

ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಯಿರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭಾಷೆಗಳೂ ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿಯೇ ಇರುವಾಗ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವೇನು?

ಭಾರತೀಯ ಹಿಂದುಗಳು ದೈವವನ್ನು ನಂಬಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂದರೆ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವಸ್ವಭಾವಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪದ್ಯ ಅಥವಾ ಗದ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಮಗೆ ಸಮಾನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಲ್ಲಿರುವವು. ಆದರೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ತಮಿಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಗುಣಾನುಭವದ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಮೊದಲು ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಅನಂತರ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಆಧಿಕ್ಯವುಂಟಾಯಿತು.

ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಬಂಧವು ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಪದ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಇದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳು ಭಗವಂತನ ಗುಣಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿರುವುದು ಎಂಬ ಅಂಶವು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಗೀತೆಗಳು ಪೂರ್ಣರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇಲೆಯೇ ದ್ರಾವಿಡ ವೇದ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು. ಇದನ್ನು ದ್ರಾವಿಡವೇದವೆಂದು ಕರೆದ ಮೇಲೆ ಭಗವಂತನ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಇತರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಆರಂಭಿಸಿರುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವು ಬಂದಿತು. ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನ ಪ್ರಬಂಧವಲ್ಲದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಿಶ್ರ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯ ರೂಪವಾದ ಈ ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಗುಣಾನುಭವರೂಪವಾದ ಪ್ರಬಂಧವು ಸ್ವರೂಪಾನುರೂಪವಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತೋ ಆಗಲೇ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದ ಗದ್ಯಾನುರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತೇಜನವು ಈ ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ದೊರೆಯಿತು. ಈ ಪದ್ಯಾನುರೂಪವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆಬಾಲ-ವೃದ್ಧರಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಇವೆ.

ಪ್ರಬಂಧಾರಂಭ ಕಾಲ, ಗದ್ಯಾರಂಭ ಕಾಲ, ನಿತ್ಯಜೀವನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕಾಲ–

ಇತರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಗುಣ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಗೀತೆಗಳು ಬಂದಿರುವುದು ಅರ್ವಾಚೀನವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಮಿಶ್ರವಾದ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಂತೆ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಂಪರೆಯೂ ಹೊರಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಲು ಕಾಲೀಯದ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿರುವುದರಿಂದ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರಕರೂ ಸಹ ದ್ರಾವಿಡರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ,

ಅವರಿಗೆ ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಅದನ್ನು ಸಹ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಭಾಷಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಚಾರಕರ ಅಭಾವವೂ, ಆಯಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಮಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬರೆಯುವ ಪರಂಪರೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಕಾರಣವೂ ಸಹ ಬಲವಾಗಿ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ದೊರೆಯಿತು.

ತನ್ನಾಂತರ ಸಹಸ್ರ ಫಲದಿಂದ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿ ಇರುವ ಮಹಾತ್ಮರು ಹೆಚ್ಚು ಇರಲು ಕಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಮನ್ನಾರಾಯಣನ ವಿಭವಾವತಾರಗಳೂ, ಅರ್ಚಾವತಾರಗಳೂ ಮತ್ತು ಆ ಅವತಾರಗಳ ಗುಣ ವಿಶೇಷಗಳ, ಹಿರಿಮೆಯೂ ಸಹ ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಗಳಾದ ಆಳ್ವಾರ್‌ಗಳ ಮುಖಮಂಡಲದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯು ಯಾವ ಯಾವ ಅರ್ಚಾವಿಗ್ರಹದ ಮೇಲೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಬಂದಿತೋ ಆಯಾ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೇ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ದಿವ್ಯ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರಮೇಯ ಪ್ರಮಾತೃಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ನೋಡಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವರು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುವ ಮಾತುಗಳು ಇತರ ಶಬ್ದಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲಾದುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಭರತಖಂಡದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಈ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಗುಣ ಸಂಕೀರ್ತನೆ "ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆದರು. ಆ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದವರುಗಳನ್ನು ದಿವ್ಯ ಸೂರಿಗಳೆಂದೂ, ಆ ದಿವ್ಯ ಸೂರಿಗಳು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಂದ ಯಾವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾ ಶಾಸನ ಮಾಡಿದರೋ ಅದೇ ದಿವ್ಯ ದೇಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ರೀತಿ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು 108 ಇರುತ್ತ.

ಈ ದಿವ್ಯಸೂರಿಗಳೆಂಬುವವರು ಒಟ್ಟು 12 ಜನರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಗೋದಾದೇವಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು. ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಪ್ರಮುಖರು. ಇವರು ಸಹಸ್ರ ಗೀತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಗುಣ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಘ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಚೀನ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲಾ ಇವರ ಮಧುರ ಗೀತವನ್ನು ಮನ ಮೆಚ್ಚಿ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರವರ್ಷದಿಂದ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಭಗವಂತನ ಎದುರಿಗೆ ರಾಗ-ತಾಳಗಳಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಒಂದು ಸಾರಿ ಈ ಗೀತೆಗಳೆಲ್ಲ ಲುಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು "ಕಾಟ್ಟು ಮನ್ನಾರ್" ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರು ತಮಗೆ ತಿಳಿದ ಹತ್ತು ಪಾಶುರ (ಗೀತೆ) ವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಎದುರಿಗೆ ಹಾಡಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಾಥಮುನಿಗಳು ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರನ್ನು ಯೋಗ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಆಗಿನಿಂದ ಎಂದರೆ ನಾಥಮುನಿಗಳ ಕಾಲದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಮುನಿತ್ರಯರು

ಶ್ರೀ ನಾಥಮುನಿ

ಶ್ರೀ ನಾಥಮುನಿಗಳು ವೀರನಾರಾಯಣಪುರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅವರ ಕಾಲವನ್ನು ಚೋಳರ ಕಾಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಟ್ಟುಮನ್ನಾರ್ ಎಂಬ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲೇ ಭಗವದಾರಾಧನ ನಿರತರಾಗಿ ಮಹಾ ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿದ್ದರು ಈ ನಾಥಮುನಿಗಳು. ಇವರು ತ್ರಿಕಾಲದ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಚಿಸಿದರು. ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ದರ್ಶನ ಇವರಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಒಂದು ಸಾರಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಕೆಲವು ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವರು ಅತಿ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಅರಿತರು. ಆ ಗೀತೆಗಳು ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಮಧುರ ಪ್ರೇಮದ ವಿವರಣೆಯಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ಭಾಗಿನೇಯರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಎದುರಿಗೆ ನೃತ್ಯ, ಗಾನ ಮಾಡಲು ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು. ಈ ರೀತಿ ಇವರುಗಳು ಗಾನ ನೃತ್ಯದಿಂದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರುಗಳನ್ನು ಅರೈಯರ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಪರಮಾತ್ಮನ ಎದುರಿಗೆ ತಲೆಗೆ ಕುಲಾವಿ ಎಂಬ ಟೋಪಿಯನ್ನು, ಕಾಲಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತಾಳವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಾಡಿ-ಹಾಡಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಳ್ವಾರುಗಳ ಸುಂದರವಾದ ಗೇಯ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವಾಗ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಇತರ ಭಕ್ತವೃಂದದವರೂ ಸಹ ಆನಂದಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಯಾಮುನಮುನಿ

ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಆಳವಂದಾರವರು ಶ್ರೀ ನಾಥಮುನಿಗಳ ಪೌತ್ರರು. ಇವರು 916 ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಮನ್ನಾರು ಗುಡಿ ಎಂಬ ವೀರನಾರಾಯಣ ಪುರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಮಹಾ ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿ ಸರ್ವ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಗುರುವಿನಿಂದ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂತಹ ಗಹನವಾದ ವಿಷಯವನ್ನಾದರೂ ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇವರಿಗಿತ್ತು. ಇವರ ಗುರು "ಮಹಾ ಭಾಷ್ಯ ಭಟ್ಟ" ಎಂಬುವರಲ್ಲಿ ಇವರು ವ್ಯಾಕರಣ, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಮೀಮಾಂಸೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಆ ದೇಶದ ರಾಜದರ್ಬಾರಿನಲ್ಲಿ "ಅಕ್ಕಿ ಆಳ್ವಾನ್" ಎಂಬ ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸ[illegible] ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಮದದಿಂದ ಗರ್ವಿಷ್ಠನಾಗಿ ತನಗೆ ಸಮಾನರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ[illegible]

ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಅವನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಒಂದು ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿದನು. ಅದು ಏನೆಂದರೆ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸಂಪಾದನೆಯ ದಶಮಾಂಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಕ್ಕಿ ಆಳ್ವಾನನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಆದೇಶವು ಮಹಾಭಾಷ್ಯ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿತು. ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ವಿದ್ವಾಂಸನ ಅಹಂಕಾರವು ಇವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದೇಶ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಂಡ ರಾಜದೂತರು ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆಗ ರಾಜನು ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ರಾಜದರ್ಬಾರಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಈ ಸಾರಿಯೂ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ಹರಿದು ಎಸೆದರು.

ರಾಜನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಬಾಲಕನು ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತನಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿಯೂ ಇರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಈ ಸಾರಿ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರೆತರಲು ಗೌರವದೊಂದಿಗೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಛತ್ರಿ-ಚಾಮರ ಮುಂತಾದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು ಮತ್ತು ವಿನಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು. ದಯವಿಟ್ಟು ರಾಜದರ್ಬಾರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಸಾರಿ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ರಾಜ ದರ್ಬಾರಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಗಮನವನ್ನು ರಾಜ-ರಾಣಿಯರು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು, ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡು ರಾಜನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಗ ರಾಣಿಯು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಈ ವಿವಾದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇವರೇ ವಿಜಯಿಗಳಾಗುವರು. ಒಂದು ವೇಳೆ ನನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾದರೆ ನನಗೆ ಮೃತ್ಯು ದಂಡ ನೀಡಿ ಎಂದಳು. ರಾಜನೂ ಸಹ ಹೇಳಿದನು- 'ಒಂದು ವೇಳೆ ಇವರು ಜಯಗಳಿಸಿದರೆ, ನಾನು ಇವರಿಗೆ ಅರ್ಧ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದನು. ರಾಜದರ್ಬಾರಿಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಸಭೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ 'ಅಕ್ಕಿ ಆಳ್ವಾನ್ ಹೇಳಿದನು- ನೀನು ನನಗೆ ಮೂರು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳು. ನಾನು ನನ್ನ ತರ್ಕದಿಂದ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುವೆನು ಎಂದು ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು.-

1) ಮೊದಲ ಪ್ರಶ್ನೆ - ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಬಂಜೆಯಲ್ಲ.

2) ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ - ಈ ರಾಜನು ಸಾರ್ವಭೌಮನು.

3) ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ - ಈ ರಾಜನ ಪತ್ನಿ ಪತಿವ್ರತೆ.

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ "ಅಕ್ಕಿ ಆಳ್ವಾನ್" ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾದನು ಮತ್ತೆ ಏನೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಹೊಳೆಯದಿದ್ದರೂ ಗರ್ವಿಷ್ಠನಾದ ಅವನು ಸೋಲನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಯಾಮುನರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ನೀವು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು

ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸುವಿರಿ ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ ಎಂದನು. ಆಗ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಧೀರ-ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ವಾಕ್ಯ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಿದರು.

1) ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿವೆ. ಕ್ರಮಾನುಸಾರ ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಪುತ್ರಿಗೆ ಜನ್ಮವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಗಂಡು ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅವರು ಬಂಜೆಗೆ ಸಮಾನರೇ.

2) ಈ ದೇಶದ ರಾಜನು ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ರಾಜನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವರ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರನ್ನು ಜಯಿಸಿ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ರಾಜನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಯೋಧನಿಗಾ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಆಳಿದರೆ ಅವನು ಸಾರ್ವಭೌಮನೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜ ಪುರೋಹಿತರು ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷದಿಂದ ಕರತಾಡನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

3) ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ರಾಣಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಏನೆನ್ನುವರೋ ಎಂಬ ದಿಗಿಲು ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ಯಾಮುನರು ಹೇಳಿದರು-ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡುವಾಗಲೇ ಮೊದಲು ಕನ್ಯೆಗೆ ಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯ ಮುಂತಾದ ದೇವರುಗಳ ಜೊತೆ ಮಂತ್ರದತ್ತವಾಗಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಮನುಷ್ಯನೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದರು.

ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಜ-ರಾಜಮಾತೆ ಮತ್ತು ಸಭಾಸದರೆಲ್ಲಾ ಆನಂದಿತರಾದರು. ಗರ್ವಿಷ್ಠನಾದ ಆಕ್ಕಿ ಆಳ್ವಾನ್ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಅಹಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟನು.

ರಾಜನೂ ಸಹ ತನ್ನ ವಚನದಂತೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದನು. ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ವಚನವು ಸತ್ಯವಾದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ "ಎನ್ನ ಆಳವಂದಾರೇ!" ಎಂದು ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಕೆಲವಾರು ವರ್ಷ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಚಾರ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವರ ಜನ್ಮವಾಗಿದೆಯೋ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟರು.

ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನವಾದ ವೇದ-ವೇದಾಂಗಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನ,

ಸಿದ್ಧಿತ್ರಯ, ಆಗಮಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂರಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಗ ಅವರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಮುಖಂಡರು ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲೇ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಾನುಜರು ಅವರಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗೋಚರರಾದರು. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮತ ಭೇದವುಂಟಾಗಿ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಹಾಮೇಧಾವಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯವರೂ ಆದ ರಾಮಾನುಜರನ್ನು ಗುರುಕುಲದಿಂದ ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರು ಹೊರಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಾಚಾರ ಯಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರು ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗದ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ವಹಿಸಬೇಕು. 'ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ' ಮತದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಈ ರೀತಿ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ 125 ನೇಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಅವಸಾನವನ್ನು ಅರಿತ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಪೆರಿಯ ನಂಬಿಯವರನ್ನು ರಾಮಾನುಜರನ್ನು ಕರೆತರಲು ಕಾಂಚೀಪುರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಪೆರಿಯನಂಬಿಯವರು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಯಾಮುನರು ಪರಂಧಾಮವನ್ನೈದಿದರು.

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಮುನಿ

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು 1017ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಸಮೀಪ ಶ್ರೀ ಪೆರಂಬುದೂರೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಿಂದ ವೇದ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ 16 ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸುಂದರಿಯಾದ ರಕ್ಷಮಾಂಬಾಳ್ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಯಿತು. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಪಿತೃವಿಯೋಗವಾಯಿತು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ರಾಮಾನುಜರು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ, ಸಂಯಮ ಅಧ್ಯಯನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅದ್ವೈತಿ ಯಾದವಪ್ರಕಾಶರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗುರುವಿನ ವಿವರಣೆ ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಸರಿತೋರಲಿಲ್ಲ. ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿವಾದವುಂಟಾಗಿ ಗುರುಕುಲದಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಆಣತಿಯಂತೆ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ

ಶಿಷ್ಯರಾದ ಕಾಂಚೀಪೂರ್ಣರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಕಾಂಚೀಪೂರ್ಣರು ದೇವ-ದೇವನಾದ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ವರದರಾಜಸ್ವಾಮಿಯು ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಆರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಸಂದೇಶ ನೀಡಿದನು.

ರಾಮಾನುಜರಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರ ಮನ ಅಧ್ಯಯನದ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದಿತು. ಸುಂದರಿಯಾದ ರಕ್ಷಮಾಂಬಾಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಈ ನಡವಳಿಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥೆಯಾದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ರಾಮಾನುಜರ ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯದವಳಾದಳು. ಇದರಿಂದ ಪತಿ- ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಒಂದು ಸಾರಿ ರಾಮಾನುಜರು ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದರು. ವಿಶ್ವ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಬೇಕು ಎಂದು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ವರದರಾಜ ಸ್ವಾಮಿಯ ಆದೇಶವು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತಕ್ಷಣ ಅವರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತವರು ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪರಿವ್ರಾಜಕರಾಗಿ ರಾಮಾನುಜ ಮುನಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಾಂಚೀಪುರದ ಮಠದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರು ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಅವರ ಅಂತಿಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಕೇವಲ ಅವರ ಚರಮ ಶರೀರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಗ ನಡೆದ ಅದ್ಭುತ ವಿಚಾರವು ರಾಮಾನುಜಮುನಿಯವರಿಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾಮುನರು ತಮ್ಮ ಅವಸಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲಗೈ ಮೂರು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಮಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಂಧಾಮಕ್ಕೆ ತೆರಳಲು ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಜ್ಞಾನಿ, ಯೋಗಿವರ್ಯರಾದ ಯಾಮುನರ ಆತ್ಮ ರಾಮಾನುಜರ ಆಗಮನವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಚರಮ ಶರೀರದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಇನ್ನೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪೆರಿಯನಂಬಿಗಳ ಜೊತೆ ರಾಮಾನುಜರು ಶ್ರೀರಂಗಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ರಾಮಾನುಜರು ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ ಚರಮ ಶರೀರವನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೂರು ಬೆರಳುಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಆಗ ರಾಮಾನುಜರು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು- ಆಚಾರ್ಯರ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬೆರಳುಗಳು ಮಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವಲ್ಲ, ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದಿತೇ: ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಆಗ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. ರಾಮಾನುಜರು ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದು ಅದು ಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಂದೊಂದು ಹೇಳತೊಡ-

ಇವರಿಗೆ ಮೂರು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಇತ್ತು. ಪ್ರಥಮತಃ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸುವುದು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವುದು. ಮೂರನೆಯದು ಋಷಿವರ ವ್ಯಾಸ-ಪರಾಶರರ ಜ್ಞಾಪಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ಇಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆ ಮೂರು ವಿಚಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಆಗ ರಾಮಾನುಜರು ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರ ಚರಮ ಶರೀರದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಈ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ನನಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಅನುಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಶರೀರ ದಾರ್ಢ್ಯವಿದ್ದರೆ ಈ ಮೂರು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ತಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದಾಗಿ. ಆಗ ಮಡಚಿದ ಆಚಾರ್ಯರ ಬೆರಳುಗಳು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡವು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಇವರೇ ನಮ್ಮ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನವರೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಅತ್ಯಂತ ಮನಃಕ್ಲೇಶದಿಂದ ರಾಮಾನುಜರು ಪುನಃ ಕಾಂಚೀಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಅನಂತರ ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸಹಸ್ರ ಶಿಷ್ಯರು ಏಳುನೂರು ಜನ ಏಕಾಂಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಮುನ್ನೂರು ಏಕಾಂಗಿನಿಯರು ಇವರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಉಪದೇಶ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾವು ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಪ್ತ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಷ್ಯರ ಜೊತೆ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಬೋಧಾಯನರ ವೃತ್ತಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬಂದರು. ಟಂಕ, ದ್ರಾವಿಡ ಮೊದಲಾದವರ ಕೃತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಳ್ವಾರುಗಳ ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ 40 ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ" ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಜೀವಿನಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ. ಅದ್ವೈತ- ದ್ವೈತ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಅಭೇದಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ದ್ವೈತಿಗಳು ಭೇದಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜರು ಅಭೇದಶ್ರುತಿ ಮತ್ತು ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಘಟಕ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಾಹಮಾಡಿ ಸರ್ವಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಈವರೆವಿಗೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ರೀತಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥವು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. "ತಿರುಕುರುಗೈಪ್ಪಿರಾನ್ ಪಿಳ್ಳಾನ್" ರವರಿಂದ ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳಿ ನಾಲ್ಕು ಸಹಸ್ರ ಗೀತೆಗೆ ಆರಾಯಿರಪ್ಪಡಿ ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಕೂರೇಶರ ಪುತ್ರರಿಗೆ "ವ್ಯಾಸಭಟ್ಟರು" ಮತ್ತು "ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರೆಂಬ ನಾಮಧೇಯವನ್ನಿಟ್ಟು ಯಾಮುನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿದ ವಚನವನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜರನ್ನು ಸರ್ವಶ್ರುತಿ ಸಮನ್ವಯಾಚಾರ್ಯರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳ ರಾಜನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಪ್ರಭುಗಳಿಂದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರಿಂದ ಮೇಲುಕೋಟೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ಮಿಸಲು, ಅಲ್ಲಿಯ ತಿರುನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಲು ಹಾಗೂ ಆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೊಳ, ಕೆರೆ, ಕಲ್ಯಾಣಿ ಮುಂತಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಹೊಲೆಮಾದಿಗರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾದವರನ್ನು ತಿರುಪತಿಗೆ ಸಹ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ಇವರೆಲ್ಲ ಸಾತ್ವಿಕರು ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರ ಶಿಷ್ಯರೆನ್ನಲು ಬರುವ ಇವರು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಚಿಹ್ನೆಯಾದ ನಾಮವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ತತ್ವದ ವಿವರಣೆ-

" ಪ್ರಕಾರಭೂತ ಬ್ರಹ್ಮ ಚಿತ್ತ್ವದ ದ್ವೈತಂ ನಾಸ್ತ್ಯೇತಂ ಅದ್ವೈತಂ: ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಯ ಅದ್ವೈತಂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಂ"

ಎಂದು ಪದವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ತ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಲ್ಲದರೊಂದಿಗೂ ಸೇರಿರುವುದು ಎಂದು. ರಾಮಾನುಜ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಶಿಷ್ಟವೇ. ಎಂದರೆ ಸವಿಶೇಷವೇ, ನಿರ್ವಿಶೇಷವಾದ ವಸ್ತು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು" ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ" ದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

" ನಿರ್ವಿಶೇಷ ವಸ್ತುನಿ ಇದಂ ಪ್ರಮಾಣಂ ಇತಿ ನ ಶಕ್ಯತೇ ವಕ್ತುಂ
ಸವಿಶೇಷ ವಿಷಯತ್ವಾತ್ ಸರ್ವ ಪ್ರಮಾಣಾನಾಮ್||"

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವೇ ಆಗಲಿ, ಅನುಮಾನವೇ ಆಗಲಿ, ಲೌಕಿಕ ಶಬ್ದ ಅಥವಾ ವೈದಿಕ ಶಬ್ದವೇ ಆಗಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ನಿರ್ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಯಾವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಲ್ಲ.

ಹೇಗೆಂದರೆ-

" ಪುಷ್ಪವು ಪರಿಮಳದೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತೆ|
ಜಲವು ಶೈತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತೆ|
ರತ್ನವು ಪ್ರಕಾಶದೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತೆ
ಪ್ರಕಾಶವು ರತ್ನದೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತೆ"

ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಹ್ಮವು ಚೇತನಾ-ಚೇತನ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಚೇತನಾ- ಚೇತನವಾದ ಜಗತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಪಕ್ಷೀಯ ತರ್ಕ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ - ಕಾರಣತ್ವ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ವಾಕ್ಯ ವಾಗಿ ಶ್ರುತಿ ಉಕ್ತ ಪ್ರಕರಣ, ಅನೇಕ ವಾದಾಧಿಕರಣಗಳ ಹಾಗೆ ಸ್ಥಾಪನೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾಗುವುದರಿಂದ ಅನಂತರ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಪಕ್ಷೀಯ ಪಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದ ರಿಂದ ಅಧ್ಯಾಯ ಸ್ವಪಕ್ಷೀಯ ಪಾದವು ಮೊದಲ ಪಾದವು. ಅನಂತರ ಪಾದತ್ರಯವು ಅನ್ಯಯೋಗ ಸ್ವಪಕ್ಷೀಯ ಪಾದವು ವಿಭಾಗ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಧಾನ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ).

" ಅಸ್ಪಷ್ಟತರ ಲಿಂಗಸ್ಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಛಾಯಾನುಸಾರಿ ಚ"

"ಜೀವ ಪ್ರಧಾನಯೋಃ ಆದೌ ವಾಕ್ಯಜಾತಂ ವಿಚಾರಿತಮ್॥ ಎನ್ನುವಂತೆಯೇ (ನ್ಯಾಯಕಲಾಪ ಸಂಗ್ರಹ) ಎನ್ನುವ ಅಸ್ಪಷ್ಟತರ ಜೀವಾದಿಲಿಂಗ ಉಳ್ಳ ವಾಕ್ಯ ವಿಚಾರವು ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಜೀವಾದಿ ಲಿಂಗ ವಾಕ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಪಷ್ಟಜೀವಾದಿ ಲಿಂಗ ವಾಕ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟತರ (ಛಾಯಾನುಸಾರಿ ಪದಮಾತ್ರ ಛಾಯಾನುಸಾರಿ ಎನ್ನುವಂತೆ) ಜೀವಾದಿ ಲಿಂಗ ವಾಕ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ (ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿಳಿಸುವರು ವ್ಯಾಸರು) ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜೀವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಗತ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಚಿಹ್ನೆ ಎನ್ನುವ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳಾದ ಕಾರಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಲಿಂಗವು ಅಸ್ಪಷ್ಟತರವು, ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವು ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತರವು ಎನ್ನುವಂತೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾರಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ ಚೇತನಾ ಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಜಗದೇಕ ಕಾರಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಕತ್ವದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದರಿಂದ ಮೊದಲಧ್ಯಾಯ "ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯ" ಎನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆವು.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮವೊಂದಾದ ಜಗತ್ಕಾರಣವೆಂಬುದು, ಜಗತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಜಗದ್ಬ್ರಹ್ಮಗಳಿಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದ "ಸ್ಮೃತಿಪಾದ" ಎನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ ಸ್ಮೃತಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇತರ ಅಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಸ್ಮೃತಿ ವಿಚಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಈ ಪಾದವು ಸ್ಮೃತಿಪಾದವೆಂದೂ, ಯುಕ್ತಿ ವಿಚಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವು ತರ್ಕಪಾದವೆಂದೂ ವ್ಯವಹರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೆ. "ಸ್ಮೃತಿಪಾದ"ದಲ್ಲಿ ಭಗವದವತಾರಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಕಪಿಲ ಮಹರ್ಷಿಯು ಸಾಂಖ್ಯತಂತ್ರ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಮನ್ವಾದಿಸ್ಮೃತಿ ವಿರುದ್ಧ ಕಪಿಲ ಸ್ಮೃತಿ ಅನಾದರಣೀಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನ್ಯಾಯ. ವಿರುದ್ಧ ಸ್ಮೃತ್ಯ ಗೃಹೀತ ಶ್ರುತಿಗಿಂತಲೂ ಅಪ್ರಕೃತ (ಮನ. ಪ್ರಾಯೋಕ ಸ್ಮೃತ್ಯನುಗೃಹೀತ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಬಲವೆಂದೂ. ಏಕಸ್ಮೃತ್ಯನು ಗೃಹೀತ ಶ್ರುತಿಗಿಂತಲೂ ಅನೇಕ ಸ್ಮೃತ್ಯನುಗೃಹೀತ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಬಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಯುಕ್ತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಪಿಲ ತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧವಾದುದು ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ತ್ವವು ಜಗತ್ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಮನ್ವಾದಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಚೇತನಾ ಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಜಗತ್ಕಾರಣವೆನ್ನುವುದು ವೇದಾಂತದ ಅಂತರಾರ್ಥ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲ ಪಾದವಾದ ಸ್ಮೃತಿ ಪಾದವಲ್ಲಿ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡನೆ ಪಾದವು ತರ್ಕಪಾದವಾಗಿತ್ತದೆ. ಈ ಪಾದದ ಮೊದಲ ಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣವಾದವನ್ನು ಅನಂತರದ ಅಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾಣು ಕಾರಣ ವಾದವನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರಣವಾದವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದ ಸ್ವಪಕ್ಷ ಸ್ಥಾಪನ ಪರವು. ಎರಡನೆಯ ಪಾದವು ಪರಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ ಪರವು. ವ್ಯಾಸರು ಸ್ವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇತರರು ಆರೋಪಿಸುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಸ್ವಪಕ್ಷ ಸ್ಥಾಪನ ಮಾಡಿದರು ಸ್ಮೃತಿಪಾದದಲ್ಲಿ. ಇತರ ಮತಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ತರ್ಕ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಸಾಂಖ್ಯ, ವೈಶೇಷಿಕ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಶೈವಮತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ ತರ್ಕ ಪಾದಗಳ ಏಳು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಎಂಟನೆಯ ಅಧಿಕರಣವಾದ ಕೊನೆಯ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸ್ಥಾಪನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈಕ್ಷತ್ಯಧಿಕರಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯಮತ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದ್ದರೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಆ ಮತನಿರಾಸವಿರುವುದು ತರ್ಕಪಾದದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು. ಪ್ರಧಾನವೆಂದೂ, ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದೂ ಅವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಅಚಿತ್ ತತ್ತ್ವವು ಅನುಮಾನಿಕವು. ಅಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವು ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವು ಜಗತ್ಕಾರಣ ಎಂದು ಸಾಂಖ್ಯಮತವು. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಪ್ರಧಾನಕಾರಣತ್ವ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳುವ ಅನುಮಾನವನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಸಾಂಖ್ಯ ಮತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯೋಕ್ತ ಪಕ್ಷವನ್ನು ದೂಷಿಸುವಾಗ ತದುಕ್ತ ಪ್ರಮಾಣತ್ರಯ ದೂಷಣವು ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಿದ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾದವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಧರ್ಮ- ಧರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವೇ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಉಳ್ಳದ್ದು. ಅವಸ್ಥಾಂತರಾಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾದವಿದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಿದ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವಾದವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿರಾಕರಣವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಖ್ಯಾಗಮವನ್ನು ಪೂರ್ವಪಾದದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ ಪ್ರಮಾಣಾಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗಮ ನಿರಾಸ ಉಪೇಕ್ಷಿತವು. ಉಳಿಯುವ ಸಾಂಖ್ಯೋಕ್ತ ಅನುಮಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕತ್ವ ಜಗತ್ಕಾರಣವೆನ್ನುವ ತದನುಮಾನವನ್ನು ದೂಷಿಸಿ ಸದನುಮಾನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿಷ್ಠಿತವೇ, ಪ್ರಧಾನವೆಂದು ವ್ಯಾಸರು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ - ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನದಿಂದ ಈಶ್ವರಾಧಿಷ್ಠಾನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ವ್ಯಾಸರು ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನದಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಎಂದು ಈ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇನು? ಸರ್ವ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಬಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೇ ಈ ಅಧಿಕರಣದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗುತ್ತೆ. ಯಾವುದು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಸಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯೋ ಅದು ಆ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗದ ಗುರಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿ, ಬಾಧಿಸಲಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಸಾರಾಂಶ.

ತರ್ಕಪಾದದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಸಾಂಖ್ಯ ತಂತ್ರವನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಪ್ರಣೀತವಾದ ಯೋಗತಂತ್ರವನ್ನು ಶಿವಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಶೈವತಂತ್ರವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ದೂಷಿಸುವುದರಿಂದ ದೊರೆತ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ- ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಾದರೂ ವೇದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅದು ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ. ವೇದಾನುಗುಣವೇ ಉಪಾದೇಯವು. ಸಾಂಖ್ಯಾದಿ ಮತ ದೂಷಣ ಪರವಾದ ತರ್ಕಪಾದದ

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವುದು ಪಾದಸಂಗತವಾಗುತ್ತೊ ಎಂದರೆ - ಸಂಗತವೇ. ಸಂಗತಿ ಇರುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ ದೂಷಣವೋ ಭೂಷಣವೋ ಪಾದಾರ್ಥವಲ್ಲ. ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳು ವೇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಪಾದಾರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಂಖ್ಯಾದಿ ಮತಗಳು ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತಿ ಮೂಲಕಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ದುರ್ಬಲಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪಾಂಚರಾತ್ರವು ವೇದಾನುಗುಣವಾದ್ದರಿಂದ ವೇದ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲ. ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ವೇದ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕಾರವೇ ಪಾದಾರ್ಥ ಎಂದಾಗುತ್ತೆ. ಇದ್ದರಿಂದ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಸ್ಥಾಪನವು ಪಾದಸಂಗತವೇ ಆಗುತ್ತೆ.

" ಪ್ರವರ್ತಕಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ರಾತ್ರೀಯಂತೇ ಮಹಾಂತ್ಯಪಿ।
ತತ್ಸನ್ನಿಧೌ ಸಮಾಯಾಂತಿ ತೇನ ಲೋಕೇ ಪ್ರವರ್ತತೇ॥

ಎನ್ನುವ ಪಾದ್ಮತಂತ್ರ ವಚನವು ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳಾದ ಪಂಚಮತಗಳೂ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತವೆಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು. ಶಾಂತಿಪರ್ವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರು ಮಾಡಿರುವ ಸಾಂಖ್ಯ, ವೈಶೇಷಿಕ, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ ... ನಿಂದೆಯನ್ನೂ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನೂ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಮೋಕ್ಷ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು-

" ಏವಮೇಕಂ ಸಾಂಖ್ಯ ಯೋಗಂ ವೇದಾರಣ್ಯಕಮೇವ ಚ।
ಪರಸ್ಪರಾಂಗಾನ್ಯೇತಾನಿ ಪಂಚರಾತ್ರಂ ತು ಕಥ್ಯತೇ॥

ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಖ್ಯೋಕ್ತವಾದ 25 ತತ್ವಗಳನ್ನು ಯೋಗೋಕ್ತವಾದ ಯೋಗವನ್ನು, ವೇದೋಕ್ತಗಳಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪರ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಗಳೆಂದೂ, ಯೋಗವು ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನವೆಂದೂ, ಕರ್ಮಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಾರಾಧನಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತೆ ಆರಣ್ಯಕಗಳು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇ "ಪಾಂಚರಾತ್ರಸ್ಯ ಕೃತ್ಸ್ನಸ್ಯ ವಕ್ತಾ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ವಯಂ" ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಾಂಚರಾತ್ರವನ್ನು ಅರುಹಿದವನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣನೇ ಎನ್ನುವುದೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಸಾರವು. ಮಹಾಭಾರತ ಕರ್ತರಾದ ವ್ಯಾಸರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವನ್ನು ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿರುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆನ್ನುವುದು ಒಪ್ಪತ್ತದೆ.

ನ ಬಾಧಃ ಪ್ರತಿರೋಧೋ ವಾ ವೇದವಾಕ್ಯ ತಯೋರ್ಯಥಾ।
ಶುದ್ಧಾನಾಂ ತದ್ವದೇವ ಸ್ಯಾಯಾನಾಮುತ್ತರೇಣಿವ ಪರೀಕ್ಷ್ಯತೇ॥

ಈ ರೀತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ [illegible] ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಈ [illegible] ಕಾಲದಲ್ಲಿ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ [illegible] ಈ ರೀತಿ [illegible] [illegible] ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವಾದ ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

[illegible] ಈ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಶ್ರೀ [illegible] [illegible] ಈ [illegible] [illegible] [illegible].

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲನೆ ಪಾದದಲ್ಲಿ " ಬ್ರಹ್ಮಜಗತ್ಕಾರಣ" ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಮತಸ್ಥರಿಂದ ಉದ್ಭಾವಿತವಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು. ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಕಾರ್ಯ" ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತರರು ತಿಳಿಸಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆರಡು ಸ್ವಪಕ್ಷ ಸ್ಥಾಪನ ಪರವಾದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲ ಪಾದಕ್ಕೂ ಮೂರನೆಯ ಪಾದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ- ಕಾರಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದೋಷ ಪರಿಹಾರ ಪರವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದವೂ ಕಾರಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ ಪರವಾದ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವೂ ಕಾರಣ ವಿಚಾರ ಪರವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡನ್ನು ಪೂರ್ವಾರ್ಧಪರವಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ವಿಚಾರ ಪರವಾದ ವಿಯತ್ಪಾದ, ಪ್ರಾಣಪಾದಗಳನ್ನು ಅನಂತರ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆಕಾಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ವಿಕಾರರೂಪ ಕಾರ್ಯತ್ವವೂ ಜೀವಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವಭಾವ ವಿಕಾಸ ರೂಪ ಕಾರ್ಯತ್ವವೇ ಎಂದು ನಿಯಮಿಸುವರು ಯಾರು? ಎಂದರೆ - ಉಪಾಸನಕ್ಕೇ ನಿಯಾಮಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ- ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳನ್ನು ಭೋಕ್ತೃಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಕೃತಗಳನ್ನು, ಭೋಗ್ಯಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ಈಶ್ವರನನ್ನು ನಿಯಂತನನ್ನಾಗಿಯೂ " ಭೋಕ್ತಾಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ವಾ" ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತು ತತ್ತ್ವತ್ರಯ ಸ್ವರೂಪ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ತತ್ತ್ವವು ಮಹದಹಂಕಾರ, ಭೂತಪಂಚಕ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ವರೂಪ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಜೀವಾತ್ಮನು ಸ್ವರೂಪತಃ ವಿಕಾರರಹಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ವಿಕಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ಭೋಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸವೇ ಅವಶ್ಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಆತ್ಮಗಳಿಗೆ ಸ್ವಭಾವ ವಿಕಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವಂತೆ ಎಂದಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಾರ್ಯವೆಂದಾಯಿತು.

ವಿಯದಧಿಕರಣ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಉತ್ಪತ್ತಿ ಪ್ರಕಾರ ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಚೇತನರೂ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಕಾರ್ಯವೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವಿಯದಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿ ಶಂಕೆಯು ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿವಾದವಾಗಿರುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ಸೂತ್ರಕಾರರು ಸೂತ್ರದಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಜೀವಾನುತ್ಪತ್ತಿಪರವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ

ಸೂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ [illegible] ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸ್ವತಃ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪ್ರಾಣೋತ್ಪತ್ತಿ ವಿಷಯವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸೂತ್ರಕಾರರು ಸೂತ್ರದಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸದೆ ಪ್ರಾಣಾನುತ್ಪತ್ತಿ ಶಂಕಾಪರವಾದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಇಂಥಾದ್ದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ತಿಳಿಸುವರು ಅವಶ್ಯೋದಾಹರಣದ ಹಾಗೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮ ನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡ ನಮಗೆ ಒಂದು ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ- ಜನ್ಮಾದ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ ವೇದಾಂತ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅದೇ ವೇದಾಂತ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಾ ನಿತ್ಯನು ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರೆ ವಿರೋಧ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಯಾವುದು! ಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಾನಿ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯವೇ ಶಾಸ್ತ್ರಯೋನಿತ್ವಾಧಿಕರಣದ ವಿಷಯವು "ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣತ್ವ" ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಆ ಅಧಿಕರಣದ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಅನಂತರವೂ, ಆತ್ಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಂದ ಜೀವನಿತ್ಯತ್ವ ಪರವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ " ಅಚಿದ್ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪಾನ್ಯಥಾಭಾವ ರೂಪವಾದ ವಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಪರಮಾತ್ಮ ನಿತ್ಯತ್ವ ಪರವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಚನಗಳಿಗೆ "ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ವಭಾವಾನ್ಯಥಾಭಾವ (ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚ ವಿಕಾಸ) ರೂಪ ವಿಕಾರವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲ" ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಚಿತ್ತಿನ, ಚಿತ್ತಿನ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ವಭಾವ ವಿಕಾರಗಳೇ ಅವಸ್ಥೆಗಳು. ಇವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮೂರನೆಯ ವಿಕಾರವೊಂದು ಆ ಪರನಿಗೇ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಉಭಯವಿಧಾರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಚೇತನಾ ಚೇತನ [illegible]ತ್ವವೇ ಇದ್ದರೂ, ಅವಿಕಾರ ಎಂಬುದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಜಗತ್ಕಾರಣ ಎನ್ನುವುದು [illegible]. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಮೇಯತತ್ವ ವ್ಯಾಪಕ ಕಾರ್ಯತಾ ನಿರೂಪಿತ ಕಾರಣತ್ವವು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಲಕ್ಷಣವೆಂದಾಯಿತು.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಕಾರರು ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮ ಭೇದವನ್ನು ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಭೇದವನ್ನು [illegible] ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ [illegible] ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು [illegible]ಕರಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ [illegible]

ಅಚಿತ್ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂದೂ, ಅಂತರಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಜೀವ ವಿಶೇಷ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿದರು. ಈಕ್ಷತ್ಯಧಿಕರಣ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅನುಯಾಯಿಯನ್ನು ಕಾರಣತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದಮಯಾಧಿಕರಣ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅನುಯಾಯಿಯನ್ನು ಜಗದ್ವಾಚಿತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. " ನೇತರಃ ಅನುಪಪತ್ತೇಃ (1-1-77) " ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ." (1-1-18) ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ. ಅನ್ಯಃ (1-1-22) ಕರ್ಮ ಕರ್ತೃ ವ್ಯಪದೇಶಾಚ್ಚ (1-2-4) ಉಭಯೋಽಪಿ ಹಿ ಭೇದೇನ ಏನಮಧೀಯತೇ - (1-1-21) ಭೇದವ್ಯಪದೇಶಾತ್" (1-3-4) ಸ್ಥಿತ್ಯದನಾಭ್ಯಾಂಚ (1-3-6) " ಸುಷುಪ್ತ್ಯುತ್ಕ್ರಾಂತ್ಯೋರ್ಭೇದೇನ (1-3-43)" ಪತ್ಯಾದಿಶಬ್ದೇಭ್ಯಃ (1-3-44) ಅಧಿಕಂತು ಭೇದನಿರ್ದೇಶಾತ್ (2-1-22) ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಜೀವಪರರುಗಳಿಗಿರುವ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸ್ವರೂಪ ಭೇದವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈಕ್ಷತ್ಯಧಿಕರಣ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಯೋಗವನ್ನು ಕಾರಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರಗಳು ' ಬ್ರಹ್ಮ ಸವಿಶೇಷ' ಎನ್ನುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವುವೇ ಅಲ್ಲದೇ ಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರ್ವಿಶೇಷ ಅದ್ವಿತೀಯ ಗುಣತೋಽಪಿ ನದ್ವಿತೀಯತಾಂ ನ ಸಹತೇ" ಎನ್ನುವ ಮಾಯಾವಾದಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ಸೂತ್ರದೇಶೇ ಸ್ವಪಕ್ಷೇ ನ ವಿಷಯ ಮನ್ಯೈಃ ನಿರ್ವಿಶೇಷೈಕವಾಕ್ಯ /
ಮಾಯಿನ್ಯಾಮಾದ್ಯೈಃ ಸ್ಫುಟಮ್ಯಾಃ ಪ್ರಕೃತ ತೃಷುಪತಃ ಭೇದವಾದಾ ಕಥಂಸ್ಯಾತ

ಎಂದು ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೀವಪರಭೇದವು ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಜೀವಪರ ಅಭೇದವನ್ನು ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ, ವಿಚಾರಾನರ್ಹವೂ ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಚಾರ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಜೀವಪರ ಅಭೇದ ಶಂಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದೋ ಆದರೆ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜೀವಪರ ಭೇದವನ್ನು ಗುಣಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಧರ್ಮಿಯೂ, ಧರ್ಮವೂ ಜ್ಞಾನವೆಂಬುದು ಜೀವಪರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ - ಜೀವನೂ, ಪರನೂ, ಇಬ್ಬರೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಿಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗುಣ ಉಳ್ಳವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ " ಜ್ಞಾನಾತ್ಮತ್ವಂ ಜ್ಞಾನತಾಚ ಶ್ರುತಿಭಿರಭಿದಧೇ ನಾತ್ರ ಪಕ್ಷೇಪವಾದಃ" ಎಂದು ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವದಾತ್ಮ ಭಾವಿತ್ವಾಚ್ಚ ನ ದೋಷಃ ತದ್ದರ್ಶನಾತ್ (2-3-30) ಎಂದು ನಿತ್ಯನಾದ ಆತ್ಮ ನಿತ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಭೂತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅದರ ನಿತ್ಯತ್ವವನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸೂತ್ರ ಇದು. ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನವು

ಅದ್ರವ್ಯವು, ಅನಿತ್ಯವು ಆಗಂತುಕವು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನೈಯಾಯಿಕರು, ಆದು ದ್ರವ್ಯವು, ನಿತ್ಯವು ಎನ್ನುವುದೇ ರಾಮಾನುಜ ಮತ. ಜೀವನ ಧರ್ಮಭೂತ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚ ವಿಕಾಸಗಳು ಇವೆ. ಆದರೂ ನಿತ್ಯನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವ ಧರ್ಮಭೂತ ಜ್ಞಾನವು ನಿತ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಕೋಚ ವಿಕಾಸ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಜ್ಞಾನವಿನಾಶ ಶಂಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. "ಜ್ಞಾನಂ ಚ ಅಸ್ಯ ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಧರ್ಮತ್ವೇನ ನಿತ್ಯಂ' ಎನ್ನುವ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ವಾಕ್ಯವು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಿಸಬೇಕಾದುದು. ಧರ್ಮವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದರೂ ಧರ್ಮಿ ಅನಿತ್ಯವಾದರೆ ಧರ್ಮವು ಅನಿತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮಿ ನಿತ್ಯವಾದರೂ ಧರ್ಮವು ಸೋಪಾಧಿಕವಾದರೆ ಉಪಾಧಿ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವಾಗ ಔಪಾಧಿಕವು ನಿವೃತ್ತವಾಗುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮವು ಅನಿತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಿಯಾದ ಆತ್ಮನು ನಿತ್ಯನು- ಧರ್ಮವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಔಪಾಧಿಕವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮ ಭೂತ ಜ್ಞಾನವು ನಿತ್ಯವು- ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಕಾರರು "ನಿತ್ಯಸ್ಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಧರ್ಮತ್ವೇನ" ಎಂದು ತಿಳಿಸುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾರೀರಕ ಮೀಮಾಂಸೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯದಿಂದ ನಾವು ತಿಳಿಯುವ ಸಾರಾಂಶ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಥಮಾರ್ಥವು ನಿರೂಪಿತವಾಯಿತು.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಈ ಮೊದಲು ಬರೆದ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು ಮೊದಲ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಅರ್ಥವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಣವಾಕಾರವಾಗಿರುವುದೇ 'ಭಾಷ್ಯವು' ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವು 'ಅಥಾತೋ ಬ್ರಹ್ಮಜಿಜ್ಞಾಸಾ' ಎಂಬ ಅಕಾರವನ್ನು ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ "ಉತ್ಕ್ರಮ"2 ((ಅನುಮಾನಾಧಿಕರಣಾರಂಭಃ) ಎಂದು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕಾರವನ್ನು 'ಸರ್ವಂ ಸಮಂಜಸಂ' ಎಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಣವಾಕಾರವಾಗಿಯೇ ತೋರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಮೊದಲು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಅನಂತರ ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ "ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ" ಎನ್ನುವ ಮಂತ್ರಶೇಷದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ನಮಶ್ಶಬ್ದಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣ ಪರವು. ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯ ಎನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ತೃತೀಯ ಪದಾರ್ಥ ನಿರೂಪಣ ಪರವು ಫಲಾಧ್ಯಾಯವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ನಮಶ್ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಉಪಾಯ ಆಗಿರುವುದಕ್ಕೇ

'ಸಂಧಾನಹಾರ ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಮಮ ಪ್ರಜಾನ ಭವಿಷ್ಯತೀ'

" ವಿಶೇಷ ಪರವೇಶತ್ವ ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಂ ಗಾಯಂ ನಿರೂಪ್ಯತೇ"

ಎನ್ನುವ ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯ ಸಂಹಿತಾ ವಚನಮಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸಬೇಕು. ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ನಾರಾಯಣನೇ ಪರಮೋಪಾಯವೆಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಉಪಾಯಪರವಾದ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯಪಾದವು, ಉಭಯ ಲಿಂಗಪಾದವು, ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದವು, ಅಂಗಪಾದವು ಎಂದು ವ್ಯವಹಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧೋಪಾಯವು ಭಗವಂತನೆಂದೂ, ಸಾಧ್ಯೋಪಾಯವು ಭಕ್ತಿ ಎಂದೂ ಪೂರ್ವಿಕರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ವ್ಯಾಜವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬನು ಅನುಷ್ಠಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮೇತರವಾದ ವಸ್ತ್ವಾಂತರ ವೈರಾಗ್ಯವೂ ಪರಮಾತ್ಮತೃಷ್ಣೆಯೂ ಏರ್ಪಡಬೇಕು. ಆ ಎರಡೂ ಸಿದ್ಧಿಸಲು ವ್ಯಾಸರು ಎರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲ ಪಾದವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಇತರ ವಿಷಯ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು, ಎರಡನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಭಗವದ್ವಿಷಯ ತೃಷ್ಣೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಮುಕ್ತಿಯಾದವು

ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚ ನಿವೃತ್ತಿ ರೂಪವಾದದ್ದು. ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚ ಧ್ವಂಸವೆನ್ನುವಂತ ಧ್ವಂಸರೂಪಭಾವವು ಆದಿಯುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ಅನಂತವಾದ್ದರಿಂದ ನಾಶವಾಗದು. ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುವುದು ಪರಪಕ್ಷವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಆಗುತ್ತೆ.

ವಸ್ತುತಸ್ತು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜ ಮತದಲ್ಲಿ ಭಾವಾಂತರವೇ ಅಭಾವ ಅತಿರಿಕ್ತವಲ್ಲ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚ ನಿವೃತ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಅಭಾವವು ಜ್ಞಾನವಿಕಾಸರೂಪ ಭಾವವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ನಿತ್ಯ ಎಂದು "ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ" ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧವು. ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಕಾಸವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಎನ್ನುವುದು ವೇದಾಂತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವು. ಅದು ಕರ್ಮಮೂಲಕ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚವೇ ಸಂಸಾರವು ಭಗವದನುಗ್ರಹ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಕರ್ಮವಾಗಿರುವ ಉಪಾಧಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಲು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ವಿಕಾಸವೇ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು.

ಈ ವಿಷಯವು "ಸ ಚಾನಂತ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಫಲವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವವರಾಗಿ ತದುಪಾಯವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವವರಾಗಿ ವಿಷಯಾಂತರ ವೈರಾಗ್ಯವು ಹುಟ್ಟಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯ ತೃಷ್ಣೆ ಹುಟ್ಟಲು ವಿಷಯಾಂತರದೋಷಗಳನ್ನು, ಭಗವದ್ವಿಷಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುವರೆಂದು. ವಿಷಯಾಂತರ ವೈರಾಗ್ಯವೂ, ಭಗವದ್ವಿಷಯ ರಾಗವೂ ಎಂಬುವುದೇ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಧಿಕಾರವು.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗಬಹುದು. ಅದೇನೆಂದರೆ- ವಿರಕ್ತನಾಗಿರುವವನು ವೇದಾಂತ ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದಾಂತ ಶ್ರವಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವೈರಾಗ್ಯವು ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಪುನಃ ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲಪಾದದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಯಾವುದು- ವೈರಾಗ್ಯವು ಎರಡು ವಿಧ ವಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವೈರಾಗ್ಯ ಒಂದು, ಉಪಾಸನಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಮತ್ತೊಂದು. ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧವಾದರೂ ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ವೈರಾಗ್ಯವು ಹುಟ್ಟಲು ವೈರಾಗ್ಯ ಪಾದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಸಾರದ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ವಿಧದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿರುವ ಸಂಸಾರ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಭಗವದ್ವಿಷಯವು ಮಧುರವಾದದ್ದು, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರ, ನಿರ್ಮಲ ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಿಂದ ಅದು ಭೋಗ್ಯತಾ ಪ್ರಕರ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯುವುದು, ಜನನದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯುವುದು ಹುಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯುವುದು

ನಾಲ್ಕು ವಿಧ ಜೀವಿಯಾಗಿಸುವುದು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯುವುದು ಅವಿವೇಕದಿಂದ ಆಶೆದಾಯಕ ಯೌವನದಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತು ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡು ಜೀವನ ಮರಣವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಆಗದ ಅರುವಂತಹುದಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಪಿತಾಪಿತೃಗಳು ತಾಯಿಯ ಬದ್ಧ ಆಸನವಾಗಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞವಾಗುವ ಅಜ್ಞಾನದಶೆ. ದುಷ್ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಿದಾಗ್ಯೂ ಹೀಜ ರಿಯದಾದದ್ದು ಬಾಲ್ಯದ ಪರ್ವ ಅಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಬಾಲ್ಯಕಾಲವೇ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದಾಯಿತು. ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಗೇಡು ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನವು ಅಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ಯೌವನವು ಅಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವ್ಯಾಧಿ ಬಂದು ಆವರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಸಿವ್ಯಾವುದು? ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡೆದು ಬಂದು ಸೇರುತ್ತೆ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮುಪ್ಪಾವದ್ದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವು ಭೋಗ ಪಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದು ಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. (ವೃದ್ಧ ಕುಮಾರಸಮಂ)@ (ಮ. ಫ. ಮಾಳ1.2.5) ಎಂದು ವ್ಯಕ್ತ ಕೀರ್ತನ ಮಾಡಿದರೂ ಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತೇವೆನ್ನುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಿನಂತೆ ಮರಣವು ಬಂದು ಪಾದರಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯುಳ್ಳ ಸಂಸಾರವು ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ ಆಯಿತು.

ಲೋಕಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಜೀವನ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ವೈರಾಗ್ಯಪಾದದಲ್ಲಿ. ಇದರಿಂದ ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯವಸ್ಥಾ ದೋಷಗಳು ಫಲಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯೋಪಾಸನವೇ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭವು ಮಲ. ಮೂತ್ರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡುವ ಜೀವನು ತಾಯಿಯು ಸೇವಿಸುವ ರಸಾದಿ ರೂಪ ಆಹಾರದಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇವನು ತನ್ನ ವೀರ್ಯ ಬಲ, ಶಕ್ತಿ ತೇಜ, ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳು ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ ಬರುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾ ಅಲ್ಲೇ ಏಳು ಕಾಲವಿದ್ದು ಯೋನಿದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮವುಂಟು. ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಜೀವಿಸಿರುವುದು. ಪುನಃ ಏತದಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಪಾತ್ರೆಯಂತೆ ಆರೋಹಣವಾಗಿಯೂ, ಅವರೋಹಣವಾಗಿಯೂ ಭ್ರಮಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. 'ಪುನರಪಿ ಜನನಂ ಪುನರಪಿ ಮರಣಂ ಪುನರಪಿ ಜನನೀ ಜಠರೇ ಶಯನಂ' ಎನ್ನುವಂತೆ. ಅದ್ದರಿಂದ " ಪಿರವಿ ಪೆಂತೋಣ್ ಅರಂಗಮಾನಗರುಳಾನೇ (ತಿರುಮಾಲೈ 3-3) ಎನ್ನುವ ವೈರಾಗ್ಯ ಹುಟ್ಟಲು ಈ ಉಪನ್ಯಾಸ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

1) ದ್ಯೌ 2) ಪರ್ಜನ್ಯ 3) ಪೃಥ್ವೀ 4) ಪುರುಷ 5) ಯೋಷಿತ್ ಇವು ಐದ ಅಗ್ನಿಗಳು 1) ಶ್ರದ್ಧಾ, 2) ಸೋಮನ್ 3) ವರ್ಷ 4) ಅನ್ನ 5) ರೇತಸ್ಸು ಇವು ಐದು

ಹೋತವ್ಯಗಳು. (ಹೋಮದ್ರವ್ಯಗಳು) ಪಿತೃ ದೇಹಧಾರಕ ಮರುತ್ತುಗಳು ಹೋತೃಗಳು ಎನ್ನುವಂತೆ ಪಂಚಮಾಹುತ್ಯಪೇಕ್ಷ ವಚನವು ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಅತಿಶಯವಾದ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ದ್ರೌಪದಿ, ದೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನಾದಿಗಳು ಪಂಚಮಾಹುತ್ಯಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತಿಶಯವಾದ ಪಾಪವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಉಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಾಹುತ್ಯಪೇಕ್ಷಾ ವಚನವು ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಅತಿಶಯವಾದ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ದ್ರೌಪದಿ, ದೃಷ್ಟದ್ಯುಮ್ನಾದಿಗಳು ಪಂಚಮಾಹುತ್ಯಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅತಿಶಯವಾದ ಪಾಪವುಳ್ಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಉಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊರತಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಾಹುತ್ಯಪೇಕ್ಷಾ ವಚನವು ವಿಳಂಬ ಎಂದು. ಶ್ರದ್ಧೆ ಮೊದಲಾದ ಐದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಎನ್ನುವ ಸಜೀವಭೂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದು ಸ್ವರ್ಗರೂಪವಾದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುತವಾಗಿ ಸೋಮವೆಂಬ ಅಮೃತ ದೇಹವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಪರ್ಜನ್ಯ ರೂಪಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆ ಸೋಮವಾದದ್ದು ಮಳೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಪೃಥಿವೀ ರೂಪಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯಾದದ್ದು ಅನ್ನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಪುರುಷಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನ್ನರೂಪವಾದದ್ದು ರೇತೋರೂಪವಾಗಿ ಪುರುಷಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೇತಃ ಪರ್ಯಂತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜೀವ ಸಹಿತ ಹೋತವ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು, ಹೋತೃಗಳಾದ ದೇಹಧಾರಕ ಮರುತ್ತುಗಳು ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯೋಷಿದಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುತವಾದದ್ದೇ ಪುರುಷನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. " ತಸ್ಮಿನ್ ಯಾವತ್ಸಂಪಾತಂ ಉಷಿತ್ವಾ ಅಥೈತ ಮೇವಾ ಧ್ವಾನಂ ಪುನಃ ನಿವರ್ತಂತೇ, ಯಥೇತಮಾಕಾಶಂ ಆಕಾಶಾದ್ವಾಯುಂ......ವ್ರೀ ಹಿಯವಾಜಾಯಂತೇ" (ಛಾ-ಉ- 5-10-5) ಇಳಿದು ಬರುವ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿ ಭಾವವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಶರೀರವೆಂದು ಅಭಿಮಾನಿಸಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮ ಬೇರೆ ಯಾದವನು. ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅವರೋಹಣ ಮಾಡುವ ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ಆ ವ್ರೀಹಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶ್ಲೇಷ ಮಾತ್ರವೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಪೈರು ಕುಯ್ಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕುಯ್ಯುವಾಗಲೇ ಅದನ್ನು ಶರೀರವಾಗಿ ಅಭಿಮಾನಿಸಿದ ಜೀವನಿಗೆ ವಿಯೋಗ, ಇವನು ಮಾತ್ರ ಕುಯ್ಯುವ ಕಾಲದಿಂದ ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟುವ ಪರ್ಯಂತ, ಕೇರಿ ಕಲುಷಿ ಬೇಯಿಸುವ ಪರ್ಯಂತ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಸೇರಿಕೊಂಡೇ ಪುರುಷ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸೇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿ (ಧಾನ್ಯ) ಭಾವೇನ ಜನನವು ಔಪಚಾರಿಕವೆಂಬಂತೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಈ ರೀತಿ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಗತ ದೋಷಗಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವೀಕರು ವೈರಾಗ್ಯ ಪಾದವು ಸಾಂಖ್ಯರುಗಳಿಗೂ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಸಂಗತವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಳು:- ಆಕಾಶವು ಹೇಗೆ ಬಿಸಿಲ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಾಧಿಸಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ದೇಹಾದಿಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನು ಬಾಧಿತಲಾರನು. ಇವನಿಗೆ ಫಲಭೋಕ್ತೃತ್ವ

ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಹಾಗೆ ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಫಲವು ಜೀವೋಪಾಧಿಯಾದ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೂ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ವ್ಯಾಸರು. ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ದೋಷ ಸಾಹಿತ್ಯ (ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವರುಗಳ ಪಕ್ಷವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿದರು. ಸಾಂಖ್ಯರು ಪ್ರಕೃತಿ ಸತ್ಯ ಪದಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಯುಕ್ತ ಸುಖ-ದುಃಖಾದಿ ದೋಷಗಳು ಸುಳ್ಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು ಮಾಯೆಯು ಸುಳ್ಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಸರು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಜೀವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಭಯಲಿಂಗ ಪಾದ

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ವೈರಾಗ್ಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅರುಚಿಯುಂಟಾಗಲು ಚೇತನಾಚೇತನ ದೋಷಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಉಭಯಲಿಂಗ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ವಿಷಯವಾದ ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಪೆಯುಂಟಾಗಲು ಪರಮಾತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಭಯಲಿಂಗ ವಿಶಿಷ್ಟನು' ಎಂದು ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಖಿಲಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವವೂ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈಕತಾನತ್ವವೂ ಇವು ಎರಡೂ ಉಭಯಲಿಂಗವೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಎರಡು ಲಿಂಗ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದವುಗಳು. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಇವುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸ್ವೇತರ ಸಮಸ್ತ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಎನ್ನುವರು. ಬೃಹತ್ತ್ವ, ಬೃಂಹಣತ್ವಗಳಾಗಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಬ್ದಾರ್ಥವು ಈ ಉಭಯಲಿಂಗವನ್ನು ಬಿಡದು. ಉಪಾಯತ್ವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವವೂ, ಉಪೇಯತ್ವಾನುಗುಣವಾದ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈಕತ್ವವೂ ಉಪಾಯೋಪೇಯತ್ವ ಸ್ವಭಾವವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವ, ಚೇತನಾ ಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಜಗದೇಕ ಕಾರಣನಾಗಿಯೂ, ಯುಕ್ತ್ಯಾಭಾಸಗಳಿಂದ ಅಬಾಧ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪುನಃ ಈ ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು? ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂಬುವುದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಈ ರೀತಿ-ಈ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಧನವನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸರಿ. ಆದರೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉಪಪತ್ತಿ (ಅರ್ಥ) ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಫಲವು ಬ್ರಹ್ಮ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಶೇಷಿಯಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ

ಉಪಾಯವಾಗಬಲ್ಲದು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣದಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ತೃತೀಯ ಪಾದದಿಂದ ನಿರೂಪಯಿಷ್ಯಮಾಣನಾಗಿರುವ ಇರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಉಪಾಯ ಎಂದು ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರದ ಹೃದಯದಿಂದ (ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಿಂದ)ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹೃದಯವು. ಅದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು, ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಯವಾಗಿಯೂ, ಉಪೇಯವಾಗಿಯೂ, ಸಕಲ ಫಲ ಪ್ರದನಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಾತ್ಪರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಫಲಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಬಹುದು.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಗುಣವೆಂದೂ, ನಿರ್ದೋಷವೆಂದೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಾದವು ರಾಮಾನುಜದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನುಕೂಲವೆನ್ನಬಹುದು. "ಅಶೇಷ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತ್ಯನೀಕ ಚಿನ್ಮಾತ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮ" ಅದಕೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲ, ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣವೇ ಎನ್ನುವವರಿಗೆ ಈ ಪಾದವು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಪಾದವಾದ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದವೂ, ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅಸಂಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಗುಣತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಉಭಯಲಿಂಗ ಪಾದವೂ, ಉಪಾಸ್ಯಗುಣ ಭೇದದಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭೇದವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದವೂ ಹೇಗೆ ನಿರ್ಗುಣವಾದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಬಲ್ಲುದು? ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು ಪರಮಾರ್ಥವೆಂದೂ ಸಗುಣವಾದವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಗುಣಗಳು ಅಸತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅದರ ತಾವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶತ್ವವೂ, ಆನಂದತ್ವವೂ ಸಹ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತ. ಇವುಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವವರಿಗೆ ಬೌದ್ಧಾದಿ ಮತ ಪ್ರವೇಶ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಾದಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಸಿದ್ಧಿಸದು. ಆದರೆ ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯಗಳು ಭಿನ್ನವಿಷಯಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವಿರೋಧಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಎನ್ನುವುದು ಸಗುಣ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ, ಅಪಗುಣ ರಹಿತನು ಎನ್ನುವುದು ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೂ ವಿಷಯವಾದ್ದರಿಂದ ವಿರೋಧಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲ.

ಮಂದೇ ಗುಣಾ ತವಾಂಶಾ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ತಮಾಂಸಿ
ತೇನ ತ್ವಮೀಶ ಪ್ರಥಯಂತಿ ತ್ವಯಿ ನಿರ್ಗುಣತ್ವಂ

ಎಂದು ಆಳ್ವಾನ್ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಕಲ್ಯಾಣ್ಯಃ ಅಸ್ಯ ಯೋಗ ತದಿತರ ವಿರಹೋಪಿ ಪರಾಕೃತ್ಯತಾ ಚ' ಎನ್ನುವಂತೆಯೇ ಈ ವಿಷಯ ವಿಭಾಗವು ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

"....... ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸಂಕಲ್ಪಃ" ಎಂದು ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯವಿದೆ. ನಿರ್ಗುಣ ಎನ್ನುವ ಗುಣ ನಿಷೇಧವು "ಯಃ ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವವಿತ್" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎಂದು ಸಂಕೋಚಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇದು ಉತ್ಸರ್ಗಾಪವಾದ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವು. ಎಂದರೆ 'ನಿರ್ಗುಣ' ಎಂಬುವ ಗುಣ ಸಾಮಾನ್ಯ

ನಿಷೇಧವನ್ನು 'ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮಾ ವಿಜರಃ' ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರೇಣ ಗುಣ ವಿಶೇಷ ನಿಷೇಧದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮತವುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಸಂಕೋಚ ಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷ ನ್ಯಾಯಸಿದ್ಧವು 'ನಿರ್ಗುಣ' ಎಂದು ಗುಣಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಷೇಧ ವಚನದಂತೆ ಗುಣಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಧಾಯಕ ವಾಕ್ಯವು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಾದರೆ ವಿರೋಧಶಂಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಆ ರೀತಿ ಗುಣಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಧಾನವು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. "ಜ್ಞಃ ಕಾಲಕಾಲ್ಯಃ ಗುಣೀ ಸರ್ವವಿದ್ಯಃ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿರುವ 'ಗುಣೀ' ಎನ್ನುವ ಪದವು, ಗುಣವಿಶೇಷ ಪರವು ಎಂದೇ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

"ವಶೀವದಾನ್ಯಃ ಗುಣವಾನ್ ಋಜುಃ" ಎನ್ನುವ ಆಳವಂದಾರ್‌ರವರ ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ 'ಕಃ ಗುಣವಾನ್ ಕಃ ವೀರ್ಯವಾನ್' ಎನ್ನುವ ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ " ಗುಣವಾನ್" ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ ಗುಣ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಗುಣ ವಿಶೇಷ ಪರತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಮಭಿವ್ಯಾಹಾರ ಸಿದ್ಧವು (ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳುವುದು). ಅದೇ ರೀತಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಈ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಗುಣಿ' ಎಂದು ಗುಣವಿಶೇಷ ಪರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ರೀತಿ ಉತ್ಸರ್ಗಾಪವಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷ ನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು; ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ವಿರೋಧಾಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಉಪಕ್ರಮಾಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಗುಣವಾಕ್ಯ ಪ್ರಬಲವು ಎನ್ನಬಹುದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಪಚ್ಛೇದ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಾಕ್ಯವು ಉತ್ತರ ವಾಕ್ಯ ಪ್ರಬಲ ಎನ್ನುವುದು ಸರ್ವಾತ್ಮನ ಅಯುಕ್ತ. ಅಪಚ್ಛೇದ ನ್ಯಾಯವು ಅನಿಯತ ವಿರೋಧ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯವಿಷಯ.

ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯೇ ವಿರೋಧಸ್ತು ಪೂರ್ವಾಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಮೇವ ಚ
ನಿಯಮವನ್ನಾಸ್ತಿ ಯತ್ರಾಸೌ ಅಪಚ್ಛೇದನಯೋ ಭವೇತ್॥

ಎಂದಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವು ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಯುಕ್ತವು ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯವೂ ಸಹ ನಿಯತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಯತ ವಿರೋಧ ಪೌರ್ವಾಪರ್ಯವಾದ ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಪಚ್ಛೇದ ನ್ಯಾಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಗುಣವಾಕ್ಯವು ದುರ್ಬಲ, ನಿರ್ಗುಣವಾಕ್ಯ ಪ್ರಬಲವೆನ್ನುವುದು ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯುತ ವಿರೋಧಾಧಿಕರಣ, ಉಪಕ್ರಮಾಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಸಗುಣವಾಕ್ಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೇ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕಿಂಚ ಉತ್ತರದ್ದು ಪ್ರಬಲವೆಂದುಕೊಂಡರೂ ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯವು ಪ್ರಬಲವಲ್ಲವೆಂದು ನೋಡಿದರೆ "ಪ್ರತ್ಯ

ಸತ್" ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ "ಬ್ರಹ್ಮ ಅಸತ್" ಎನ್ನುವ ಬೌದ್ಧ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಬೌದ್ಧ ಪಕ್ಷವೇ ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿ ವೈದಿಕ ಪಕ್ಷವು ಪ್ರತಿಹತವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಸಗುಣವೆಂದೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದು ಅಗತ್ಯ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಉಪಾಧಿ [ಹೇತು] ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣ ಯೋಗವು ನಿರುಪಾಧಿಕ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕ, ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರವೂ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕೀ ಜ್ಞಾನ ಬಲ ಕ್ರಿಯಾಚ ಎಂದು ಗುಣಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕಗಳು, ಎಂದು ಕಂಠಘೋಷ ಮಾಡಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ರುತಿ 'ನಾನ್ಯೋ ಹೇತು ವಿದ್ಯತೇ ಈಶನಾಯ' ಎಂದು ಗುಣಗಳಿಗೆ ಸೋಪಾಧಿಕತ್ವ (ಖಂಡನವೂ ಇದೆ. ಬೇರೆ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಬಂದದ್ದು) ಈಶನಮ್ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಗುಣಕ್ಕೆ ಮಾಡಿರುವ ಸೋಪಾಧಿಕತ್ವ ನಿಷೇಧವು ಉಪಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳಿಗೂ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಉಪಾಧಿಯಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕಳೆದ ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವಾದಿಗಳನ್ನು 'ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮಾ-ಸತ್ಯಕಾಮಃ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ' ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರವೂ "ತ ಇಮೇ ಸತ್ಯಾಃ ಕಾಮಾಃ" ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಹಾಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳೂ ಸತ್ಯವು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೆ.

ಶ್ರುತಿ ಆನಂದ ಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ 'ತೇ ಯೇ ಶತಂ' ಎಂದು ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷವಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಗುಣಾಪಕರ್ಷವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸಗುಣ ನಿರ್ಗುಣ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಷಯ ಭೇದದಿಂದ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ವಿರೋಧವಿದ್ದರೂ ನ್ಯಾಯಾಂತರಗಳಿಂದ ಸಗುಣ ವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತೆ ಎಂದೂ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸೂತ್ರಕಾರರೂ ಅತೋಽನಂತೇನ ತಥಾ ಹಿ ಲಿಂಗಂ 3.2.25 ಆದರಾತ್ ಅಲೋಪಃ 3.3.39 ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಗುಣತ್ವವನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರುತಿಯೂ ತಾನೇ 'ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್' ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಗುಣದಲ್ಲಿ ಆತ್ಯಾದರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು.

ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್' ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಃ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾನ್ ಆತ್ಯಾದರೇಣ ವಿದಧಾತೀಯಂ ಶ್ರುತಿಃ' ಎನ್ನುವ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವಾಕ್ಯವೂ "ಆತ್ಯಾದರೇಣೇತಿ" ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪಾದಪಿ ತದ್ಗುಣೇಷು ಆದರಾತಿಶಯ ಉಕ್ತಃ || ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್ ಇತಿ ಹಿ ಶ್ರುತಿ 'ನ ತು ಆನಂದಾತ್ಮಕಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ವಾನ್ ಇತ್ಯೇವ' ಭಾವಃ ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವಾಕ್ಯವೂ ಅನುಸಂಧೇಯ. "ನ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿಶೇಷಣತಯಾ ಪ್ರ [illegible] ಪ್ರಾಪ್ತಂ" ಸರ್ವಾಂತರ್ವಿಶೇಷಣ ತ್ವೇನ ಉಪಾದಾನ

ಪುನಃ ತದೇವ ಅನುವೃತ್ತ್ಯ ಪ್ರತಿಷೇಧತಿ ಎನ್ನುವ ಉದ್ಧರಣ ಲಿಂಗಾಧಿಕರಣ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ವಚನವೂ, 'ನಚ ಮಾತಾ ಪಿತೃ ಸಹಸ್ರೇಭ್ಯೋಽಪಿ ವತ್ಸಲತರಂ ಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರತಾರಕವತ್ ಅಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಾನ್ ನಿರಸನೀಯಾನ್ ಗುಣಾನ್ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಾಪ್ರತಿಪನ್ನಾನ್ ಆದರೇಣ ಉಪದಿಶ್ಯ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರ ಪರಿವರ್ತನೇನ ಪೂರ್ವಮೇವ ಬಂಭ್ರಮ್ಯಮಾಣಾನ್ ಮುಮುಕ್ಷೂನ್ ಭೂಯೋಽಪಿ ಭ್ರಾಮಯಿತುಮಲಂ ಎನ್ನುವ ಶಾಸ್ತ್ರಾದ್ಯಧಿಕರಣ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ವಾಕ್ಯವೂ ವಿಶೇಷ ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಮತ್ತು ಉಪಾಸನಾವಿಧಿ ಘಟಿತಗಳಾದ "ಯಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ" ಇತ್ಯಾದಿ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಹಾಗೆ ಗುಣಗಳೂ ಪ್ರತಿಪನ್ನಗಳು (ಸಿದ್ಧವಾದವು) ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಸನಾರ್ಥವಾಗಿ ಗುಣವು ಕಲ್ಪಿತವು ಎನ್ನಲಾಗದು. ಉಪಾಸ್ಯತ್ವಾತ್ ಗುಣಗಳು ಅಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಗಳು ಎಂದು ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೂ ಉಪಾಸ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಸತ್ಯವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರುತಿ ಹೋದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪರ ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟವು ಎಂದೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಉಚಿತ.

ಮತ್ತು "ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿತ್ವಾತ್" (2.3.30) ಎಂದು ಗುಣ ಗುಣಿಗಳಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಗುಣ ಗುಣಿಗಳಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುಣ ಗುಣಿಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ ವಾಕ್ಯವು ಯುಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಆನಂದೋ ಬ್ರಹ್ಮ' ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಗುಣ ಗುಣಿನೋರಭೇದವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ 'ಆನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ವಿದ್ವಾನ್' ಎನ್ನುವ ವ್ಯತಿರೇಕ ನಿರ್ದೇಶ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಭಂಗ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುತ್ತದೆ.-ಈ ಎರಡು ನಿರ್ದೇಶಗಳೂ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮವು ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ, ಆನಂದ ಗುಣಕವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು ಯುಕ್ತವೇ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ತಿಳಿದ ರೀತಿ ಗುಣ ಗುಣಿಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅರುಣಾಧಿಕರಣ ವಿರೋಧ ಪ್ರಸಂಗವುಂಟಾಗುತ್ತೆ. ಆ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅರುಣ ಗುಣಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯದ್ವಾರಾ ಕ್ರಿಯ ಸಾಧನತ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದಷ್ಟೆ. ಮತ್ತು ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯ ನಿರ್ವಾಹವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಗುಣ ಭೇದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ವಿದ್ಯಾ ಭೇದವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದವೂ ಅಸಂಗತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂತ್ರಕಾರರು ಹೇಳುವ ವಿದ್ಯಾಭೇದ ಪಕ್ಷವೂ ಅಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೂ ಸತ್ಯ. ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳೂ ಸತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ತದ್ಭಿನ್ನಗಳಿಗೆ ಭೇದವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಈ ರೀತಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಭಯಲಿಂಗ ಪಾದದಲ್ಲಿ

'ತಸ್ಮಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮ ದ್ವಿಲಿಂಗಂ ದ್ವಿವಿಧವಿಧಮ್ ಇತ್ಯೇವ ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯ'

ಎಂದು ಶ್ರೀ ವೇದಾಂತ ಗುರು ಶ್ರೀಗಳು ಗರ್ಜಿಸಿರುವಂತೆ.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕರಣಗಳು ಎಂಟು ಇವೆ. ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಜೀವದೋಷಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸಂಗತಿ ಹೇಗೆಂದರೆ-

ಸ್ವಪ್ನಾರ್ಥಸೃಷ್ಟ್ಯಾ ಭಾವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬಹುವಿಧ ಬ್ರಹ್ಮಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಸಿದ್ಧ್ಯೈ

ವಿಚಿತ್ರತರಯಾ ಸ್ವಾಪ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಪರಮಾತ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಫಲವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಸ್ವಪ್ನಾದಿ ದೋಷ ನಿರೂಪಣೆಯು ಸಂಗತವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯಪರ ವಾಗಿ ಶ್ರೀ [illegible] "ನ್ಯಾಯ [illegible] ಸಂಗ್ರಹ" ದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ "ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಪ್ನ ವಿಚಿತ್ರಾರ್ಥ ಸೃಷ್ಟೃತ್ವಂ ಸಂಸುಪ್ತಿ ಸ್ಥಾನತ್ವಂ ಚ ಆಕಾರದ್ವಯಂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಂ ಭವತೀತಿ ಪರಮಾತ್ಮ [illegible] ತ್ವೇನ [illegible]" ಎನ್ನುವ [illegible] ಎಂಟು ಅಧಿಕರಣಗಳೂ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸಂಗತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇನ್ನು ಅಧಿಕರಣಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಪಾದದ ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವನ್ಮಹಿಮಾ ನಿರೂಪಣಾಪರವಾದ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಜೀವದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದರೆ - ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವನು ಭಗವದಧೀನತ ಪರತಂತ್ರನೇ-ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಲಾರನು. ಪರಮ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಭೂತನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಜೀವಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥಾ ನಿರೂಪಣವು. ಈ ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವಾಪ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಸರ್ವಜ್ಞ ಸರ್ವಶಕ್ತನೆಂದು ಈಶ್ವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಇಲ್ಲಿ ಈ ನಿರೂಪಣವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ವಿಚಿತ್ರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಸುಷುಪ್ತಿ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವ ಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಎರಡು ಆಕಾರಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಹಿಮೆಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಈ ಪಾದದ ಮೊದಲಧಿಕರಣವಾದ ಸಂಧ್ಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ "ಸಂಧ್ಯೇ" ಎಂದು ತೊಡಗಿ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಜೀವನೇ ಸ್ವಾಪ್ನ ಪದಾರ್ಥಸ್ರಷ್ಟಾ ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವ

ಪಕ್ಷವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ 'ಮಾಯಾಮಾತ್ರಂ' ಎಂದು ಆರಂಭಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಸ್ವಾಪ್ನ ವಿಚಿತ್ರ ಪದಾರ್ಥ ಸ್ರಷ್ಟಾ" ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರದ್ದು.

ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಪ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸತ್ಯವು ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವು ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು "ಸ್ವಾಪ್ನವು ಅಸತ್ಯವು ಅಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವು " ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಭಾಷ್ಯ ಮತಸ್ಥರು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಮಾಯಾ ಮಾತ್ರೋಕ್ತಿ ಲಾಭಾತ್ ಪ್ರತಿ ಮುಖಿರುಗತಾ
ವಿಶ್ವಮಿಥ್ಯಾ ತ್ವಮಾಯಾ:"

ಎನ್ನುವಂತೆಯೇ ಅವರುಗಳ ವಾದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಾವಲಂಬನ "ಮಾಯಾ" ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮಾಯಾ ಶಬ್ದವು ಮಿಥ್ಯಾವಾಚಕವಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಮಿಥ್ಯಾವಾಚಕವಾಗಿ ನಿಘಂಟು ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯುತ "ಮಾಯಾವಯುನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಪರ್ಯಾಯ ಎಂದು ಮಾಯಾ ಶಬ್ದವು ಜ್ಞಾನವೆಂದು ನಿಘಂಟು ಸಹ ಇದೆ. ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದ ಪುರಾಣರತ್ನದಲ್ಲಿ "ತೇನ ಮಾಯಾ ಸಹಸ್ರಂ ತತ್-ಸೂದಿತಂ" ಎಂದು ಮಾಯಾತತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀ ಸುದರ್ಶನ ವಿನಾಶಿತ ವಾಗಿರುವುದನ್ನೇ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಅಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನ ವಿನಾಶ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಆಯುಧ ವಿನಾಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆಂಬುದಾಗಿ . ಅನಂತರ "ಸೂದಿತಂ" ಎಂದು ಪ್ರಧ್ವಂಸ ರೂಪನಾಶವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪರಮಾರ್ಥ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಪ್ರಧ್ವಂಸರೂಪ ನಾಶವೊಂದುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ "ಮಾಯಾ ಮೃಗೋ ಹತ:" ಎಂದು ಮಾರೀಚನಾದ ಮಾಯಾ ಮೃಗದ್ದು ಧ್ವಂಸವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿದ್ದರೆ 'ಬಾಧಿತಂ' ಎಂದಲ್ಲವೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಮಾಯಾ ಶಬ್ದವನ್ನು "ಮಾಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾತ್" ಎಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪ ಸತ್ಯಪದಾರ್ಥ ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಉಪನಿಷತ್ತು. ಇಂದ್ರಜಿತ್ತಿನಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕಸರ್ಪಗಳಲ್ಲೇ "ಮಾಯಾ" ಎನ್ನುವ ವ್ಯವಹಾರವು ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮಾಯೆ ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೆ ಗರುಡನಿಂದ ನಾಶ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಭಿನ್ನವಾದ ಮಾಯೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಂತ್ರಾದಿ ಶಕ್ತಿ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸರ್ಪ "ಮಾಯೇ" ಎಂದೂ ಮಂತ್ರವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸರ್ಪಾದಿಗಳು ಇಂದ್ರಜಾಲವೆಂದೂ ಭೇದವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಹೀಗೆ "ಮಾಯಾ ಸತ್ಯವೇ ಅತ್ಯಪೂರ್ವತ್ವವೇ. ಮಾಯಾ ಶಬ್ದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದೇನೇ ಸರ್ವ ಪ್ರಯೋಗಾನುಗತ ವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಈ ಪಾದವು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೇದಾಂತ-ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಿಶೇಷ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳುವವರಿಗೆ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಪಾದವು ಅಸಂಗತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಿರುದ್ಧವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಗುಣಗಳು ಅತಾತ್ತ್ವಿಕಗಳು ಅತಾತ್ತ್ವಿಕ ಗುಣ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಈ ಪಾದವು ಸಂಗತವಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಸಂಗತ. ತತ್ತ್ವಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅತಾತ್ತ್ವಿಕಗುಣ ಪ್ರತಿಪಾದನ ಪರತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಉಪಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಗತವೆಂದರೆ, ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿ ಯಾವುದು? ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎನ್ನಬಾರದು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಲು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನವಾದ ದಹರ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ಸ್ವರೂಪ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ ನಿರಂಕುಶ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಲ್ಲವೇ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿತು. ಪರ ಜ್ಯೋತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹಿರಿದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿನಿರೂಪಣ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಸಗುಣೋಪಾಸನದಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ, ನಿರ್ಗುಣ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಇದೇ ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎನ್ನಲೂಬಾರದು. "ಆನಂದಾದಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ" [ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂ.3.3.11] ಎಂದು ಪರವಿದ್ಯಾ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಗುಣವೆಂದು ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ. "ವೇದಾಹಮೇತಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾಂತಂ-ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಅಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ" ಎಂದು ಸಗುಣ ವಿದ್ಯೆಯು ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅನ್ಯಪಂಥೋಪಾಯವಾಗಿದೆ, ಎಂದಲ್ಲವೆ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿತು. ಮತ್ತು ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿರುವುದರಿಂದ ಜನ್ಯ-ಜನಕ ಭಾವವೂ ಅಯುಕ್ತವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣ ಅಸಂಗತವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಾದವೇ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಸಂಗತ.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ 26 ಅಧಿಕರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಅಧಿಕರಣಗಳು ವಿದ್ಯಾಭೇದಾಭೇದ ವಿಚಾರಗಳು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಧಿಕರಣಗಳು ಪರವಿದ್ಯೆಗೆ ಅನುಬಂಧಿಗಳಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅಧಿಕರಣಗಳು ವ್ಯಸ್ತೋಪಾಸನಪರಗಳು. ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧಿಕರಣವಾದ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿಕರಣ ಸಕಲ ಪರ ವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ದೇವತಾ ವಿಶೇಷವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಪಾದದ ಪ್ರಮೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪರವಿದ್ಯೆ ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳು ಉಪಾಸನೆಗಳೆಂದೂ ಆನಂದಾದ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮರೂಪ ನಾರಾಯಣತತ್ತ್ವ ಸಕಲಪರ ವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯ ಎಂದೂ ಲಿಂಗ ಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧಿಕರಣ ಸಂಧ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥಾ ವಿಚಾರವು, ಪೂರ್ವಪಾದದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಷುಪ್ತ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂರ್ಛೆ ಸುಷುಪ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಒಂದೇ ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅದು ಸುಷುಪ್ತ್ಯಾದಿ ಭಿನ್ನ ಎನ್ನುವ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧಿಕರಣ. ಈ ಅಧಿಕರಣವು ಭಗವತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾತಿಶಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜಾಗ್ರತಾದ್ಯವಸ್ಥಾ ವಿಶೇಷ ಶೋಧನವನ್ನು ಮಾಡಿದನಂತರ ಸುಷುಪ್ತಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಮೂರ್ಛಾವಸ್ಥೆಯ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವುಂಟಾಯಿತು, ಅಷ್ಟೇ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮೂರ್ಛೆ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ, ಮರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ನಿಮಿತ್ತ ವೈರೂಪ್ಯವನ್ನು, ಆಕಾರವೈರೂಪ್ಯವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿಮಿತ್ತ ವೈರೂಪ್ಯದಿಂದಲೂ ಆಕಾರ ವೈರೂಪ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುಷುಪ್ತಿ ವಿಲಕ್ಷಣವು ಮರಣ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಸುಷುಪ್ತಿಗೆ ನಿಮಿತ್ತವು ಆಯಾಸ ಶ್ರಮ. ಮೂರ್ಛೆಗೆ ನಿಮಿತ್ತವು ಒನಕೆಯು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನುವುದಾಗಿದೆ. ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸ, ಉಸಿರು ಬಿಡುವುದು, ಎಳೆಯುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶಾಂತವಾದ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಮುಖವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಉಚ್ಛ್ವಾಸ, ನಿಶ್ವಾಸಗಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟ. ತೆರೆದ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ಭಯಂಕರ ಮುಖವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಆಕಾರ ವೈಷಮ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲ ಮೂರ್ಛೆಯು. ಅಭಿಘಾತದಿಂದ ಮೂರ್ಛೆ, ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮರಣ ಎಂಬ ನಿಮಿತ್ತ ಭೇದವು. ಉಚ್ಛ್ವಾಸ, ನಿಶ್ವಾಸಗಳ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಿಕೆಯು ಆಕಾರ ವೈಷಮ್ಯ, ಮತ್ತು ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದವನು ಪ್ರಾಣ ಚಲನ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವನು, ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನು ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮರಣವಲ್ಲದ್ದು ಮೂರ್ಛೆ. ಮರಣ ಅರ್ಧವೆಂದು, ಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎನ್ನುವರು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಜೀವದೋಷಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ, ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆಯಾದ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಜೀವ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರು ಉತ್ತರಪೀಠಿಕೆ (ವಿಭಾಗ) ಯಾದರ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮ ನಿರ್ದೋಷತ್ವವನ್ನೂ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವವನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಖಿಲ ಹೇಯ ಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವ, ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವವು ಎರಡೇ ಅಲ್ಲವೆ ಉಭಯಲಿಂಗವೆಂಬುದು 'ಉಭಯಲಿಂಗ' 'ಅದು' ಎಂದು ಈ ಎರಡನ್ನು ತಿಳಿಸುವಾಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಉತ್ತರ ಪೀಠಿಕೆಯು ಎರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವುದು. ಈ ವ್ಯಾಸರು

ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ವಸ್ತುವಿನ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪರಮನ ಸ್ವಭಾವ ಕಥನಮೂಲಕ ನಿರಸನಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಜಗತ್ ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ದೋಷಗಳನ್ನು, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವಭಾವ ಕಥನ ಮುಖಾಂತರ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕರಣದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷತ್ವ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರತ್ವ, ಶ್ರುತಿಯೂ ದೋಷವಂತರೆಯನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ವಿರುದ್ಧ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಮೊದಲ ಪಾದ.

ಈ ರೀತಿ ಎರಡು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಉಭಯಲಿಂಗ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಉಪಾಸ್ಯನಲ್ಲ. ಪರತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಉಪಾಸ್ಯನು ಇಲ್ಲದ ಇರುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಓಡಿಸಲು ಪರಾಧಿಕರಣದಿಂದ ಪರತ್ವ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಫಲಾಧಿಕರಣದಿಂದ ನಿರತಿಶಯ ಉಪಾಸ್ಯನೆಂದು. ಅದರಿಂದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವ ಅನಾದಿಕಾಲ ಮಾಡಿ "ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯನು" ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಎರಡು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ. ಈ ರೀತಿ ಎರಡನೆಯ ಪಾದ. ಹೀಗೆ ಭಾಗದ್ವಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಈ ಅಧಿಕರಣ ಚತುಷ್ಟಯ ಎಂದಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ

"ಸ್ಥಾನಿತ್ವಾತ್ ಉಪಪನ್ನತ್ವಾಚ್ಚ ಉಭಯತ್ವಾತ್ ಅಪ್ರಮಾಣ್ಯಾಚ್ಚ"
ಅಮುಖ್ಯತ್ವಾಚ್ಚ ಇತಿ ತು ನಾನಂ ತದಾಯಾತಿ ಸಮ್ಯಕ್ ತತ್ತ್ವಪ್ರಭಾವಿತ:॥

[ಹೇಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅಚೇತನದೊಡನೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಕೇವಲ ಮುಖ್ಯತ್ವದಿಂದಲೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲವನ್ನು ನೀಡಲಾರದ್ದರಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮವು ಉಪಾಸಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಎನ್ನುವ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನುವ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸಬೇಕು]

ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವದ 'ಜೀವಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ಹೊರಟಾಗ ಅಂದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿಯ ಕರ್ತೃತ್ವ, ಭೋಕ್ತೃತ್ವ, ಶೇಷತ್ವ, ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ, ಭಗವದ್ದಾಸತ್ವ, ಪಾತ್ರತ್ವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಜೀವ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಗದೇಕ ಕಾರಣತ್ವ, ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವ, ಸರ್ವಶಕ್ತಿತ್ವ, ಅನಂತ ಗುಣತ್ವ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ವಿಗ್ರಹತ್ವವು ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಾವ, ಪಾತಕದ ಇನ್ನಾದಿಗಳ ಪಕ್ಷವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಕೆಂದೇ 'ನ ಸ್ಥಾನತೋಽಪಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸ್ಯಾರು ಅಧಿಕರಣ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ."ತಸ್ಮಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮ ದ್ವಿಲಿಂಗಂ ದ್ವಿವಿಧ ವಿಷಯಂ ಇತ್ಯೇವ ವೇದಾಂತಪಕ್ಷ:[ಅದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಉಭಯ ಲಿಂಗ. ಉಭಯ

ವಿಭೂತಿ ಉಳ್ಳದ್ದು ಎನ್ನುವುದೇ ವೇದಾಂತಪಕ್ಷ| ಎನ್ನುವುದು. ನಿಗಮಾಂತ ಗುರು ಗರ್ಜನೆಯು ಉಭಯ ಲಿಂಗತ್ವವು, "ನಸ್ಥಾನ ತೋಽಪಿ' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರದಿಂದಲೂ, ಉಭಯ ವಿಭೂತಿತ್ವ "ಪ್ರಕೃತೈತಾವತ್ವಂ" ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರದಿಂದಲೂ, ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೇ ವೇದಾಂತ ಪಕ್ಷವೆನ್ನುವುದರಿಂದ ಮಾಯಾವಾದಿ ಮತವು ಬೌದ್ಧಮತ ತುಲ್ಯ ಎಂದಾಯಿತು.

ಉಭಯ ಲಿಂಗತ್ವ ಜೀವನಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ತಿರೋಧಾನ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದ ಜೀವವಿಷಯದ ಉಭಯಲಿಂಗತ್ವ ಶ್ರುತಿಗೆ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಿರೋಧಾನ ಶ್ರುತಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಪರವಿಷಯವಾದ ಉಭಯಲಿಂಗ ಶ್ರುತಿಗೆ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವಿಲ್ಲ. 'ಯಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ತಿಷ್ಠನ್.....ಯ ಆತ್ಮನಿ ತಿಷ್ಠನ್ ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪರ್ಯಾಯ "ಏಷ ತ ಆತ್ಮಾ ಅಂತರ್ಯಾಮ್ಯ ಮೃತಃ" ಎಂದು 'ಅಮೃತತ್ವ ' ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ "ಅಮೃತ" ಶಬ್ದ ನಿತ್ಯತ್ವ ಪರವಲ್ಲ, ಹಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಕೃತ್ ಪ್ರಯೋಗವೇ ತೋರುತ್ತಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ತತ್ವದ್ವಯಗತ ದೋಷ ವಿಶೇಷ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ-ಎನ್ನುವಂತಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವಥಾ ಉಭಯಲಿಂಗ ವಿಶಿಷ್ಟನು ಎಂದೇ ಸರ್ವಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ನಿರ್ಣಯ ಎಂದಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನ ಸ್ಥಾನತಃ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಅಥಾತ ಆದೇಶೋ ನೇತಿ ನೇತಿ" [ಬೃ. ಉಪ 4.3 6] ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶೇಷ ಪರವಲ್ಲ. ಆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ, ಬ್ರಹ್ಮರೂಪತದ್ರೂಪಗಳಿಗೂ ನಿಷೇಧವೆಂದು ಮೊದಲು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೇ ನಿಷೇಧವು, ತದ್ರೂಪ ಗುಣಕ್ಕಲ್ಲ ಎಂದು ಪಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಮಾತ್ರ ನಿಷೇಧವೇ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ. ಬ್ರಹ್ಮನಿಷೇಧವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಭಾಷ್ಯಮತಸ್ಥರು. ರೂಪನಿಷೇಧಪರ ಈ ವಾಕ್ಯ ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ. ರೂಪನಿಷೇಧ ಪರವಲ್ಲ. ರೂಪ ಇಯತ್ತಾ ನಿಷೇಧ ಪರ (ಇಷ್ಟೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪರಿಮಾಣ) ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು.

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಿಶೇಷಣವನ್ನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳಿ ಆ ಶ್ರುತಿಯೇ ವಿಶೇಷಣ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಎಂದರೆ, ಅದು ಉನ್ಮತ್ತನ ಪ್ರಲಾಪವಾಗುತ್ತೆ. ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಮಾಣಾಂತರ ಸಿದ್ಧಗಳು. ಆದರೂ ಅವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಕಾರವೆನ್ನುವ ವಿಷಯ ವೇದಾಂತೈಕವೇದ್ಯ, ಕೆಲ ವಸ್ತುಗಳು ಪ್ರಮಾಣಾಂತರ ಸಿದ್ಧಗಳು. ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪಗಳೂ. ಅವುಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಕಾರತ್ವವೂ ವೇದಾಂತ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವೇದಾಂತ ತಾನೇ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ಪರ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಿ ತಾನೇ ನಿಷೇಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತೆ ನೇತಿ ನೇತಿ ಶ್ರುತಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಪರಿಮಾಣ ನಿಷೇಧವು ಎಂದು ಅರ್ಥ.

"ನಿರ್ದಿಷ್ಟೋಯತ್ಪರಂಗಾಂ ಪ್ರಶಮಯತಿ ಪರೇ ನೇತಿ ನೇತೀತಿ ಚೋಕ್ತಿ:"

(ನೇತಿ ನೇತಿ ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯವು ಮೊದಲು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವು ಎಂಬುವ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ನೀಗಿಸುತ್ತದೆ)

ನೇತಿ ನೇತಿ ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮದಿಂದ ಕುಂಠಿತವಾಗಿ ಅಭಿಮಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದರೂ ಅದು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಅಬ್ಬ ಸುವರ್ಣವಾಯಿತು. ಅದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವು ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ಯುಕ್ತವೆಂದಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ಪರಾಧಿಕರಣದ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸೋಣ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುವೆಂದರೆ

1) ಪ್ರಕೃತಿ/ ತತ್ತ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ. ರುದ್ರನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣ ಎಂದು ಮೊದಲ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ. ನಾರಾಯಣನು ಜಗತ್ಕಾರಣ ಭೂತನೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯು ನಾಶವಾಗುತ್ತೆ.

2) ಇನ್ನು ನಾರಾಯಣನು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ ಭೂತನು, ರುದ್ರನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನು ಎಂದು ಎರಡನೆಯ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ. ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನಗಳಿಗೆ ಐಕ್ಯವೇ, ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಈ ಸಂದೇಹವು ದೂರವಾಗುತ್ತೆ.

3) ಇನ್ನು ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನ ಕಾರಣವಾಗಿಯೂ, ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದವಾಗಿಯೂ ನೇತಿ ನೇತಿ ಎನ್ನುವ (ಮುಕ್ತಿ ದಾಯಕವಾಗಿಯೂ) ಇರುವ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾರಾಯಣನು ಅವರೂ ಮುಕ್ತರುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಭೂತನು ಬೇರೊಬ್ಬನೆಂದು ಮೂರನೆಯ ವಿಪ್ರತಿಪತ್ತಿ.

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಈ ವಿರುದ್ಧ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಿ ಪರಮ ಕಾರಣವಾದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಶಂಕಾ ಪರವು ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರ. ಬಾಕಿಯವು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರಗಳಾಗುತ್ತೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯು ಬ್ರಹ್ಮವು ಬೇರೆ ಪ್ರಾಪ್ಯವು ಪರಮ ತತ್ತ್ವವು ಎಂದು ತನ್ನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುವುದಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸೂತ್ರ ರಚಿತವಾಗುತ್ತೆ. ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿ ಹೇಳುವ ಹೇತ್ವಾಭಾಸಗಳು ನಾಲ್ಕನ್ನು ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ನಿರಸಿಸಿ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಪ್ರಾಪ್ಯವು ಪರಮ ತತ್ತ್ವವು ಎಂದು ವೇದಾಂತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸ್ಥಾಪನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. "ಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷಾತ್" [3.2.33]. ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರಶೇಷ. ಪೂರ್ವ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಧಿಕ ವಸ್ತು ವಾದದಲ್ಲಿ ದೋಷತೆಯನ್ನು

ತಿಳಿಸಿದ ಪ್ರಾಸಿದ್ಧಿ ಅನೇನ ಸರ್ವಗತತ್ವಂ ಹೇಳುವ ಅಂತಿಮ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಸ್ವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವಾದ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ದೂಷಿಸಿ ಅಂತಿಮ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಸ್ವಪಕ್ಷ ಸಾಧಕ ಪ್ರಮಾಣೋಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ "ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾತ್" ಎಂಬ ಒಂದು ಸೂತ್ರ ಪೂರ್ವಸೂತ್ರ ಶೇಷವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು "ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಹೇಳಿರುವ ಹೇತ್ವಾಭಾಸಗಳು ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದು 'ಸಂಬಂಧ ವ್ಯಪದೇಶ' ಎನ್ನುವುದು ಬ್ರಹ್ಮವು ಸೇತುವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ಈ ವ್ಯಾಪಕದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತ. (ಒಂದು ಸೂತ್ರದ) "ಅಮೃತಸ್ಯ ಏಷಸೇತುಃ" ಎಂದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವು ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ನಿರಸಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ" ಎಂಬ ಉಪಾಯತ್ವೋಪಪತ್ತಿ ಸ್ವಾಪನವು ಈ ಸೂತ್ರ ಎನ್ನುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿತು.

"ಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಸ್ವಪ್ರಾಪ್ತೌ ಸ್ವಸ್ಯೈವೋಪಾಯತ್ವೋಪಪತ್ತೇಃ
ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಪ್ರವಚನೇನ ಲಭ್ಯಃ ನ ಮೇಧಯಾ ನ ಬಹುನಾ ಶ್ರುತೇನ "

ಯಮೇವೈಷ ವೃಣುತೇ ತೇನ ಲಭ್ಯಃ ತಸ್ಯೈಷ ಆತ್ಮಾ ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ ಇತ್ಯನನ್ಯೋಪಾಯ ಶ್ರವಣಾತ್'. ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನು ತಾನೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಉಪಾಯನಾಗಿರುವುದೂ ಹೊಂದುತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು (ಕೇವಲ) ಶ್ರವಣ. ಮನನ ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ದೊರೆಯುವವನಲ್ಲ. ಯಾವನನ್ನು ಇವನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೆ ಇವನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದ್ದರಿಂದ. ಹೀಗೆಂದೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಸೂಕ್ತಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೆ "ಅನನ್ಯೋಪಾಯತ್ವ ಶ್ರವಣಾತ್..." ಪ್ರಾಪ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಾಯತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಎಂದು ಅರ್ಥ. "ವಿವೃಣುತೇ ತನೂಂ ಸ್ವಾಂ" ಇತ್ಯನೇನ ಪ್ರಾಪಕತ್ವಂ ಚ ಗಮ್ಯತೇ-(ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವವೂ ಪ್ರಾಪಕತ್ವವೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು) ಹೀಗೆ ಮಾತಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವಾಕ್ಯವು.

ಇಲ್ಲಿ ಭಗವತಃ ನಿರಂಕುಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಕೃಪಾ ಪ್ರಯುಕ್ತಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ಚೇತಿ ವರಣದ್ವಯಮಸ್ತಿ। ತತ್ರ ಪ್ರಾಥಮಿಕಂ ವರಣಂ ಪ್ರಾಚಿತ್ಯಮೇವ ನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕಂ। ಕೃಪಾಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ವರಣಂ ತು ಪ್ರಾಯಶೋ ನಿಷ್ಪನ್ನ ಸತ್ವನಿಷ್ಠ ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷು ಸಾಧಾರಣಮ್ ಶಾಶ್ವತಂ ವರಣದ್ವಯಮಪಿ ಅಸ್ಯಾಂ

ಶ್ರುತೌ ಫಲಸಾಧನೀಭೂತ ಉಪಾಯಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿತಃ। ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಪರಾಧಿಕರಣೇ ನಿರಂಕುಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಪರತ್ವೇನ "ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ" ಇತಿ ಸೂತ್ರೇ ಸೇಯಂ ಶ್ರುತಿಃ ಉದಾಹೃತಾ। ಲಘುಸಿದ್ಧಾಂತೇ ವೇದನ ಧ್ಯಾನೋಪಾಸನಾದಿ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ ಭಕ್ತೇಃ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನತ್ವ ನಿರ್ಣಯೇ ಇಯಮೇವ ಶ್ರುತಿಃ ಪ್ರಮಾಣತಯಾ ಉದಾಹೃತಾ। ಉಭಯೋಃ ಪ್ರಯೋಜನಾಪಿ ಫಲಭೇದೋಽಸ್ತಿ। ಕೃಪಾಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಾಪೇಕ್ಷಯಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಂ ಪ್ರಬಲಂ ತಸ್ಯ ವೇದ ಪುರುಷಾಭಿಮತ ವಿಷಯತ್ವಾತ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಫಲವಿಶೇಷ ಭಗವದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಸ್ಯ ಕಸ್ಯಾಪಿ ಉಪಾಯತ್ವಂ ನಾಸ್ತ್ಯೇವ".

ಭಗವಂತನು ಚೇತನನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು (1) ನಿರಂಕುಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಮಾಡುವ ಸ್ವೀಕಾರ (2) ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಮಾಡುವ ಸ್ವೀಕಾರವೆಂದು ಎರಡು ರೀತಿಯದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ರೀತಿಯದಾದ ಸ್ವೀಕಾರ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳೆಲ್ಲರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಕೆಲವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭಗವಂತನಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಮಾಡುವ ಎರಡನೆಯ ರೀತಿಯದಾದ ಸ್ವೀಕಾರವೋ ಎಂದರೆ ಪರಮ ಸತ್ತ್ವನಿಷ್ಠರುಗಳಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಸ್ವೀಕಾರವೂ ಈ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಪರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ 'ಉಪಪತ್ತೇಶ್ಚ' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಂಕುಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದುಂಟಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವೀಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುವುದಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ (ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಜಿಜ್ಞಾಸಾಧಿಕರಣ) ಲಘು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಭಾಗದ ಎರಡನೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷೋಪಾಯವಾಗಿ ವೇದನ ಧ್ಯಾನ ಉಪಾಸನ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಹೇಳುವಂತಹ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಶ್ರುತಿ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಯೋಜನೆಗಳಿಗೂ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಫಲವುಂಟು. ಕೃಪೆಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಪ್ರಬಲವಾದದ್ದು. ಅದನ್ನು ವೇದಪುರುಷನು ಬಹಳವಾಗಿ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಮೊದಲ ಯೋಜನೆ ಫಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಉಪಾಯತ್ವವು ಮೂಲತಃ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಚರಮಶ್ಲೋಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯ ಅನುಸಂಧೇಯ.

"ಪ್ರಾಪ್ತಿಃ ಕಾಪ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತ ಇತ್ಯಾದ್ಯೈಕ್ಯೋಕ್ತೇ" ಫಲಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದರಿಂದ ನಿರುಕ್ತಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಾನ್ವಿತ ಫಲಸಾಧನೈಕ್ಯವು ಎನ್ನುವಂತೆ ಜೀವಾತ್ಮನ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿ ಉಪಾದಾನ. ನಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿರುಕ್ತ ಎಂದು ನಿರುಕ್ತ್ಯಾಧಾರತೇಯವಶ

ಉಪಾದಾನತಾವಚ್ಛೇದಕಗಳಿಗೆ ಭೇದವು ಉಂಟಾದ ಹಾಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ ಉಪಾಯ. ಭೋಗ್ಯತಾ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮ ಉಪೇಯ ಎಂದು ಉಪಾಯತಾವಚ್ಛೇದಕ ಉಪೇಯತಾವಚ್ಛೇದಕಗಳಿಗೆ ಭೇದವುಂಟು ಅಷ್ಟೇ. ಇದನ್ನೇ ದಯಯೇ ಉಪಾಯವು ಪೂರ್ಣಾನಂದವೇ ಉಪೇಯವು ಎಂದು ಪ್ರಾಚೀನರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವದುಪಾಯತ್ವ, ಉಪೇಯತ್ವಗಳು ಪರಾಧಿಕರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ಫಲಾಧಿಕರಣ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸೋಣ. ಕರ್ಮಕಾಂಡೋಕ್ತ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಆರಾಧ್ಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ದೇವತಾ ಕಾಂಡೋಕ್ತ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅಂತರ್ಭೂತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹತ್ತು ಪಾದಗಳಿಂದ ಕಾರಣತ್ವ, ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವ, ಪ್ರಾಪಕತ್ವ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಇನ್ನು ಈ ಪಾದದ ಕೊನೆಯ ಅಧಿಕರಣದಿಂದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಐಹಿಕಾ ಮುಷ್ಮಿಕ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷರೂಪ ಸಕಲಪ್ರದನೆಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪರಮೋದಾರನು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು 'ಬ್ರಹ್ಮ ಹೇಯ ರಹಿತ' ಎಂದರು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೇಯ ನಿವರ್ತಕನೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಫಲತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಫಲದಾಯಕತ್ವ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದಾಗಿದೆ.

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ಮಿಥ್ಯಾನಿವರ್ತಕವಾದ್ದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಬ್ರಹ್ಮಾಧೀನವಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಮಾಯಾವಾದಿ ಮತವನ್ನು, ಪರಮಾತ್ಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದದೆ ಕೇವಲ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಎನ್ನುವ ತಾರ್ಕಿಕ ಮತವನ್ನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ: ವ್ಯಾಸಪಕ್ಷಾವಲಂಬಿಯಾದ ತತ್‌ಶಿಷ್ಯರಾದ ಜೈಮಿನಿ ಮತ ಖಂಡನ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಜೈಮಿನಿ ಮತಾನುಯಾಯಿ ಖಂಡನವಾಗುವುದು. ಈ ನ್ಯಾಯವು ಅನಂತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ [3-4-1] ಬರುತ್ತೆ. ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸೆಯ ಅಪೂರ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವು ದ್ವಾರ ಎನ್ನಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದು ದೇವತಾನುಗ್ರಹವು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮವೇ ಕಾಲಾಂತರ ಭಾವೀ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೆ ಎಂದು ಒಂದು ಪಕ್ಷ.

ಅದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಕರ್ಮವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಶಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುವುದರಿಂದ ಕಾಲಾಂತರ ಭಾವಿ ಫಲಪ್ರದ ಆಗಲಾರದೆನ್ನುವಂತೆ ಕರ್ಮಾತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಅಪೂರ್ವ ಎನ್ನುವುದೊಂದು ಫಲಪ್ರದವೆಂದು ಒಂದು ಪಕ್ಷ. ಶ್ರುತಹಾನ ಅಶ್ರುತ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಸಂಗವು. (ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಹೇಳದಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು) ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅದೂ ಸಹ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. "ಸ ಏನಂ ಪ್ರೀತಃ ಪ್ರೀಣಾತಿ) (ಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾದ ದೇವತೆಯೇ ಇವನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ)

ಎಂದು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲವೇ ಫಲಪ್ರದತ್ವ ಹೇಳಿದುತ್ತೆ. ಕರ್ಮರೂಪ ಆರಾಧನದಿಂದ ಪ್ರೀತನಾದ ದೇವತಾ ವಿಶೇಷವೇ ಫಲಪ್ರದ ಎಂದು ಒಂದು ಪಕ್ಷ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಇದೇ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ

ಅಹಂ ಹಿ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾನಾಂ ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಭುರೇವ ಚ

ಎಲ್ಲಾ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವವನೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವವನೂ ನಾನಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತು.

ಔದಾರ್ಯವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು(ಆಕಾಶ ತಾವರೆಯಂತೆ, ಆಮೆಯ ಕೂದಲಿನಂತೆ, ಮನುಷ್ಯನ ಕೊಂಬಿನಂತೆ- [ಇಲ್ಲವಿರುವುದು) ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಫಲಪ್ರದತ್ವರೂಪ ಔದಾರ್ಯವೇ ಎನ್ನುವಂತೆ ಭೋಕ್ತಾ ಆರಾಧ್ಯನು ಪ್ರಭು-ಫಲಪ್ರದನು ಎನ್ನುವಂತೆ ಇಂದ್ರಾದ್ಯಾರಾಧನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಫಲಪ್ರದನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಾರಾಧನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಫಲಪ್ರದರೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಶೇಷಾರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕ್ರಿಯಾ ತಚ್ಛಕ್ತಿರ್ವಾ ತದುಪ ತದಪೂರ್ವಂ ಪಿತೃಸುರ
ಪ್ರಸಾದೋ ವಾ ತೇಷಾಂ ಫಲದ ಇತಿ ರಂಗೇಶ ಜಗೃಹುಃ ॥
ತ್ವದೀಕ್ಷಾನ್ಯಾಸಕ್ತೈಃ ಫಲಮಪಿ ಭವತ್ಪ್ರೀತಿಜನಿತಿ
ತ್ರಯೀವೃದ್ಧಾಃ ತತ್ರ ವಿಧಿರಪಿ ಭವತ್ತೇ ಶಾಸನಮಿತಿ ॥
(ಶ್ರೀ ॥ ರ ॥ಸ್ತವ 2-20)

ಶ್ರೀರಂಗರಾಜನೇ ಯಾಗ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮವೋ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಕರ್ಮದ ಶಕ್ತಿಯೋ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವವೋ ಅಥವಾ ಪಿತೃಗಳ ದೇವತೆಗಳ ಕೃಪೆಯೋ ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವವನಿಗೆ ಫಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೆ ಎಂದು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವೈದಿಕೋತ್ತಮರಾದರೋ ಯಾಗ ಮೊದಲಾದ ಇಷ್ಟಗಳೂ ಕೊಳ-ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ತಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿಮಗೆ ಆರಾಧನೆ ಎಂದೂ ಇವುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವೂ ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಗಳು ಸ್ವಾಮಿಯವರ ಆಜ್ಞೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪರಾಶರಭಟ್ಟರು ಶ್ರೀರಂಗರಾಜ ಸ್ತವದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ಅನುಸಂಧಿಸಬೇಕು.

'ವ್ಯಕ್ತಮೇಷ ಮಹಾಯೋಗೀ ಪರಮಾತ್ಮಾ' (ರಾ.ಯು. 114.5) ಮಹಾಯೋಗಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಮಾತ್ಮ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ರಾವಣನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಮಂಡೋದರಿಯು ಶ್ರೀ ರಾಮನ ಸಕಲ ಫಲಪ್ರದತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಏಷ ಹ್ಯೇವ ಮುಕ್ತಿಮಯಾನಾಯ (2-2-1) ಏಷ ಹ್ಯೇವಾನಂದಯಾತಿ (2-8-1) ಎಂದು ತಂತ್ರಭಟ್ಟರು ಹಾಗೆ ಪರಾಂಕುಶರೂ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಬ್ರಹ್ಮಕಾಂಡದ ಹತ್ತು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣ, ನಿಖಿಲ ಜಗದೇಕ ಕಾರಣ, ವ್ಯಾಪ್ಯ ವ್ಯಾಪಕ ಅಖಿಲಪ್ರದವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ನಿರುಪಾಧಿಕಾಯೋಪಾಸ್ಯಾತ್ಮಕವಾದ ಪರತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಾಧ್ಯ ನಿರೂಪಣೆ

ಇನ್ನು ಆರು ಪಾದಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಸಾಧನವಾದ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆ ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದ

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯ ಪಾದ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಪಾದ. ಅನೇಕ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಶ್ವಾನರಾದಿ ವಿದ್ಯೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವೇ ಅಥವಾ ಭೇದವೇ ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಶಾಖಾಗತಗಳಾದ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವಾದರೆ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ. ಭೇದವಾದರೆ ವಿಕಲ್ಪ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶಾಖಾಂತರಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಉಪಸಂಹಾರವೆನ್ನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಯೋಗವಿಕಲ್ಪವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾಭೇದಾ ಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅಭೇದವೇ ಪ್ರಾಪ್ತಾರ್ಥವು. ಭೇದವು ಅಪವಾದವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಅದರಿಂದಲೇ ಈ ಪಾದವು ಗುಣೋಪ ಸಂಹಾರವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಶಾಖಾಂತರಗಳಾದ ವೈಶ್ವಾನರ ವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಭೇದವು ತೈತ್ತಿರೀಯ, ಛಾಂದೋಗ್ಯಗತಂಗಳಾದ ಪುರುಷ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಭಿನ್ನವಾದರೆ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಭಿನ್ನವಾಗುವುದು. ತಿಳುವಳಿಕೆ ಅಭಿನ್ನವಾದರೆ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಅಭಿನ್ನವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ವೇದ್ಯಾನುರೂಪವಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯು ನಿಯಮ ಎಂದಾಯಿತು. ವೇದ್ಯ ಭೇದವೂ ಸಹ ಗುಣಭೇದದಿಂದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವರೂಪ ಭೇದದಿಂದಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಲೇ ಈ ಪಾದವು ಗುಣೋಪ ಸಂಹಾರವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತ.

ಈ ಪಾದವು ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅವಿಶೇಷ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳುವವರಿಗೆ ಗುಣೋಪಸಂಹಾರವಾದವು ಅಸಂಗತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಿರುದ್ಧವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗುಣಗಳು ಅತಾತ್ವಿಕಗಳು ಅತಾತ್ವಿಕ ಗುಣ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಈ ಪಾದವು ಸಂಗತವೋ ಎಂದರೆ ಅದರಿಂದಲೂ ಅಸಂಗತ. ತತ್ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅತಾತ್ವಿಕಗುಣ ಪ್ರತಿಪಾದನ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಉಪಾಯವಾದ್ದರಿಂದ ಸಂಗತವೆಂದರೆ, ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿ ಯಾವುದು? ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎನ್ನಬಾರದು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಲು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇಲ್ಲ. ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನೆಯಾದ ದಹರ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ವರೂಪ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ ನಿರಂಕುಶ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನಲ್ಲವೇ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿತು. ಪರ ಜ್ಯೋತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಹಿರಿದಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿನಿರೂಪಣೆ ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಸಗುಣೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ, ನಿರ್ಗುಣ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ...ಇದೇ ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಎನ್ನಲೂಬಾರದು. "ಆನಂದಾದಯಃ ಪ್ರಧಾನಸ್ಯ" [ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂ.3.3.11] ಎಂದು ಪರವಿದ್ಯಾ ಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸಗುಣವೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಿದ್ಯೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ. "ವೇದಾಹಮೇತಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾಂತಂ-ತಮೇವಂ ವಿದ್ವಾನ್ ಅಮೃತ ಇಹ ಭವತಿ" ಎಂದು ಸಗುಣ ವಿದ್ಯೆಯು ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅವ್ಯವಹಿತೋಪಾಯ ವಾಗಿದೆ, ಎಂದಲ್ಲವೆ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿತು. ಮತ್ತು ಸಗುಣ-ನಿರ್ಗುಣ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಇರುವುದರಿಂದ ಜನ್ಯ-ಜನಕ ಭಾವವೂ ಅಯುಕ್ತವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮ ಮುಕ್ತಿ ನಿರೂಪಣಾ ಅಸಂಗತವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಪಾದವೇ ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಸಂಗತ.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ 26 ಅಧಿಕರಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಅಧಿಕರಣಗಳು ವಿದ್ಯಾಭೇದಾಭೇದ ವಿಚಾರಗಳು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಅಧಿಕರಣಗಳು ಪರವಿದ್ಯೆಗೆ ಅನುಬಂಧಿಗಳಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಅಧಿಕರಣಗಳು ಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನಾಪರಗಳು. ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧಿಕರಣವಾದ ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿಕರಣ ಸಕಲ ಪರ ವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ದೇವತಾ ವಿಶೇಷವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಪಾದದ ಪ್ರಮೇಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪರವಿದ್ಯಾ ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕ ಧರ್ಮಗಳು ಉಪಾಸನೆಗಳೆಂದೂ ಆನಂದಾದ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಾದ ನಾರಾಯಣತತ್ವ ಸಕಲಪರ ವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯ ಎಂದೂ ಲಿಂಗ ಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು

ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆನಂದಾದ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯತ್ವಾದಿಗಳಾದ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರು, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿತ್ವವಾದ ಪ್ರಧಾನ ನಿರೂಪಕವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ-ಅತಿರಹಸ್ಯವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅತಿಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಇರಬಹುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ: ಪುರುಷಸೂಕ್ತ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ತಂತ್ರಾದಿ ವಚನದಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಬರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣಾಂತರಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ.

ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಕಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಸತ್ಯತ್ವ, ಜ್ಞಾನತ್ವ, ಅನಂತತ್ವ, ಆನಂದತ್ವ, ಅಮಲತ್ವ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿತ್ವಗಳು. ಸತ್ಯತ್ವ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿಕಾರತ್ವ ಜ್ಞಾನತ್ವ ಎಂಬುದು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪತ್ವವೂ, ಜ್ಞಾನಗುಣಕತ್ವವು. ಅನಂತತ್ವವೆಂದರೆ ದೇಶ ಕಾಲ ವಸ್ತು ಪರಿಚ್ಛೇದರಾಹಿತ್ಯ. ಘಟ-ಪಟಾದಿಗಳಿಗೆ ಮೂರು ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳು ಇವೆ. ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲ ನಿತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ. ಆದರೂ ಸಹ ದೇಶ ವಸ್ತು ಪರಿಚ್ಛೇದವುಂಟು. ಕಾಲ ವಿಭುವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ನಿತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ದೇಶಕಾಲ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಲ್ಲ, ಆದರೂ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಸ್ತುಪರಿಚ್ಛೇದವುಂಟು. ಕಾಲ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ವಿಭುವಾದ್ದರಿಂದ ದೇಶ ಪರಿಚ್ಛೇದ ರಹಿತನು. ನಿತ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಲ ಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತನು, ಸರ್ವವಸ್ತು ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ್ದರಿಂದ ವಸ್ತುಪರಿಚ್ಛೇದರಹಿತನು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮತತ್ತ್ವವು ಅನಂತವೆಂದಾಯಿತು. "ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ' ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯ ಕಾರಣವಾಕ್ಯವೆಂದೂ, "ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಂ" ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯ ಶೋಧಕವಾಕ್ಯವೆಂದೂ ಟೀಕೆಯವರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣತ್ವ ಶಂಕಿತ ದೋಷ ಪರಿಹಾರ. ಸತ್ಯತ್ವಾದಿಗಳು ಎನ್ನುವುದೇ ಭಾಷ್ಯಸಾರ. ಲೋಕಸಿದ್ಧಗಳಾದ ಕಾರಣವಸ್ತುಗಳ ದೋಷಗಳು ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ಚೇತನಾ ಚೇತನ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಅಚೇತನಿಗಿರುವ ಸ್ವರೂಪವಿಕಾರವೂ, ಸಂಸಾರಿ ಚೇತನನಿಗಿರುವ ಸ್ವಭಾವ ವಿಕಾರವೂ ಮುಕ್ತರಿಗುಂಟಾದ ಕಾದಾಚಿತ್ಕಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚವೂ ನಿತ್ಯರಿಗುಂಟಾದ ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾದಿಗಳೂ ಪರವಸ್ತುವಿಗಿಲ್ಲ. "ಜ್ಞಾನತ್ವಂ ಜ್ಞಾತೃಭಾವಾತ್ ಸ್ವರೂಪಾಮಲತಯಾ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶತ್ವತಶ್ಚ" ಎಂದು ಜ್ಞಾನ ಶಬ್ದ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪತ್ವ ಆನಂದಗುಣಕತ್ವ ಪರವೆಂದು.

ಹಾನ್ಯಧಿಕರಣದಿಂದ ಮೂರು ಅಧಿಕರಣಗಳು ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಂಗವಾದ ಚಿಂತನ ವಿಶೇಷವಿಚಾರ ಪರಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಹಾನ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಹಾನಿಚಿಂತನವೂ, ಉಪಾಯನ ಚಿಂತನೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಹಾನಿ ಎಂಬುವುದು ಕರ್ಮವಿಶ್ಲೇಷಣ. ಉಪಾಯನವೆಂಬುದು ಅನ್ಯತ್ರ ಪ್ರವೇಶ. (ಕರ್ಮಾದಿಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದು). ಸಾಂಪರಾಯಣಾದ ಚಿಂತನ ಅಂಗವಾದರೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾದ್ದರಿಂದ

ವಿದ್ಯಾನುಕೂಲವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡಲಾಗುತ್ತೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕ್ರಿಯಾ ಸ್ವರೂಪಗಳಾದ ಅಂಗಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವಾದ ಅಂಗಪಾದದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಪೂರ್ವಗಳಾದ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಹಾನವೂ ಉಪಾಯನವೂ ಹೊಂದುತ್ತದೇ? ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕರ್ಮ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಫಲಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಲ್ಲದೇ? ಎಂದರೆ ಆಗಬಲ್ಲದು. ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠ ವಿಷಯಕವಾದ ಸೌಹಾರ್ದಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠ ಪ್ರತಿಕೂಲನಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠೆ ವಿಷಯ ಅಸೌಹಾರ್ದಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿದ್ವತ್ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ ಫಲತುಲ್ಯ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದಾಯಿತು.

ಸಾಂಪರಾಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ನಂತರ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಎನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ತದಧಿಗಮಾಧಿಕರಣದ [4.1.13]ಲ್ಲಿ ದೇಹವಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಕ್ಷಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೆ. ಇವೆರಡು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ಹೊಂದುತ್ತೆ. ಉಪಾಸನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ " ಕ್ಷಪಯಿಷ್ಯಾಮಿ" ಎನ್ನುವ ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದೂ ದೇಹವಿಯೋಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ 'ಕ್ಷಾಂತವಾನ್' (ಸಹಿಸಿದೇನು) ಎನ್ನುವ ಭಗವತ್ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವಿವರಣ. ಸಾಂಪರಾಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಯೋಗಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶ್ಲೇಷ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಿಂದ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವಾದ ಮಾಡಿ ಅನಂತರದ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವರು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರ.

'ಗತೇರರ್ಥವತ್ತ್ವಮ್' 'ಉಪಪನ್ನ' ಎನ್ನುವ ಈ ಎರಡೂ ಸೂತ್ರಗಳೂ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆನ್ನುವುದು ಶಾಂಕರಭಾಷ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯ. ಕೆಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ ಉಂಟು. ಕೆಲ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಭಾಗವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಗುಣೋಪಾಸನೆಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯೂ, ನಿರ್ಗುಣ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಫಲಕ್ಕೆ ದೇಶಾಂತರಗಮನ ವಿರುದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣೋಪಾಸನೆಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಉಪಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. (ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ) ಇದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಲೋಕವತ್' ಎಂದು ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗಾಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟಾದರೂ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗಾಪೇಕ್ಷೆ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ. ಅವುಗಳಂತೆ ಸಗುಣಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದರೂ, ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ-ಎಂದು ಶಂಕರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಇದು ಅಸಂಗತ (ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ). ಗಮನಾಭ್ಯುಪಪತ್ತೇಃ ಎನ್ನುವ ಉತ್ತರವಾಗಿರುವುದು ಮೊದಲೇ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದರೆ ಸೂತ್ರಾರ್ಥದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿತ ನಿರ್ಣಯವೇ ಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅನಾವೃತ್ತದಿಂದಾರ-ಪ್ಪಾ-ಪಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರಸ್ಥ ದೇಹ ವಿಯೋಗಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಶವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಉಳಿದವು ಅನಂತರ ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಹ ವಿಯೋಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಕರ್ಮಕ್ಷಯ ವಾದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರ ಕಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಶರೀರರಹಿತನಾದ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಗಮನ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು 'ಗತೇರರ್ಥವತ್ತ್ವಮ್' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಅನುವದಿಸುವುದು 'ಉಪಪನ್ನಃ' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು. ಅಂದರೆ ದೇಹದ ಆತ್ಯಂತಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಕರ್ಮಕ್ಷಯ ವಾಗುವುದು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವೇನೋ. ಸರ್ವಕರ್ಮನಾಶವೇರ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ ಗಮನಾನುಗುಣ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಹೀಗೆಯೇ ವಿದ್ಯಾಮಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರಸ್ಥಿತಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತವಿರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ-ಪೈರು ಆವಶ್ಯಕ ಹೊಂದಲು ತಟಾಕವು ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಕೃಷಿಯು ಮುಗಿದನಂತರ ಸ್ನಾನ-ಪಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅದೇ ತಟಾಕವು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮಕ್ಷಯವಾದನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಸ್ಥಿತಿಯು ವಿದ್ಯಾಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅಕ್ಷರಧ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಮಲತ್ವವು ಸರ್ವ ಪರ ವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯ ಗುಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಮಲತ್ವವು ನಿತ್ಯಸೂರಿ ವ್ಯಾವರ್ತಕವೆನ್ನುವಂತೆ.

ಲಿಂಗಭೂಯಸ್ತ್ವಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪರ ವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯವು ನಾರಾಯಣ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ, ಶಿವ, ಶಂಭು, ಪರಬ್ರಹ್ಮ, ಪರಜ್ಯೋತಿ, ಪರತತ್ತ್ವ, ಪರಮಾತ್ಮ ಪದಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ತತ್ತ್ವವು ನಾರಾಯಣನಾದ ದೇವತಾ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ

> ಆತ್ಮೈಕ್ಯಂ ದೇವತೈಕ್ಯಂ ತ್ರಿಕಸಮಧಿಗತಾ ತುಲ್ಯತಾ ಐಕ್ಯಂ ತ್ರಯಾಣಾಂ
> ಅನ್ಯತ್ರೈಶ್ವರ್ಯಮಿತ್ಯಾದ್ಯನಿಪುಣ ಫಣಿತೀರುಪ್ಸಿಯಂತೇ ನ ಸಂತಃ ।।
> ತ್ರಯ್ಯಂತಪ್ರೇಕ್ಷಕಾಂಶೈಃ ಶಿವಮುಖಗಣಸಾಮಾನ್ಯಸಂಮಾನ್ಯಭಿಜ್ಞಃ
> ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣೋಽಸೌ ಪತಿರಖಿಲತನುರ್ಮುಕ್ತಿದೋ ಮುಕ್ತಭೋಗ್ಯಃ ।।

ಎನ್ನುವ ವೇದಾಂತ ದೇಶಿಕರ ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಿಯು.

"ತ್ರಯೋದೇವಾಃ ತುಲ್ಯಾಃ ತ್ರಿತಯಂ ಇದಂ ಅದ್ವೈತಮ್ ಅಧಿಕಮ್
ತ್ರಿಕಾತ್ ಅಸ್ಮಾತ್ ತತ್ವಮ್ ಪರಮಿತಿ ವಿತರ್ಕಾ ವಿಕಟಯಃ।
ವಿಭೋರ್ನಾಭೀಪದ್ಮ। ವಿಧಿ ಶಿವ ನಿದಾನಮ್ ಭಗವತಃ
ತದನ್ಯತ್ ಭ್ರೂಭಂಗೀಪರ ವದತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಯತಿ ನಃ॥"
ಎನ್ನುವ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತಿಯೂ,

"ಮುದಲಾಮ್ ತಿರುವುರುವಮ್ ಮೂನ್ರೆನ್ಬರ್ ಒನ್ರೇ
ಮುದಲಾಹುಮ್ ಮೂವರ್ಕ್ಕುಮ್ಮೆನ್ಬರ್
ಮುದಲ್ವಾ ನಿಗರಿಲಗು ಕಾರುರುವಾ ನಿನ್ನಗತ್ತದನ್ರೇ
ಪುಗರಿಲಗು ತಾಮರೈಯಿನ್ ಪೂ॥"

ಎನ್ನುವ ಆಳ್ವಾರ್ರ ದಿವ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯೂ ಅನುಸಂಧೇಯ. ಶಬ್ದಾಭೇದಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸದ್ವಿದ್ಯಾ ದಹರವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಗೂ ಭೇದವು ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವಾದಿನಿರಸನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿಕಲ್ಪಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಕಲಪರ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷರೂಪ ಏಕ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವುದೆಂದು ಅದು-ದಂಡ-ಚಕ್ರಾದಿನ್ಯಾಯದಿಂದ (ದಂಡ, ಚಕ್ರ, ನೀರು ಮೊದಲಾದವು ಸೇರಿಯೇ ಘಟೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ) ಸಕಲ ಪರವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಸೇರಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಹೇತುವೇ? ತೃಣಾರಣಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದ(ಬೆಂಕಿಗೆ ಹುಲ್ಲು, ಅರಣಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯು ಮುಂತಾದುವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಕಾರಣ ಎನ್ನುವಂತೆ) ಸಕಲ ಪರವಿದ್ಯೆಗಳೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಹೇತುವೇ? ಎಂದು ಸಂಶಯ ಏರ್ಪಡಲು, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಸೇರಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಹೇತು ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉಪಾಯವು ಅನೇಕ ವಿಧವೆಂದು ಅವುಗಳಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸುವ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಅದ್ವೈತ ಜ್ಞಾನದಿಂದ 'ಮೋಕ್ಷ'ವೆಂದು ವಾದಿಸುವವರ ಜಗನ್ಮಿಥ್ಯಾತ್ವವನ್ನು ಏಕ ಸತ್ಯತ್ವವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವರೆಂದಾಯಿತು.

ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದ ಸಮಾಪ್ತ

ಅಂಗಪಾದ

ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವು ಅಂಗಪಾದ. ಗುಣೋಪಸಂಹಾರ ಪಾದದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ವಿದ್ಯಾಂಗವಾದ ಕರ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮ, ಶಮ, ದಮಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಬಾಲ್ಯ, ಮೌನ ಎಂದು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಪೂರ್ವಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವರ್ಗ ಸಾಧನವಾದ ಕ್ರಮವು ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುವುದು ವಿನಿಯೋಗ ಭೇದ ನ್ಯಾಯದಿಂದಲೇ ಆಗುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸಾಧನವಲ್ಲದ ಧ್ಯಾನಾರ್ಚನ ಪ್ರಣಾಮಾದಿಗಳು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧಗಳು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾವಿಶೇಷಗಳು ನಾಲ್ಕು ಇವೆ.

1) ಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ ಉಪಾಯವಲ್ಲ, ಅದು ಉಪಾಸನಾತ್ಮಕವೆಂದು.
2) ಅದು ಭಕ್ತಿರೂಪವೆಂದು.
3) ಅದು ನಾರಾಯಣ ವಿಷಯವಾದದ್ದು.
4) ಅದೂ ಸಹ ಕರ್ಮಾಂಗವೆಂದೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಪುರುಷಾರ್ಥಲಾಭವು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಎನ್ನುವುದು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಉಪನಿಷತ್ ತತ್ವಗಳು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. "ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್" ಎನ್ನುವ ಮೊದಲ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ' ವೇದಾಹಮ್" ಎನ್ನುವ ಎರಡನೆ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೆ. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ಯೋಗವು ಉಪಾಯಾಂತರ ನಿಷೇಧವು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಯಥಾ ನದ್ಯಃ ಎನ್ನುವ ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ "ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯಲಾಭ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿ" ಎನ್ನುವ ಎರಡರ್ಥಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೆ.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ 15ಅಧಿಕರಣಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಸೂತ್ರದಿಂದ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯಲಾಭ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅನಂತರ ಆರು ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅನಂತರ ಅನೇಕ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈಮಿನಿ ಮಹರ್ಷಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಸರು ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಎಂದೂ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಂಗೀಕಾರವನ್ನು

ಮಾಡಿರುವವರು ಜೈಮಿನಿ. ಈ ವಿಷಯ 'ಸಾಕ್ಷಾದಪ್ಯವಿರೋಧಂ ಜೈಮಿನಿಃ' ಪರಂ ಜೈಮಿನಿರ್ ಮುಖ್ಯತ್ವಾತ್' ಇತ್ಯಾದಿ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಅವರು ವ್ಯಾಸಮತ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯಾಗುವರೋ ಎಂದರೆ-ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ನಿರ್ವಾಹ ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯಾದಲ್ಲಿ 'ಅಧ್ಯಯನ ಮಾತ್ರವತಃ' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ, ಅಧಿಕೋಪದೇಶದಂತೆ ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ ಸುಸಂಗತವಾಗುವುದು. ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಕರ್ಮ ಅಂಗ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 'ಅಶ್ವವತ್' ಎಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಅಶ್ವೇನ ಗಚ್ಛತಿ' ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವಿಚ್ಛಾಸಾಧನವಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ 'ಯಜ್ಞೇನ ವಿವಿದಿಷಂತಿ' ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳು-ವೇದನ ಸಾಧನವಲ್ಲದೆ ವೇದನೇಚ್ಛೆ ಸಾಧನವಲ್ಲ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ.

ವೇದನ ಸಾಧನವೇ ಆನಂತರವೂ ಜ್ಞಾನೇಚ್ಛೆಗೆ ಕರ್ಮ ಕಾರಣ ಎನ್ನಲೂಬಾರದು. ಕರ್ಮವು ಇಚ್ಛೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿಷಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನಲೂಬಾರದು. ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ಮ ಎನ್ನುವುದು ಅನ್ಯಮತಸ್ಥರಿಗೆ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗದೆ. ಇಚ್ಛಾಸಾಧನ ಕರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವ ಸ್ವವಚನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗಮನಸಾಧನಭೂತವಾದ ಕುದುರೆ ಸಾಮಾಗ್ರಿ (ಅಂದರೆ ಮುಖಪಟ್ಟಿ, ಲಗಾಮು) ಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಫಲೋತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾಪೇಕ್ಷೆ ಉಂಟು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷಾ ಎಂದು ಸೂತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಾಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಹೇಳುವ ಅನ್ಯಮತಸ್ಥರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಅಸಂಗತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲೇ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ವ್ಯಾಸರು ಸಹಕಾರ್ಯಂತರ ವಿಧ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಬಾಲ್ಯ, ಮೌನಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾಂಗಗಳಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು. ಪಾಂಡಿತ್ಯಾದಿತ್ರಯ ವಿದ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ವಿಧೇಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹಿರಿಯರು. ಬಾಲ್ಯಮಾತ್ರ ವಿಧೇಯ ಎನ್ನುವುದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆದರೆ ಮೂರೂ ವಿಧೇಯ ಎನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಶ್ರವಣ ಮನನ ಲಬ್ಧಜ್ಞಾನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜ್ಞಾನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ. ವೇದಾಂತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಮೆಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಬಾಲ್ಯ. ಹೀಗಿರುವುದು ಜಗತ್ತಿನವರು ಮಾಡುವ ಸನ್ಮಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಪರಮ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಸನ್ಮಾನವೂ ತ್ಯಾಜ್ಯ.

ಅಸಮ್ಮಾನಾತ್ ತಪೋ ವೃದ್ಧಿಃ ಸಮ್ಮಾನಾತ್ ತಪಸಃ ಕ್ಷಯಃ ।
ಅರ್ಚಿತಃ ಪೂಜಿತಃ ವಿಪ್ರಃ ದುಗ್ಧಾ ಗೌರಿವ ಗಚ್ಛತಿ ॥

ಪ್ರಪಂಚದ ತೆಗಳಿಕೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ ಅವರ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಶಂಸಿತನೂ ಪೂಜಿತನೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕರೆಯಿಸಿದ ಹಸುವಿನ ಹಾಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದಲ್ಲವೆ ಸ್ಮೃತಿವಚನ.

ಮೌನವೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯ ಚಿಂತನೆ. ಹೀಗೆ ವಿದ್ಯಾಂಗಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರು ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮಾಧಿಕರಣದಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಭಾವರೂಪ ಸಾಮಗ್ರ್ಯಪೂರ್ಣತ್ವದಿಂದ ಭಾಗವತಾಪಚಾರವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಇದೆ ಎಂಬಂತೆ.

ಅಸ್ತಿ ಮತ್ಸ್ಯಸ್ತಿಮಿರ್ನಾಮ ಶತಯೋಜನಮಾಯತಃ ।
ತಿಮಿಂಗಿಲಗಿಲೋಽಪ್ಯಸ್ತಿ ತದ್ಗಿಲೋಽಪ್ಯಸ್ತಿ ಸಾಗರೇ ॥

ಮತ್ಸ್ಯದ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಭಾಗವತಾಪಚಾರವಾದ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ.

ನಾಮರೂಪಂಗಳ್ಕುಡೆಯರಾಯ್ ಭಾಗವತ ವಿರೋಧಮ್ ಪಣ್ಣಿನೋರು ಮುಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ ಪೋಲೇ ಮುಡಿಕ್ಕ ವೇಣ್ಡಿವರಾಲ್ ಶಾಂಡಿಲ್ಯೆಯುಮ್ ಪಾಪ್ಪೇಮ್ ಒತ್ತಿಕ್ಕೊಡುಕ್ಕುಮ್, ಕಾತ್ತಿರಿತ್ತಾರೇ ಪರಂದುಪೋಮ್ ಈಶ್ವರನುಮುದಿತ್ತು ಪಣ್ಣಿನ ಅನ್ಯರ್ಪೊಳಿಲ್‌ಗಳಲ್ಲಾಮ್ ಭಾಗವತಾಪಚಾರಮ್ ತೋರಾಮ್ಮೈ ಎಂದು ಜೀಯರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

'ಅಪಚಾರತ್ತಿಲ್ ಭಾಗವತಾಪಚಾರಂತಾನ್ ಅನೇಕ ವಿಧಂಪ್ಪಟ್ಟಿರು
ಮಾತ್ಸಂಗಳ್ಕ್ಕುಡೊಳಿಂದಾಲುಮ್ ಪೇತ್ತುಕ್ಕು ಅವರರಿಕ್ಕುಮುಕ್ಕಲ್
ಸಂಬಂಧಮೋ ಅನ್ನು ನಿರಾತ್ಮೆಯಿಲೆ ಅಪ್ಪೊರುಳಾನಾಲುಮ್
ಇಳಿಪ್ಪೊಕ್ಕು ಅವರರ್ಕಳ ಪಕ್ಕಲ್ ಉಪಚಾರಮೇ ಅಮ್ಮೈಯುಮ್'
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರೀವಚನ ಭೂಷಣದ ಸೂತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯ.

ಯಾದವರು- ಕರ್ಮ-ಜ್ಞಾನ ಸಮುಚ್ಚಯವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ನಿರೀಶ್ವರ ಮೀಮಾಂಸಕರು ಕರ್ಮಪ್ರಧಾನ್ಯವಾದಿಗಳು. ಸಾಂಖ್ಯರು-ಜೀವನು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನಾದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯ ಅಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರೋ ಈ ನಾಲ್ಕು ಮತಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಕರ್ಮಾಂಗಕವಾದ ಉಪಾಸನವೇ ಮೋಕ್ಷಹೇತು ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಫಲಾಧ್ಯಾಯ

ಶಾರೀರಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಫಲಾಧ್ಯಾಯ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಫಲವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಂದ ಇದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೃತೀಯ ಪದವಾದ 'ನಾರಾಯಣಾಯ' ಎನ್ನುವ ಪದದ ಅರ್ಥವು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮನಿವೃತ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಫಲವನ್ನು ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ಥೂಲದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಫಲವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿ ಎನ್ನುವ ಫಲವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಫಲಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳಿಗೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಆವೃತ್ತಿಪಾದ, ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಪಾದ, ಗತಿಪಾದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪಾದ ಎಂದು ವ್ಯವಹಾರ. ಫಲಾಧ್ಯಾಯದ ಮೊದಲಪಾದದಲ್ಲಿ 11 ಅಧಿಕರಣಗಳಿವೆ. ಮೊದಲು ಆರು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಐದು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾಫಲ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಥಮ ವಿದ್ಯಾ ಸ್ವರೂಪ ವಿಚಾರವು ಸೂಕ್ತವೇ? ಎಂದರೆ-ಸಾಧನಭೂತ ವಿದ್ಯಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸದೆ, ಫಲಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವೇ? ಎಂದಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಉಪಾಸನವು ಕರ್ಮಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಸಾಧ್ಯಪರವಾದ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನಾವಿಚಾರ ಯುಕ್ತವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೇ ಫಲವಾದ್ದರಿಂದ ಫಲಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆಳ್ವಾರ್ ಅವರು " ಫಲ್ಲು ಪತ್ತತ್ತೇ" ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಗನಾ ಪರಿಷ್ವಂಗದ ಹಾಗೆ ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆವೃತ್ತಿ ಅಸಕೃತ್ ಉಪದೇಶಾತ್(4-1-1) ಎಂದು ಸೂತ್ರಕಾರರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಅಸಕೃತ್ ಆವೃತ್ತವು [ಪುನಃ ಪುನಃ ಚಿಂತನ] ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಸೂತ್ರಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಅನಂತರ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಶೇಷಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆಯೋ ಆ ಎಲ್ಲ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಶೇಷ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿದಾಪ್ನೋತಿ ಪರಮ್' ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿ ವೇದನ ಸ್ಮೃತಿರೂಪ ಎಂದೂ " ಆತ್ಮಾನಮೇವ

"ಲೋಕಮುಪಾಸಿತ" ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿಯು ತೈಲಧಾರೆಯಂತೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಸ್ಮೃತಿರೂಪವು ಎಂದು, ನಿದಿಧ್ಯಾಸಿತವ್ಯ ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿ. ಅದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ರೂಪವು ಎಂದೂ ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿ, ಪ್ರೀತಿ-ರೂಪಾಪನ್ನ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತ್ಯಾತ್ವನನ್ಯಯಾ ಶಕ್ಯ ಎನ್ನುವ ಸ್ಮೃತಿಯು ಈ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುವುದು ಪ್ರಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಪರಾಶರರೂ ಕೂಡ-

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಾನ್ಯಶೇಷಾಣಿ ತಪಃಕರ್ಮಾತ್ಮಕಾನಿ ವೈ।
ಯಾನಿ ತೇಷಾಮ್ ಅಶೇಷಾಣಾಂ ಕೃಷ್ಣಾನುಸ್ಮರಣಂ ಪರಂ॥

(ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕರ್ಮರೂಪ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಸ್ಮರಣೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ) ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ. ಎಂದು ಒಂದು ನಿರ್ವಾಹ. ಸಕಲ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಗೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತೆ ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ನಿರ್ವಾಹ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪಾರಾಶರ್ಯರಾದ ವ್ಯಾಸರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. "ಕೃಷ್ಣಾನುಸ್ಮರಣಮ್" ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ಮರಣಂ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಅನುಸ್ಮರಣಂ-ಅನು: ನಿಜೋಸಿ ಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಂ' ಎಂದು ವಿಷ್ಣುಚಿತ್ತರಾದ ಎಂಗಳ್ ಆಳ್ವಾರ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಅಧಿಕರಣ "ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನಾಧಿಕರಣಂ. ಈ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವು ನಾನೇ ಎಂದು ಉಪಾಸಿಸಬೇಕು ಎನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂದೇಹವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ- ಮೊದಲ ಮೂರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ-ಪರಭೇದವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು, ಜಿಜ್ಞಾಸ್ಯವಾಗಿ ಜಗತ್ಕಾರಣವಾಗಿ, ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಮಾಣಗಮ್ಯವಾಗಿ ಸಕಲ ಪರವಿದ್ಯೋಪಾಸ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನಿರೂಪಿತವು ತನ್ನ ಶರೀರ ಭೂತನಾದ, ಉಪಾಸಕನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ; ಉಪಾಸ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಅಂಧಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ-ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ, ಪಾಪಕ್ಕಿಂತಲೂ-ಪುಣ್ಯದಂತೆ, ಶರೀರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆತ್ಮನಂತೆ, ಪ್ರಭೆಗಿಂತಲೂ ರತ್ನದ ಹಾಗೆ, ಘಟತ್ವಾದಿ ಜಾತಿಗಿಂತಲೂ ಘಟಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನ ಎನ್ನುವುದು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆಯೇ ಎಂದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಪರಿಹಾರವಿದೆ.

ಅಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಮೃಷ್ಯೋಪಾಸನಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷವು ಫಲವಿಲ್ಲ. ಜೀವ-ಪರರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಎನ್ನಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜೀವ-ಪರ ಐಕ್ಯ ಜ್ಞಾನವು ಭ್ರಾಂತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಹೇತುವಾಗಲಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎರಡೂ ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನದಲ್ಲಿ-ಉಪಾಸಕನು ತನಗೆ ಆತ್ಮನಾಗಿ (ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ) ಉಪಾಸಿಸುವುದೇ ಆತ್ಮತ್ವೋಪಾಸನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಜೀವ-ಪರ ಸ್ವರೂಪ ಭೇದಕ್ಕೆ

ಅವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅಹಂಗ್ರಹ ಉಪಾಸನವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಹವಾಚಿಯಾದ ದೇಹಾದಿ ಶಬ್ದವು ದೇಹಾದಿವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವವಾಚಿಯಾದ ಅಹಂ ಶಬ್ದವು ತದಾತ್ಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಅಕ್ಷನ್ತ್ಯಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಅನುಸಂಧಾನದ ಪ್ರಯೋಜನ ಯಾವುದು-ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ತಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪರತಂತ್ರವೆನ್ನುವ ಜ್ಞಾನಲಾಭವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

"ಅಹಂಗ್ರಹೋಪಾಸನ ಜೀವ-ಪರ ಅದ್ವೈತ ಜ್ಞಾನ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು. ಅದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ ವಿರೋಧಿ, ದ್ವೈತಾನ್ಯ, ದ್ವೈತಾಭಾವ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಿಸಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ದ್ವೈತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದ್ವೈತ ವಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು. ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಭೇದವನ್ನೇ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಜೀವ-ಪರೈಕ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಸೂತ್ರ ಒಂದೂ ಸಹ ಇಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತಿಗಳೂ ಸಹ 'ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ' - "ಆತ್ಮೇತಿ ತು" 'ಅವಿಭಾಗೇನ' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರತ್ರಯವನ್ನೇ ಜೀವ-ಪರ ಅಭೇದ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸೂತ್ರತ್ರಯವೂ ಜೀವ ಪರ ಭೇದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಭೇದವಾದಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

"ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ" ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾದ 'ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಆತ್ಮೈಕತ್ವಮೇವ ದರ್ಶಯತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಇತಿ' ಎನ್ನುವ ಶಂಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು, 'ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಐಕ್ಯಂ ನ ಕ್ವಾಪಿ ಸೂತ್ರಕಾರಃ ಮುಖತಃ ವದತಿ, ಕಿಂತು ಸರ್ವತ್ರ ಭೇದಮೇವ ಅತಃ ಸ್ವೇಷ್ಟಂ ಐಕ್ಯಂ ತತ್ರಾಹ ಪ್ರತಿ ಪಾದ್ಯಮಿತ್ಯಾದಿ, ಎನ್ನುವ ಆನಂದಗಿರಿ ಟೀಕೆಯನ್ನು 'ಸೂತ್ರೇಷು ಅಭೇದಃ ನೋಕ್ತಃ' ಇತಿ ಭ್ರಾಂತಿಂ ನಿವಾರಯತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಮ್ ತ್ವಿತಿ, ಎನ್ನುವ ರತ್ನಪ್ರಭಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತೆ. ಈ ಸೂತ್ರತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಬಂದ ಜೀವ-ಪರ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೇ ಆಕೃತಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದಾಗ ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗೂ ಅಭೇದಶ್ರುತಿಗೂ ಭೇದಾಭೇದಶ್ರುತಿಗೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಮನ್ವಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. 'ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಸಮಂಜಸಂ'ಎಂದೇ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿ. ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಈ ರೀತಿ ವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪ ವಿಶೋಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತದಧಿಗಮಾಧಿಕರಣ ಪ್ರಾರಂಭ ಐದು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾಫಲವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಸಾರ.

"ತದಧಿಗಮೇ" ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ದಶಾದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಂಟಾದಾಗ ಉತ್ತರಪೂರ್ವಾಘಯೋಃ ಅನಂತರ ಮಾಡುವ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಅಶ್ಲೇಷ ವಿನಾಶ ಅಂಟುವುದು ಲೇಶವೂ ಉಳಿಯದು ಎಂದು ಸೂತ್ರಾರ್ಥ.

"ನಾಭುಕ್ತಂ ಕ್ಷೀಯತೇ ಕರ್ಮ"

ಎನ್ನುವ ವಚನವು ಕರ್ಮಗಳ ಫಲ-ಜನನಶಕ್ತಿ ಫಲಾನುಭವಪರ್ಯಂತ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪಾಪಗಳಿಗೆ ಅಶ್ಲೇಷ ವಿನಾಶಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ವಚನಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನು? ಕರ್ಮಗಳ ಫಲ, ಜನನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಅಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯು ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲಜನನಶಕ್ತಿಯೇ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ತಡೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿ ಸುಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ವಚನಕ್ಕೂ ನೀರು ಅದನ್ನು ಶಮನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವ ವಚನಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಳ್ವಾರ್‌ರು, 'ಮಾಧವ ಎನ್ನನ್ನು ಒಡವಲ್ಲಿರೇಲ್ ಶ್ರೀ ಕೋನ್ರುವರ್ ಅಡ್ಯೆಯೂ ವಿಡು ಶಾರಾವೆ[10-5-]' ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಗಳು-ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ-ವಿನಾಶ, ಅಶ್ಲೇಷ,ಧೂನನ, ಉಪಾಯನ ಎನ್ನುವುದು. ಕ್ರಿಯಾಸಾಮಾನ್ಯ ಅಳಿಯುವುದನ್ನು ನಾವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿನಾಶ, ಅಶ್ಲೇಷ, ಧೂನನ ಸಂಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಗಳಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಹೊಂದುತ್ತೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಯು ಭಗವತ್ ಪ್ರೀತ್ಯಪ್ರೀತಿರೂಪವಾದದ್ದು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದ್ಯೆಯು ಪೂರ್ವಪಾಪ ನಾಶದಲ್ಲಿಯೂ, ಉತ್ತರಪಾಪ ಅಶ್ಲೇಷದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರತಿಕೂಲಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯಾದೃಷ್ಟ ಜನನದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮರ್ಥವಾದದ್ದು ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಪಾಪದ ಹಾಗೆ ಪುಣ್ಯವೂ ಸಹ ಮೋಕ್ಷವಿರೋಧಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳಿಗೂ ಅಂಟದಿರುವಿಕೆ ವಿನಾಶಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಾಸರು ಇತರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಾರಾಗಾರೋಪರುದ್ಧೇ ನಿಗಲಯುಗಲತಃ ಸಾರ್ವಭೌಮಸ್ಯ ಪುತ್ರೇ
ಕ್ಷೇಮಂ ಕಾಙ್ಕ್ಷಣೀಯಸಂ ಚ ಪ್ರಸದನಸಮಯೇ ಭಂಜನೀಯಂ ಸಹೈವ

ಎಂದು ದೇಶಿಕರು ಅಧಿಕರಣಸಾರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ ಸ್ವರ್ಣಸಂಕೋಲೆ, ಪಾಪ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಂಕೋಲೆ, ಎರಡೂ ಸಹ ಇಷ್ಟವಿರೋಧಿ ಎರಡನ್ನೂ ದೂರಗೊಳಿಸಬೇಕಾದದ್ದೇ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. "ಉತ್ತರಪೂರ್ವಾಘಯೋಃ, ಎನ್ನುವ [4.1.13] ಸೂತ್ರ ಪಾಪ ಪರ. ಇತರಸ್ಯಾಪಿ (4.1.14) ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ ಪುಣ್ಯ ಪರ. ಅನಾರಬ್ಧ ಕಾರ್ಯೇ ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ ಪುಣ್ಯಪಾಪಪರ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ (ರಾಮಾನುಜ) ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಅವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅಹಂಗ್ರಹ ಉಪಾಸನವೆನ್ನಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ದೇಹವಾಚಿಯಾದ ದೇವಾದಿ ಶಬ್ದವು ದೇಹಾದಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವವಾಚಿಯಾದ ಅಹಂ ಶಬ್ದವು ತದಾತ್ಮವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಅಶ್ಮನ್ಯಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ಅನುಸಂಧಾನದ ಪ್ರಯೋಜನ ಭಗವ-ದನುಷ್ಠಕ್ಕೆ ತಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪರತಂತ್ರನೆನ್ನುವ ಜ್ಞಾನಲಾಭವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

"ಅಹಂಗ್ರಹೋಪಾಸನ ಜೀವ-ಪರ ಅದ್ವೈತ ಜ್ಞಾನ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳು. ಅದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ ವಿರೋಧಿ, ದ್ವೈತಾನ್ಯ, ದ್ವೈತಾಭಾವ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರೂ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಿಸಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ. ದ್ವೈತವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಿಸದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು. ವೇದಾರ್ಥನಿರ್ಣಾಯಕಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳು ಜೀವ-ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಭೇದವನ್ನೇ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಜೀವ-ಪರೈಕ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಸೂತ್ರ ಒಂದೂ ಸಹ ಇಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತಿಗಳೂ ಸಹ "ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ" - 'ಆತ್ಮೇತಿ ತು'' 'ಅವಿಭಾಗೇನ' ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರತ್ರಯವನ್ನೇ ಜೀವ-ಪರ ಅಭೇದ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸೂತ್ರತ್ರಯವೂ ಜೀವ ಪರ ಭೇದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಭೇದವಾದಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

"ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ" ಎನ್ನುವ ಸೂತ್ರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾದ 'ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಂ ತು ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಆತ್ಮೈಕತ್ವಮೇವ ದರ್ಶಯತಿ ಶಾಸ್ತ್ರದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಇತಿ' ಎನ್ನುವ ಶಂಕರ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು, ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಣೋಃ ಐಕ್ಯಂ ನ ಕ್ವಾಪಿ ಸೂತ್ರಕಾರೇಣ ಸೂಚಿತಂ ವದನ್, ಕಿಂತು ಸರ್ವತ್ರ ಭೇದಮೇವ ಅತಃ ನೈಕ್ಯಂ ಇಷ್ಟಂ ತತ್ರಾಹ ಪ್ರತಿ ಪಾದ್ಯಂತ್ವಿತಿ, ಎನ್ನುವ ಆನಂದಗಿರಿ ಟೀಕೆಯನ್ನು 'ಸೂತ್ರೇಷು ಅಭೇದಃ ನೋಕ್ತಃ' ಇತಿ ಭ್ರಾಂತಿಂ ನಿವಾರಯತಿ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯಮ್ ತ್ವಿತಿ, ಎನ್ನುವ ರತ್ನಪ್ರಭಾ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತೆ. ಈ ಸೂತ್ರತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಶರೀರಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಬಂದ ಜೀವ-ಪರ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನೇ ಆಕೃತಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗೂ ಅಭೇದಶ್ರುತಿಗೂ ಭೇದಾಭೇದಶ್ರುತಿಗೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಸರ್ವಸಾಮಂಜಸ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. "ಇತಿ ಸರ್ವಂ ಸಮಂಜಸಂ"ಎಂದೇ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ ಸಮಾಪ್ತಿ. ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಈ ರೀತಿ ವಿದ್ಯಾಸ್ವರೂಪ ವಿಶೋಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತದಧಿಗಮಾಧಿಕರಣ ಪ್ರಾರಂಭ ಐದು ಅಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾಫಲವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವುದೇ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಸಾರ.

'ತದಧಿಗಮೇ' ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ದಶಾಜನ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಂಟಾದಾಗ ಉತ್ತರಪೂರ್ವಾಘಯೋಃ ಅನಂತರ ಮಾಡುವ ಪಾಪಗಳಿಗೂ ಅಶ್ಲೇಷ ವಿನಾಶ ಉಂಟಾಗುವುದು ವಿಶೇಷವೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಸೂತ್ರಾರ್ಥ.

ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದಾದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಪಾದದ ಅರ್ಥ. ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲದೇಹ ನಿವೃತ್ತಿ ವಿದ್ಯಾಫಲವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವತತ್ತ್ವವು ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಗುಣವಾಗಿ ಅಣುವಾಗಿ, ಭಗವದಂಶವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಿ ಪಡುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಂಸಾರಿ ಜೀವಾತ್ಮಾ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ವಿದ್ಯಾಫಲವನ್ನು ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮರಣವುಂಟು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ಜಾಗ್ರದಾದ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಮೂರನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಅವನ ಮರಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸದೆ ಫಲಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು? ಎಂದರೆ-ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮರಣ ಸುಖರೂಪವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತುಗಳು ಮಹಾನುಭಾವರಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಮರಣವೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೋಗಿಸುವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನ, ಆದ್ದರಿಂದ ಮರಣ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾರಬ್ಧ ನಾಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಾದ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಮರಣ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಪಾದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿವಾದಿಗಳಾದ ಸಾಂಖ್ಯರಿಗೂ ಮಾಯಾವಾದಿಗಳಿಗೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ-ಹೇಗೆಂದರೆ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನಾಗುವವನು-ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡೇ ಮುಕ್ತನಲ್ಲವಲ್ಲ. ಇದು 'ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬಂಜೆ' ಎನ್ನುವಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಭಾಷಣವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡು' ಎನ್ನುವ ಸಂಸಾರ ಸಂಬಂಧವೂ 'ಮುಕ್ತ' ಎಂದು ಸಂಸಾರ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವುದು ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುವವರಿಗೆ ದೇಹಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಶೀತ ಉಷ್ಣಾದಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ದುಃಖವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವುದು ತಾನೇ ಮೋಕ್ಷ, ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿವಾದವು ಅಸಂಗತ. "ಬುದ್ಧೇ ಕ್ಷೇಮಪ್ರಾಪಣಮ್; ತಚ್ಛಾಸ್ತ್ರೈರ್ವಿಪ್ರತಿಷಿದ್ಧಮ್ ಬುದ್ಧೇ ಚೇತ್ ಕ್ಷೇಮಪ್ರಾಪಣಮ್ ಇಹೈವ ನ ದುಃಖಮುಪಲಭೇತ" ಎಂದು ಆಪಸ್ತಂಭರು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿವಾದವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರೋಧವೂ ಉಂಟು. ವೇದಾಂತಗಳು ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಗ್ ಪ್ರಯಾಣದವರೆಗೆ ಉಪಾಸನಾನುವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದಲೂ. ಶರೀರದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಉತ್ಕ್ರಮಣವು ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗಗಮನವು ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧವಾದ್ದರಿಂದಲೂ ದೇಶವಿಶೇಷವಾದ ದುಃಖ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ ನೇ ಸರ್ವಬಂಧ ವಿಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಿದ್ಧವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ವಾದವು ವೇದಾಂತ ವಿರುದ್ಧ. ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ವಾದವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸುವ ಸೂತ್ರ- "ನೋಪಮರ್ದೇನಾತಃ" (4.2.10) ಎನ್ನುವುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

'ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿಮತಿಂ ನ ಜೀವತಿ ಯತಃ ಶಕ್ಯೇತ ಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ಮಕಾ
ಜ್ಞಾನಂ ಲೋಕವಿರುದ್ಧ ಸಿದ್ಧಿ ಚ ಯತಸ್ತೇನೇದಮಾದಾನಕಃ।
ಆಪತ್ತ್ಯಂಬನಿರಸ್ಯ ಮೋಹನಿಪತದ್ವನ್ನಾಸ ಮಾತಸ್ಥು ಪಾದಃ
ಅಹಾರ್ಯೋಽಪಿ ನಿರಾಕೃತಾರ ಏಲು ತತ್ ದ್ವೈಪಾಯನಾಖ್ಯೋ ಮುನಿಃ ||

ಎನ್ನುವ ವಾತ್ಸ್ಯ ವರದ ಗುರುವಾದ ನಡಾದೂರಮ್ಮಾಳ್ ಹೇಳುವ ತತ್ತ್ವಸಾರ ಶ್ಲೋಕ ಅನುಸಂಧೇಯ. ಇದರಿಂದ ಶರೀರಾತ್ ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಎಂದು ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಪಾದವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪಾದ ಸಾಂಖ್ಯ ವ್ಯಾಸಾದಿಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವೆಂದಾಯಿತು.

"ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಶ್ನುತೇ" ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳಿಗೆ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವನ್ನು ನಿರಸಿಸುತ್ತಾರೆ ಆಸೃತ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಕಠೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡಿಯಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಲಾಗದು. ನಾಡೀ ವಿಶೇಷವಾದ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡೀ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ವಿದ್ವಾನ್ ಅವಿದ್ವಾನ್ ಎನ್ನುವ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲವೆಂಬೇ ಸರ್ವರಿಗೂ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಸಮಾನವೆಂಬಂತೆ "ಅತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಶ್ನುತೇ" ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರು-ಅಮೃತತ್ವಂ ಚ ಅನುಪೋಷ್ಯ[4.2.7] ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಅನುಪೋಷ್ಯ ಏವ ಅಮೃತತ್ವಂ' ಎನ್ನುವಂತೆ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಉಪಾಸಕನ ಶರೀರವನ್ನು ದಹಿಸದೇ ಇರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಉಪಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗಲ್ಲ. ವಿದೇಹ ದಶಾ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು (ದೇಹವನ್ನು ತೊರೆದ ಅನಂತರ ದೊರೆಯುವ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು) ಹೇಳಿದ ಹಾಗಲ್ಲ. ನಾಡೀ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪರ್ಯಂತವಿರುವ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ವಿದ್ವತ್ ಅವಿದ್ವತ್ ಸಾಧಾರಣವೆಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ವ್ಯಾಸರು ಅನಂತರ ತದೋಕೋಽಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ವಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ನಾಡೀ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದ ವಿಶೇಷವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ನಾಡೀ ವಿಶೇಷವು ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ದುರ್ವಿವೇಚವಾದರೂ ಹೃದಯ ಗುಹಾವರ್ತಿಯಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಾನೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಹಾರ್ದಾನುಗ್ರಹ ಲಬ್ಧ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ಧಮನಿದ್ವಾರಾ ಬಹಿರ್ಗತಃ-ಎಂದು ವಾತ್ಸ್ಯವರದಾಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಉತ್ತರಾಯಣವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಎನ್ನುವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನಾಧಿಕರಣದ ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾರವಿರುವ ರೀತಿಯು-ಬಿಟ್ಟಿರ ಹತ್ತಿರ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ

ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಅದನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಪಾಂಡವರು ಐವರಿಗೂ ದ್ರೌಪದಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಎನ್ನುವ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ನಾವು ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವಾಗಲಾರದು. ಕರ್ಣನೂ ವ್ಯಾಸರೂ ಕನ್ಯಕಾಸುತರೆಂಬ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಯತವಾಗಿಯೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಭೀಷ್ಮರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಅವರು ಉತ್ತರಾಯಣ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದು-ಉತ್ತರಾಯಣ ಕಾಲದ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದು. ವಸ್ತುತಃ ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಪ್ರಕೃತ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಕೃತವೇ ಆದ್ದರಿಂದ ನರಪಿತೃ ದಿವಿಷದ್ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವರಾದರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳು ಪರ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳವರೇ ಎನ್ನುವುದಾಯಿತು. ನರರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ರಾತ್ರಿ, ಪಿತೃ ರಾತ್ರಿ-ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ, ದೇವರಾತ್ರಿ ದಕ್ಷಿಣಾಯನವೆಂದು ಅರ್ಥ.

ನೈತೇ ಸೃತೀ ಪಾರ್ಥ ಜಾನನ್ ಯೋಗೀ ಮುಹ್ಯತಿ ಕಶ್ಚನ ।
ತಸ್ಮಾತ್ ಸರ್ವೇಷು ಕಾಲೇಷು ಯೋಗಯುಕ್ತೋ ಭವಾರ್ಜುನ ॥

(ಗೀ:೮.೨೭.) ಎಂದು ಮಾರ್ಗ ಚಿಂತನ ಗೀತೆ. ಭ್ರಮಿಸಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಮಾರ್ಗಚಿಂತನ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. 'ಯೋಗಯುಕ್ತಃ' ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ 'ಯೋಗ' ಭಕ್ತಿಯೋಗವಲ್ಲ-ಮಾರ್ಗಚಿಂತನ ಎನ್ನುವುದೇ. ತಸ್ಮಾತ್ ಅಹರಹಃ 'ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿ ಚಿಂತನಾಖ್ಯ ಯೋಗಯುಕ್ತೋ ಭವ' ಎಂದು, ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಗೀತಾ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರು 'ಪಿನ್ನುಮ್ ಅಕ್ಕೈವಿಡುಮ್ ಪೊಳುದು ಎಣ್ಣೇ' ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಪಾದ ಸಮಾಪ್ತಿ

ಗತಿಪಾದ

ಈ ಮೊದಲು ಮುಮುಕ್ಷುವಾದ ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗೆ ಸ್ಥೂಲದೇಹವಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವನ್ನು, ಉತ್ತರ ಪೂರ್ವಾಘ ಅಶ್ಲೇಷ ವಿನಾಶವಾಗಿಯೂ ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರಣವುಂಟಾದರೂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವುಗಿದಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡೀ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಫಲಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪಾದ ದ್ವಯಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಒಂದು ಪೇಟಿಕೆ. ಅನಂತರ ಇನ್ನು ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದ ದೇಹವಿರುವಾಗಲೇ ಉತ್ಕ್ರಾಂತನಿಗೆ ಸಿಗುವ ಫಲವನ್ನು ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ, ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನಾಗಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು. ಇದು ಮತ್ತೊಂದು ಪೇಟಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಗತಿಪಾದವಾದ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮುಮುಕ್ಷುವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರು ಎಷ್ಟು ಜನ? ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕ್ರಮವು, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರ ಸ್ವರೂಪ ಎಂತಹುದು? ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸ್ಥಾನ ಯಾವುದು ಎನ್ನುವ ವಿಷಯಗಳು ಪರಿಶೀಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಅರ್ಚಿರಹಸ್ಸಿತಪಕ್ಷಾನ್ ಉದಗಯನಾಬ್ದ ಮರುದರ್ಕೇಂದೂನ್॥
ಅಪಿ ವೈದ್ಯುತ ವರುಣೇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತೀನ್ ಅತಿವಾಹಿಕಾನ್ ಆಹ॥

ಎನ್ನುವ ವಾಕ್ಯ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ಲೋಕವು ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ -

ಸತ್ಸಂಗಾತ್ ಭವನಿಸ್ಪೃಹಃ ಗುರುಮುಖಾತ್ ಶ್ರೀಶಂ ಪ್ರಪದ್ಯಾತ್ಮವಾನ್
ಪ್ರಾರಬ್ಧಮ್ ಪರಿಭುಜ್ಯ ಕರ್ಮಶಕಲಂ ಪ್ರಕ್ಷೀಣ ಕರ್ಮಾಂತರಃ।
ನ್ಯಾಸಾದೇವ ನಿರಂಕುಶೇಶ್ವರ ದಯಾಸಂಲೂನ ಮಾಯಾನ್ವಯಃ
ಹಾರ್ದಾನುಗ್ರಹ ಲಬ್ಧ ಮಧ್ಯ ಧಮನಿದ್ವಾರಾ ಬಹಿರ್ನಿರ್ಗತಃ॥
ಮುಕ್ತೋಽರ್ಚಿರ್ದಿನ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷ ಷಡುದಙ್ ಮಾಸಾಬ್ದ ವಾತಾಂಶುಮತ್
ಗ್ಲೌವಿದ್ಯುದ್ ವರುಣೇಂದ್ರ ಧಾತೃ ಮಹಿತಃ ಸೀಮಾಂತ ಸಿಂಧ್ವಾಪ್ಲುತಃ
ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಮುಪೇತ್ಯ ನಿತ್ಯಮಜಡಂ ತಸ್ಮಿನ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣಃ
ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಸಮವಾಪ್ಯ ನಂದತಿ ಸಮಮ್ ತೇನೈವ ಧನ್ಯಃ ಪುಮಾನ್॥

ಇನ್ನು ಶ್ರೀವಾತ್ಸ್ಯವರದ ಗುರುವಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಅನುಸಂಧೇಯ. ರಹಸ್ಯತ್ರಯ ಸಾರದಲ್ಲಿ ದೇಶಿಕರೂ ಸಹ-

ದಹರಕುಹರೇ ದೇಹಸ್ವಾನ್ತೇ ನಿರುದ್ಧರಥೋರ್ಚಿಷಾ
ನಿಬಿಡಿತ ನಿಜಾಪತ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾವಶೇನ ವಿಶತ್ಪಥಾತ್
ಧಮನಿ ಮುಖತಃ ತಸ್ಮಿನ್ ಕಾಲೇ ಸ ಏವ ಶತಾಧಿಕಾಮ್
ಅಧಿಕೃತ ಪುರ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಾರ್ಧಮ್ ಪ್ರವೇಶಯತಿ ಪ್ರಭುಃ॥ ಎಂದೂ

"ಜ್ವಲನ ದಿವಸ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪಕ್ಷೋತ್ತರಾಯಣ ವತ್ಸರಾನ್
ಪವನ ತಪನ ಪ್ರಾಲೇಯಾಂಶೂನ್ ಕ್ರಮಾತ್ ಅಚಿರದ್ಯುತಿಃ
ಜಲಧರ ಪತಿಮ್ ದೇವಾಧಿಪಮ್ ಪ್ರಜಾಪತಿಮ್ ಆಗತಃ
ತರತಿ ವಿರಜಾಮ್ ದೂರೇಪಾಪಃ ತತಃ ಪರಮಪ್ಯತಮ್"॥

ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಚಿರಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಿಳ್ಳೈಲೋಕಾಚಾರ್ಯರೂ ಸಹ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಗತಿಪಾದ ಸಮಾಪ್ತಿ

* * * * * *

ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪಾದ

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪಡೆದವನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಾರದೇ ಇರುವುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಗತಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಹೋಗಿರುವವನ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ- "ಅಸ್ಮಿತ್ತುಲುಕು ಮುಸ್ಸೆಯ ಅರವಿಂದಲೋಚನನೈತ್ತಿನೈತ್ತನೆಯುಮ್ ವಿಡಾಳ್" ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಅನಂತಗಳಾದ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಆಗದಂತೆ ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪವು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳು ಯೋಗ್ಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ [illegible] ರಾಜನು ಯೋಗ್ಯನಾದರೆ ಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ [illegible], ಯೋಗ್ಯತೆಗಳು ಆತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ [illegible] ವ್ಯಕ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪವು ಪರಮಪದ ಎಂದು [illegible] ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ [illegible] [illegible]. [illegible] ಈ [illegible] ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ [illegible] ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ [illegible] ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದು [illegible] ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಮಪದ [illegible].

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]? ಎಂಬುದ [illegible] ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದ [illegible] ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆಯೂ, [illegible] [illegible] [illegible] ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ರಾಜನು, [illegible] [illegible] [illegible] ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವತ್ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: ಆದರೆ, [illegible] [illegible] ಪ್ರತಿಕೂಲ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. [illegible] [illegible] ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ [illegible] [illegible] ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. [illegible] ಭಗವತ್ ಸಂಕಲ್ಪವಾಗಿರುವುದು. ಈ ರೀತಿಯದ್ದರಿಂದ ಒಂದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ [illegible] [illegible] [illegible] ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

[illegible] ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ಅನುಭವಿಸುವಂತೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. "[illegible] [illegible] [illegible]

ಸಾತ್ಮ್ಯಮಾಯಮ್" ಎಂದೂ 'ಸಾದೃಗೇವ' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತವೆ. ಮಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ" ಎಂದು ಗೀತಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಸಾಮ್ಯವು ಕಂಠೋಕ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ದಶೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ "ಸಾಮ್ಯ ಸಾಯುಜ್ಯೈಕ್ಯಮ್" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗೆ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮುಕ್ತನನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎನ್ನುವುದು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೇ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರೂ ಸಹ "ಅತ ಏವ ಚ ಅನನ್ಯಾಧಿಪತಿಃ" [4.4.9] ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಅತ್ರ ಅನಧಿಪತಿಃ' ಇತಿಸೋಕ್ತ್ರಮಿತು ಅನನ್ಯಾಧಿ ಪತಿರಿತಿಃ ಅತ್ರಾಯಮ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯಃ ಸ್ವಾಧಾಪಕ ಶೇಷಿಣಃ ಪರಮ ಪುರುಷಾದನ್ಯೋ ನಾಧಿಪತಿಃ ಮುಕ್ತಸ್ಯ, ಇತಿ ಶ್ರುತ ಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವಾಕ್ಯವು ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಛತ್ರ-ಚಾಮರಾದಿಗಳಂತೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ, ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ, ಸರ್ವನಿಯಂತೃತ್ವ, ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವ, ಸರ್ವಶರೀರಿತ್ವ, ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವವೇದ ವೇದ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷು ಉಪಾಸ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಫಲ ಪ್ರದತ್ವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವಾದಿಗಳು ಪ್ರತಿನಿಯತವು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆಧೇಯತ್ವ, ವಿಧೇಯತ್ವ, ಶೇಷತ್ವ, ಅಣುತ್ವಗಳು ಪ್ರತಿನಿಯತಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೋಗ ಸಾಮ್ಯವೇ ಐಕ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಪ್ರಾಪ್ತಿಪಾದವಾದ ಈ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವನ್ನು ಫಲವಾಗಿ ಮೊದಲಧಿಕರಣದಲ್ಲೂ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಜೊತೆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯಾಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಂತಿಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲೂ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಂತಿಮ ಸೂತ್ರದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಮೀಟ್ಚಿಯಿನ್ರಿ ವೈಗುಂದ ಮಾ ನಗರ'ಎಂದೂ, ನಾರಣನ್ ತಿರ್ನ್‌ಕಳಲ್'ಎಂದೂ ಆಳ್ವಾರ್ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಾವೃತ್ತಿಃ ಶಬ್ದಾತ್ ಎನ್ನುವುದು ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರ.

ಮುಕ್ತನ ಅಪುನರಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಮೂರೂ ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜರಾದ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಂದ ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಮಾಣವಾದ ಶಬ್ದ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ ಎಂದು ಎರಡು ಬಗೆಯಾದದ್ದು. ಅನಂತರವೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಅನಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಎನ್ನುವುದು, ಅನಾವೃತ್ತಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳು. 'ನಚಿಲು'ಎನ್ನುವ ಶ್ರುತಿಯು "ಮಾಮುಪೇತ್ಯ"ಎನ್ನುವ ಸ್ಮೃತಿಯು ಅನಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು. "ಪ್ರಿಯೋಹಿ" ಎನ್ನುವ ಸ್ಮೃತಿ ಅನಾವೃತ್ತಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಭಕ್ತನ ಭಗವತ್ ಪ್ರಿಯತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣ. 'ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರಿಯಂ ಜ್ಞಾನಿನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ' ಎಂದು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಚೇತನ ಲಾಭವು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಎನ್ನುವ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ

ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. "ಗುಹೇನ ಸಹಿತೋ ರಾಮಃ ಗುಹಪುನಸ್ಸ್ಯಾನ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ 'ಹನುಮಂತಾ ಸುಗ್ರೀವೇಣಾಪಿ ಸಂಗತಃ' " ವಿಭೀಷಣೇನ ಅಥ ಜಗಾಮ ಸಂಗಮಮ್ 'ಲಂಕೇ ಭರತ ಮಾರುತ್ಯ ಮುದಿತಃ' ಎಂದು ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದ ನಿಷ್ಕರ್ಷ-ಪ್ರತಿ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂತ್ರ ಪುನರಾಭ್ಯಾಸವು ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಾಭ್ಯಾಸವು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು. ಹೀಗಾಗಿ ಮೂಲಮಂತ್ರ ತೃತೀಯ ಪದದ ಅರ್ಥದ ಫಲವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು, ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ನಮಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದಾಯಿತು.

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಶಾರೀರಿಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾರಣನಾಗಿ ಸ್ಥೂಲ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾರ್ಯನಾಗಿ, ಕಾರಣಕಾರ್ಯಗಳಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಗಳಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾಮಭೇದವೂ, ಆಕಾರ ಭೇದವೂ, ವ್ಯಾಪಾರಭೇದವಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುಭೇದವಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಗಳಿಗೆ ಅನನ್ಯತ್ವವೇ ಎಂಬ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದಿ ವೈಶೇಷಿಕ ಮತವನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. "ತದನನ್ಯತ್ವಮ್" ಎಂದು ಆರಂಭಣಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ತಾನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ, ತನ್ನ ಶರೀರ ಭೂತನಾದ ಚೇತನಾಚೇತನ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚ ವಿಕಾಸದ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಉಪನಿಷತ್ತು "ಯಥೋರ್ಣನಾಭಿಃ ಸೃಜತೇ" ಎಂದು ಜೇಡರ ಹುಳುವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು.

ತತ್ತ್ವತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪಿಳ್ಳೈಲೋಕಾಚಾರ್ಯರು, "ಇವನ್ ತಾನೇ ಜಗತ್ತಾಯ್ ಪರಿಣಮಿಕ್ಕೈಯಾಲೇ ಉಪಾದಾನಮುಂ ಆಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಅನಾಲ್ ನಿರ್ವಿಕಾರನ್" ಎನ್ನುವ ಪದಿಯುವಿನ್ನಲ್-ಸ್ವರೂಪತ್ತುಕ್ಕು ವಿಕಾರಮ್. ಇಲ್ಲಾಮೈಯಾಲ್. ಅನಾಲ್ ಪರಿಣಾಮಮ್ ಉಂಡಾನಪಡಿ ಎನ್? ಎನ್ನಿಲ್-ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಶೇಷಣ ಸದ್ವಾರಕ ಮಾಗ ಒರು ಶಿಲಂಪಿಕ್ಕುಂಡಾನ ಸ್ವಭಾವಮ್ ಸರ್ವಶಕ್ತಿಕ್ಕು ಕೂಡಾದೊಳಿಯಾದರೋ?" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ತಾತ್ಪರ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುಹನ ಸಹಿತೋ ರಾಮೋ [illegible] ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ "ಹನುಮಾನ್ ಸುಗ್ರೀವೇಣಾಪಿ ಸಂಗತಃ ! ವಿಭೀಷಣೇನ ಅತಃ [illegible] ಸಂಗಮಮ್" ಎಂಬ ಭಗವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜರು ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಶ್ರೀ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಶ್ಲೋಕದ ಪದದ ಅರ್ಥದ ಭಾವ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಎರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಣವಾರ್ಥವನ್ನು, ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ನಮಃ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಬಾದರಾಯಣ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾರಣವಾಗಿ ಸ್ಥೂಲ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಾರ್ಯವಾಗಿ, ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳೆರಡು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಗಳೇ ಒಂದೇ ಎನ್ನುವ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಭೇದವನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿಗೆ ಅನನ್ಯತ್ವವೇ ಎಂಬ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದವನ್ನು, [illegible] ಶರೀರಾತ್ಮವಾದಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ತದನನ್ಯತ್ವಮ್" ಎಂದು ಆರಂಭಣಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ತಾನು ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ, ತನ್ನ ಶರೀರ ಭೂತವಾದ ಚೇತನಾಚೇತನ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಕಲ್ಯ ವಿಕಾಸದ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ "[illegible]" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ತತ್ವತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಪಿಳ್ಳೈಲೋಕಾಚಾರ್ಯರು, "ಸರ್ವ ಶಬ್ದ ಜಗತ್ತಿನ [illegible]" ಎನ್ನುವ [illegible] ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀತಿರುಮಳಿಶ್ಶೈ ಪಿರಾನ್ "ಕಡಲ್‌ಕಿನ್ನುಳ್ಳೆ ತಿರೈತ್ತೆಳುಂದು ಅಡಂಗುಹಿನ್ರ" ಎನ್ನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಪರಾಶರಭಟ್ಟರು "ಅನುಶಿಖಿನಿ ಶಿಖೀನ" ಎಂದು ಗಂಡು ನವಿಲನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮೊದಲು ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಕೃತ್ಯಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅಭಿನ್ನ ನಿಮಿತ್ತೋಪಾದಾನತ್ವವನ್ನು ಸಿದ್ಧಾಂತೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರವೂ ಜೀವವಾಚಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರತ್ವವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಮರಥ್ಯಮತವನ್ನು, ಔಡುಲೋಮಿ ಮತವನ್ನು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ ಮತವನೇ ಸ್ವಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಕ್ಯಾನ್ವಯಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ ಮತವನ್ನು ಆಶ್ಮರಥ, ಔಡುಲೋಮಿ ಮತಗಳಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೂ, ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ ಮತವೇ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ ಇದು 'ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ'.

ಶ್ರುತ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಶರೀರಾತ್ಮ ಭಾವದಿಂದ ಜೀವವಾಚಿ ಶಬ್ದವು ಪರಮಾತ್ಮ ಪರ ಎಂದಿರುತ್ತೆ, ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ ಮತ. ಇದೇ ಅಲ್ಲವೇ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವು. ಇದೇ ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವಾಗಿರುತ್ತೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಮತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಮತವು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವುದಾದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ 'ಬಾದರಾಯಣ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ಯಾಂತರ ಮತವು ಸ್ವಸಮ್ಮತವಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವನಾಮ ನಿರ್ದೇಶವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅನಂತರವೂ ಯಾವುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವೋ ಅದನ್ನು ಚರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನುವುದು ಸಹ ಶಾರೀರಿಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಶಕೃತ್ಸ್ನ ಮತವೇ ವ್ಯಾಸ ಸಮ್ಮತ ವೆಂದಾಯಿತು

ಅನಂತರವೂ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಮೇಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಗುಣತ್ವವನ್ನು, ಜೀವ ಪರ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಭೇದವನ್ನು ಧರ್ಮ-ಧರ್ಮಿ ಭೇದವನ್ನು, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾತ ಸಂಬಂಧ ಎನ್ನುವುದನ್ನು, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಸಂಕೋಚ, ವಿಕಾಸಗಳೇ ಸಂಸಾರ-ಮೋಕ್ಷಗಳು ಎನ್ನುವುದನ್ನೇ ಭೇದೇತ್ಯರ್ಕ ಪರಮಾತ್ಮೋಪಾಸನೆಯೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ದೇಶ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಪೂರ್ವಕ ಪರಿಪೂರ್ಣ

ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆನ್ನುವುದನ್ನು, ಪರನೊಂದಿಗೆ ಆನಂದ ಸಾಮ್ಯವೇ ಜೀವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ, ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗದೇ ಇರುವುದನ್ನು ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಶಾರೀರಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಸಮ್ಮತ ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಮತವೇ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಬ್ರಹ್ಮವು ನಿರ್ಗುಣ, ಅಜ್ಞಾನವು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠವು, ಸಂಸಾರ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೆ ಐಕ್ಯಜ್ಞಾನವೇ ಮೋಕ್ಷ ಹೇತು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಐಕ್ಯಾಪತ್ತಿ ಮೋಕ್ಷವೆನ್ನುವುದೇ ಮೃಷಾವಾದಿಮತ. ಇದು ವ್ಯಾಸ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಶಾರೀರಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಾಧ್ಯಾಯ ಚತುಷ್ಟಯದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಲ್ಲ. ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ್ದು ಉತ್ಸೂತ್ರವೆಂದಾಯಿತು.

ಜಗತ್ಕಾರಣವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವವನು ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಪುನರಾವರ್ತಿ ಲಕ್ಷಣ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆನಂದ ಮಯನೊಂದಿಗೆ ಭೋಗ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಾಯಗಳುಳ್ಳ ಶಾರೀರಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರನೊಂದಿಗೆ ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾಪತ್ತಿಯೇ ಮೋಕ್ಷವೆನ್ನುವವರ ವಾದವು ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರತಾದದ್ದು.

'ಇತಿ ಸರ್ವಮ್ ಸಮಂಜಸಮ್' ಎಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಅಂತಿಮ ವಾಕ್ಯ. ಭೇದಶ್ರುತಿ ಅಭೇದಶ್ರುತಿ, ಘಟಕಶ್ರುತಿ, ನಿರ್ಗುಣಶ್ರುತಿ ಎನ್ನುವ ಸರ್ವಶ್ರುತಿಗಳೂ ಅವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪಾದಕಗಳು ಮುಖ್ಯಾರ್ಥ ಯುಕ್ತಗಳು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವಶ್ರುತಿ ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ಎನ್ನುವಾತ "ಇತಿ" ಎಂದು "ಅಖಿಲಭುವನ ಜನ್ಮ" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವವನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ. 'ಸರ್ವಮ್' ಎಂದು ಉದಾಹರಿಸಲ್ಪಡದ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಹೊಂದಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ತಸ್ಮೈ ರಾಮಾನುಜಾರ್ಯಾಯ ನಮಃ ಪರಮಯೋಗಿನೇ
ಯಃ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಾಣಾಮಂತರ್ಜ್ವರಮಶೀಶಮತ್ ||

ಜಯತಿ ಯತಿರಾಜ ಸೂಕ್ತೀ
ಪ್ರತಿಭಟಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನಂತ ಕೃಂತನ ಕೃಪಾಣೀ |
ಶ್ರುತಿಯುವತೀನಾಮ್ ವೇಣೀ
ದಿವ್ಯ ಪದಾಂಭೋರುಹ ಭವ್ಯ ನಿಶ್ರೇಣೀ ||
ಚಂಡಮಾರುತ ವೇದಾಂತ ವಿಜಯಾದಿಷ್ಟ ಸೂಕ್ತಿಭಿಃ |
ವೇದಾಂತ ರಕ್ಷಿತಾಯಾಸ್ತು ಮಹಾಚಾರ್ಯಾಯ ಮಂಗಳಂ ||
ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಾರ್ಯ ಶಿಷ್ಯೇಣ ವರದಾರ್ಯೇಣ ಧೀಮತಾ
ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಸಾರೋ ಲಿಖಿತಃ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಸತಾಂ ಮುದೇ ||

ಇತ್ಯೇತತ್ ವರದಾರ್ಯಸ್ಯ ಲಿಖಿತಂ ಧ್ಯಾಪಿದಂ ಶುಭಂ |
ತದಾಖ್ಯಾನಸ್ಯ ಶ್ರೀದೇವ್ಯಾ ಶಿಷ್ಯಯಾ ಕನ್ನಡೀಕೃತಂ ||

ಯೋ ನಿತ್ಯಮಚ್ಯುತ ಪದಾಂಬುಜ ಯುಗ್ಮ ರುಕ್ಮ
ವ್ಯಾಮೋಹತಸ್ತದಿತರಾಣಿ ತೃಣಾಯ ಮೇನೇ
ಅಸ್ಮದ್ಗುರೋಃ ಭಗವತೋಸ್ಯ ದಯೈಕಸಿಂಧೋಃ
ರಾಮಾನುಜಸ್ಯ ಚರಣೌ ಶರಣಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ||

ಸಂಗತಿ ನಿರೂಪಣೆ

ಇದುವರೆಗೂ ಪೇಟಿಕಾ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಂಟು, ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ-

ಶಾಸ್ತ್ರ, ಕಾಂಡ, ದ್ವಿಕ, ಅಧ್ಯಾಯ ಪಾದ, ಪೇಟಿಕಾ, ಅಧಿಕರಣ, ಸೂತ್ರ ಸಂಗತಿಗಳು.
ಸಂಗತಿ (ಸಂಬಂಧ) ಯಾವುದು-ಅನಂತರಾಭಿಧಾ ಪ್ರಯೋಜಕ ಸಂಬಂಧ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ- ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಮೊದಲು-ಅನಂತರಕ್ಕೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅನಂತರಾಭಿಧಾನ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಂಗತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ತಾರ್ಕಿಕರು. ಆದರೆ ಅದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಗತಿಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗತಿ ಎಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನಂತರ ಎಂಬ ಒಂದು ವಸ್ತು ಇಲ್ಲ. ಕಾಂಡ ಸಂಗತಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು "ಅನಂತಾಭಿಧಾನಮ್" ಸೇರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಸಂಗತಿ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಂಗತಿ, ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಈ ರೀತಿ (ಸಂಗತಿ) ಸಂಬಂಧಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂತರಾಭಿಧಾನ ಮಾಡುವುದೇ ಸಂಬಂಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸೂತ್ರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕೃತ್ಯಧಿಕರಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಶ್ರುತಪ್ರಕಾಶಿಕಾಚಾರ್ಯರು' ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಸೂತ್ರ ಸಂಗತಿ ಸೇರಿ ಎಂಟು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ 'ಕುಮಾರಗುರು ಪರಮಾಚಾರ್ಯರು'

ಸಂಗತಿ (ಸಂಬಂಧ)ಗಳ ಹೆಸರು. ಮತ್ತೊಂದು. ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಉಂಟು.

1) ಆಕ್ಷೇಪ ಸಂಗತಿ 2) ದೃಷ್ಟಾಂತಸಂಗತಿ 3) ಪ್ರತ್ಯುದಾಹರಣ ಸಂಗತಿ
4) ಉಪೋದ್ಘಾತ ಸಂಗತಿ 5) ಅಪವಾದ ಸಂಗತಿ 6) ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಗತಿ
ಎಂದು ಆರು ವಿಧಗಳು.

1) ಪೂರ್ವಾಧಿಕರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಅನುಪಪನ್ನ ಎಂದು ಮೊದಲಿನ ಅಧಿಕರಣದ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವು ಏರ್ಪಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷೇಪ ಸಂಗತಿ.

2) ಪೂರ್ವಾಧಿಕರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಉತ್ತರಾಧಿಕರಣ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಏರ್ಪಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಸಂಗತಿ.

3) ಪೂರ್ವಾಧಿಕರಣ ನ್ಯಾಯ ವಿಷಯವಲ್ಲ ಇದು ಎಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವು ಪ್ರವೃತ್ತವಾದರೆ ಪ್ರತ್ಯುದಾಹರಣ ಸಂಗತಿ.

4) ಪ್ರಕೃತ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮೊದಲಿನ ಅಧಿಕರಣ ಉಪೋದ್ಘಾತ

5) ಪೂರ್ವಾಧಿಕರಣ ಸಿದ್ಧಾಂತ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಉತ್ತರಾಧಿಕರಣ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವಾದರೆ ಅಪವಾದ ಸಂಗತಿ.

6) ಮೊದಲು ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದದ್ದು ಪ್ರಸಂಗವು ಈ ರೀತಿ ಸಂಗತಿ ನಿರೂಪಣೆ ಇವೆ.

'ಅಧಿಕರಣ' ಯಾವುದು.

ವಿಷಯೋ ವಿಶಯಶ್ಚೈವ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಸ್ತಥೋತ್ತರಂ ।
ಸಂಗತಿಶ್ಚೇತಿ ಪಂಚೈತಾನ್ ಪ್ರಾಹುರಧಿಕರಣಂ ವಿದುಃ ॥

(ಪ್ರಯೋಜನಂ ಚ ಪಂಚಾಂಗಮ್ ಪ್ರಾಹೋ....ಽಧಿಕರಣಮ್ ವಿದುಃ ಎಂದೂ ಪಾಠಭೇದವಿದೆ)

ಕೆಲವರು 1) ವಿಷಯ 2) ಸಂಗತಿ 3) ಸಂಶಯ 4)ಸಂಶಯದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ವಿಧವಾಗಿ ಅಧಿಕರಣಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಅಧಿಕರಣ ಚಿಂತಾಮಣಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ರೀತಿ ಐದು ಅಥವಾ ಹತ್ತು ಸೇರಿರುವುದೇ ಅಧಿಕರಣ ಎನ್ನುವುದಾಯಿತು.

ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಭಾಗ

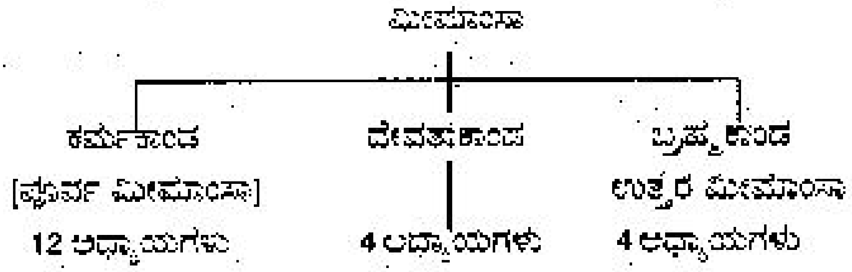

ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಮೀಮಾಂಸಾ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಂಶತ್ಯಧ್ಯಾಯ 20 ಅಧ್ಯಾಯಗಳು

ಉತ್ತರ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ವಿವರಣೆ-

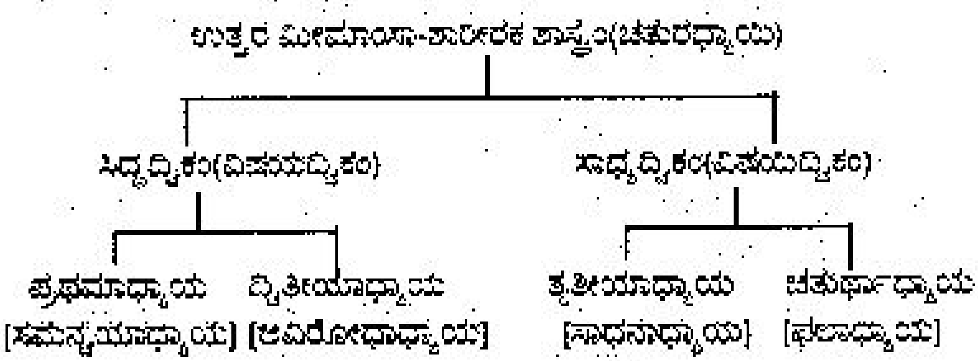

ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ವಿವರ-

		ಅಧಿಕರಣ ಸಂ.	ಸೂತ್ರಸಂ
1)	ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ- ಸಮನ್ವಯಾಧ್ಯಾಯ		
A.	ಪ್ರಥಮಪಾದ = ಅಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಪಾದ ಅಸ್ಪಷ್ಟತರಜೀವಾದಿಲಿಂಗಕ	11	32
	ಉಳಿದ 3 ಪಾದ ಅನ್ಯಯೋಗವ್ಯವಚ್ಛೇದಪಾದ		
B.	ದ್ವಿತೀಯಪಾದ- ಅಸ್ಪಷ್ಟಜೀವಾದಿಲಿಂಗ	6	33
C.	ತೃತೀಯ ಪಾದ - ಸ್ಪಷ್ಟಜೀವಾದಿಲಿಂಗ	10	44
D.	ಚತುರ್ಥ ಪಾದ - ಸ್ಪಷ್ಟತರ ಜೀವಾದಿಲಿಂಗ	8	29
		35	138
2)	ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯ- ಅವಿರೋಧಾಧ್ಯಾಯ		
A.	ಪ್ರಥಮ ಪಾದ - ಸ್ಮೃತಿಪಾದ	10	10
B.	ದ್ವಿತೀಯಪಾದ- ತರ್ಕಪಾದ (ಪರಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪ)	8	42
C.	ತೃತೀಯ ಪಾದ- ವಿಯತ್ಪಾದ	7	52
D.	ಚತುರ್ಥಪಾದ- ಪ್ರಾಣಪಾದ	8	19
		33	149
3)	ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯ- ಸಾಧನಾಧ್ಯಾಯ		
A.	ಪ್ರಥಮ ಪಾದ - (ವೈರಾಗ್ಯ ಪಾದ)	6	27
B.	ದ್ವಿತೀಯಪಾದ- (ಉಭಯಲಿಂಗ ಪಾದ)	8	40
C.	ತೃತೀಯ ಪಾದ- (ಗುಣೋಪಸಂಹಾರಪಾದ)	26	64
D.	ಚತುರ್ಥಪಾದ- (ಅಂಗಪಾದ)	15	51
		55	82

4) ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯ-ಫಲಾಧ್ಯಾಯ

	ಅಧಿಕರಣ ಸಂ.	ಸೂತ್ರ ಸಂ.
A. ಪ್ರಥಮ ಪಾದ - (ಉಪಾಸನಾ ಪಾದ)	11	19
B. ದ್ವಿತೀಯಪಾದ- (ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿ ಪಾದ)	11	0
C. ತೃತೀಯ ಪಾದ- (ಗತಿ ಪಾದ)	5	15
D. ಚತುರ್ಥಪಾದ- (ಮುಕ್ತಿ ಪಾದ)	6	22
	33	76

ಒಟ್ಟು ಅಧಿಕರಣ ಸಂಖ್ಯೆ	456
ಒಟ್ಟು ಸೂತ್ರ ಸಂಖ್ಯೆ	545

ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯ	35	138
ದ್ವಿತೀಯಾಧ್ಯಾಯ	33	149
ತೃತೀಯಾಧ್ಯಾಯ	55	182
ಚತುರ್ಥಾಧ್ಯಾಯ	33	76
	156	545